

# HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

CZK/EUR ↘  
24,715 -0,18 %

CZK/USD ↘  
22,745 -0,51 %

PX ↘  
1556,65 -0,43 %

FTSE ↘  
8438,65 -0,09 %

DAX ↘  
18738,81 -0,69 %

BTC/USD ↗  
65300 +0,60 %

## Slovensko po útoku na premiéra

Kdo zastoupí v úřadě Roberta Fica? Favoritem je ministr vnitra Kaliňák, zviditelnit se po útoku chtějí i radikálnější politici.

Strany 2 a 3

## Kolik musí OSVČ spořit na důchod

Živnostníkům začaly růst minimální odvody. Zvýší to jejich penze? A kolik musí spořit sami, aby měli stejný důchod jako zaměstnanci?

Strana 10

Magazíny Hospodářských novin

## Víkend

Lidé přeceňují svou plodnost, lékaři je chtějí vzdělat. Důvodů, proč porodnost klesá, je ale víc.

PročNe



### ■ Hypoteční trh

## Poslední z velké bankovní trojky sníží provize poradců. Pocítí to i klienti

Česká spořitelna vyrazila do boje proti předčasnému splacení hypoték. Následuje tak ČSOB a Komerční banka. Refinancování úvěrů, tedy jejich převedení ke konkurenci, bude nyní pro klienty složitější.

Adam Mašek  
adam.masek@hn.cz



**N**ejvětší banka v zemi co do počtu klientů zpřísňuje pravidla, podle kterých odměňuje hypoteční poradce. Externí obchodníci spolupracující s Českou spořitelnou nově dostanou v určitých případech za převedení hypotéky od jiného poskytovatele podstatně nižší provizi než doposud.

Banka tak následuje kroky svých dvou největších konkurentů – ČSOB a Komerční banky. Ty k podobným rázným opatřením přikročily již před časem. Podle vlastních vyjádření se

tím finanční domy snaží zamezit „hypoteční turistice“.

Nová pravidla pro poradce ze strany České spořitelny platí od 1. července. Týkají se situace, kdy je účelem nově poskytnuté hypotéky refinancování – tedy převedení úvěru ke konkurenci za výhodnějších podmínek. Pokud poradce přivede do ČS klienta a ten refinancuje úvěr – bez ohledu na to, zda mu stále běží fixace, anebo už skončila –, zmenší se jeho provize o polovinu. Z průměrných 1,6 procenta z výše úvěru (při milionové hypotéce 16 tisíc korun) tedy půjde o 0,8 procenta (osm tisíc korun). Výše provize se může lišit, protože zprostředkovatelské sítě mají odlišné podmínky.

Odměna pro makléře se nekrátí pouze v případě, že si klient celkovou hodnotu úvěru u ČS

### Objem poskytnutých hypoték

(miliardy korun)

rok	z toho nové	z toho refinancované	celkový objem
2021	379	162	541
2022	162	35	197
2023	124	26	150

Zdroj: Česká bankovní asociace

ještě navýší. Částka na samotné refinancování ale v takovém případě musí být nižší než 80 procent z celkové hodnoty poskytované hypotéky.

Jednoduše řečeno: Pokud by si klient vzal k milionové hypotéce dalších 100 tisíc na úpravy domu, například na tepelné čerpadlo, ČS by stále 91 procent celkové hodnoty úvěru poskytovala na refinancování, a provize poradce by se tak krátila. Kdyby se však úvěr navýšil o 500 tisíc na 1,5 milionu, už by bylo na refinancování poskytnuto jen 61 procent z celkové hodnoty hypotéky. A makléřova provize by zůstala v plné výši.

„Důvodem tohoto snížení je fakt, že administrativní i ostatní náklady, spojené s těmito prodeji (refinancované hypotéky) jsou pro externí prodejce výrazně nižší než náklady banky spojené s uzavřením nové hypoteční smlouvy,“ okomentoval kroky České spořitelny její mluvčí Filip Hrubý.

V současnosti tak vzniká poměrně paradoxní situace. Velké banky totiž zprostředkovatele potřebují, podíl jimi dojednaných obchodů na nových hypotečních smlouvách se pohybuje přes 70 procent. Vztah mezi některými poradci a částí bank je tak napjatý.

Faktem ovšem zůstává, že na celé situaci bude nejvíce trahit klient. Většina poradců, se kterými HN mluvily, totiž dlouhodobě tvrdí, že nejlepší vyjednávací pozici pro snížení úrokové sazby má zákazník v případě, že do „své“ banky přinese nabídku od konkurence.

Pokračování na straně 2



### Rozhovor

## Oživení ekonomiky bude vidět koncem roku, očekává šéf ČSOB

České banky mají za sebou dva roky rekordních zisků. Nyní budou muset řešit, jak si ziskovost udržet i v době, kdy jim úrokové výnosy možná zeslábnou a kdy je čekají také miliardové náklady spojené s novou regulací, například v oblasti kybernetické bezpečnosti a udržitelnosti. Navíc se do jejich branže tlačí dravá konkurence v podobě nadnárodních internetových firem. Šéf největší tuzemské bankovní skupiny ČSOB Aleš Blažek vidí příležitosti nejen v další digitalizaci, ale také v úvěrování přechodu na výrobu s větší přidanou hodnotou a na zelené hospodářství. Podle Blažka také začíná přibývat signálů, že se ekonomika opět rozjíždí. „Už dnes vidíme na aktivitě našich klientů podnikatelů, že se nadechli a přemýšlejí o investování daleko víc než třeba před rokem,“ říká v rozhovoru pro HN. Jasně známky oživení ekonomiky by mohly být vidět ke konci roku, míní. „Samozřejmě ale velmi záleží i na širší geopolitické situaci,“ dodává.

Rozhovor na str. 8 a 9, foto: HN – Honza Mudra

## ■ Dokončení ze strany 1

Motivace poradců dojednat refinancování do jiné banky však nyní výrazně klesá kvůli změně provize. Ta je totiž jedinou odměnou za sjednaný obchod, klient napřímou makléři nic neplatí. S poradci navíc nespolečně pracuje Moneta Money Bank, Fio banka ani Air Bank. Ty spolu s velkou trojkou tvoří drtivou část hypotečního trhu v zemi.

Nadále sice platí, že zákazník si bude moci přechod „za lepším“ dojednat sám. Musí ale počítat s větší administrativní zátěží. V opačném případě se bude muset spolehnout na stávající banku, že mu nabídne solidní nabídku, anebo na poradce, který mu v ní dohodne co možná nejlepší podmínky.

David Eim, místopředseda představenstva předního hypotečního zprostředkovatele v zemi Gepard Finance, však situaci tak černě nevidí. „Pokud dá Česká spořitelna na refinancování lepší podmínky než jiná banka, poradce – tedy míněno slušný poradce – by neměl řešit, že bude mít poloviční provizi. U refinancování asi v podstatě lze poloviční provizi akceptovat,“ míní.

„Na druhou stranu, poradce má svaté právo říct: nezlobte se, ale já se refinancování vůbec nevěnuji. Pak klient musí situaci řešit nějak jinak. A pokud je nějaký makléř opravdu vyžítěn novými úvěry, tak obchody s poloviční provizí dělat nebude. Nebo je bude dělat jen pro ty klienty, kterým dříve hypotéku zprostředkoval,“ dodává Eim. Podle něj je klíčová právě péče bank o stávající zákazníky. „Pokud se banky na konci fixace budou ke svým klientům chovat slušně, nebude k refinancování důvod.“

KB a ČSOB jsou vůči makléřům ještě přísnější. KB od dubna poradci nevyplácí ani korunu v případě, že „převéde“ do banky klienta, jemuž u konkurence ještě běžela řádná fixace hypoteční úrokové sazby.

ČSOB snížila, podobně jako ČS, vyplácení provizí v případě refinancování na polovinu. Podmínky však ještě zpřísnila. Nejen u refinancovaných hypoték, ale i u úplně nových platí, že pokud klient od banky uteče během prvních tří let předem dohodnuté fixace úrokové sazby, vrací poradce zpět celou provizi.

Michael Pupala, generální ředitel Modré pyramidy (hypoteční divize skupiny KB), již dříve pro HN uvedl, že KB nechce „při poklesu sazeb aktivně útočit na portfolia jiných bank, a tím roztáčet spirálu refinancování hypoték mimo řádný termín fixace“.

Podle dobře informovaného zdroje z bankovních kruhů dokonce ČS uvažuje, že by u některých zprostředkovatelů nastavila podmínky stejně jako ČSOB a KB.

Skutečným důvodem, proč banky k těmto krokům přistupují, je, že při refinancování trati poměrně velký balík peněz. Lidé jim totiž de facto předčasně splácí úvěry, na něž si ale banky – alespoň zčásti – dříve musely půjčit na mezibankovním trhu. Tyto úročené prostředky však musí nadále splácet, přičemž zpět se jim vrací nezúročené peníze od klienta.

Problém to byl pro banky hlavně během rekordních „covidových“ let 2020 a 2021. Tehdy se celkově poskytly hypotéky v objemu přesahujícím 800 miliard korun. Pro srovnání: jen objem refinancovaných hypoték byl v roce 2021 zhruba o 38 miliard korun větší než celkový objem nových i refinancovaných hypoték za celý loňský rok. Podle tehdejších odhadů ČBA tak banky ročně tratile až stamiliony korun.

I proto stát přišel s novým zákonem, který měl problematiku vyřešit. Namísto takřka nulového poplatku (jen pár stovek korun za administrativní úkony) parlament schválil jeho navýšení na 0,25 procenta z výše jistiny za každý rok do konce fixace. Nová pravidla začnou platit od září.

Banky si však stěžují, že poplatek je nastaven velmi nízko a refinancování se tak většině klientů i se započtením poplatku vyplatí velmi brzy po sjednání fixace. Proto se banky rozhodly míru refinancování tlumit právě snížením provizí poradcům za takto dojednaný obchod.

Banky se snaží situaci řešit i proto, že na hypotečním trhu pokračuje oživení. Data ČBA ukazují, že banky a stavební spořitelny poskytly v dubnu hypotéky za bezmála 22 miliard korun. Meziměsíčně šlo o pětinnový nárůst, v porovnání se stejným obdobím vloni jde dokonce o více než 100procentní růst. Loňský duben byl ale velmi slabý.

Vyšší aktivita je způsobena především dalším poklesem úrokových sazeb. Aktuálně činí průměr trhu 5,10 procenta, v březnu to bylo 5,19 procenta. Průměrná velikost hypotéky se naopak zvýšila, a to dokonce na rekordních 3,6 milionu korun.

# Události

Slovensko

## Amatérský básník, odpůrce Fica, Romů i imigrantů. Údajný slovenský atentátník Juraj C. zakládá hnutí Proti násilí

Jemu 71 let, psal básně, zakládá hnutí Proti násilí a ve středu pětkrát vystřelil na slovenského premiéra Roberta Fica. Juraj C. byl ve čtvrtek obviněn z pokusu o úkladnou vraždu, za což mu hrozí až doživotní vězení. Podle televize Markíza je prý hrdý na to, co udělal. Jeho čin každopádně otřásl slovenskou společností a reagoval na něj celý svět včetně amerického prezidenta Joea Bidena či jeho francouzského kolegy Emmanuela Macrona.

Ihned po incidentu se sociální sítě rozjely na plné obrátky a někteří politici ze slovenské koalice obvinili opozici, že střelce k činu fakticky vyprovokovala. Postoje Juraje C. ale v řadě ohledů liberální, ba ani demokratické nejsou. Zúčastnil se sice koncem dubna demonstrace proti vládnoucímu hnutí Směr-SD Roberta Fica, zapletl se ale také s extremistickou polovojenskou organizací Slovenskí Branci a na sítích publikoval rasistické i protiimigrantské komentáře. Liberální a nyní opoziční strana Progresívne Slovensko už také veřejně popřela, že by agresor byl jejím členem, jak tvrdili provládní komentátoři.

na Facebooku zachycen spolu s příslušníky skupiny, která otevřeně spolupracovala s motorkáři z klubu Noční vlci. Ti pořádají provokativní jízdy po Evropě a jsou přímo napojeni na nynější kremelské elity. Milice, která předloni bez bližšího vysvětlení ukončila činnost, byla podle blogera Jána Benčíka ukotvena v antisemitských a postfašistických kruzích. Juraj C. na Brancích obdivoval „schopnost jednat bez příkazu státu“ a fakt, že se chystají do boje se „statisíci imigrantů“ a „kriminálními živly“.

Paradoxní je, že zhruba v této době – v dubnu 2016 – zakládá budoucí střelec stranu s názvem hnutí Proti násilí. Byl v tříčlenném přípravném výboru a podle Denníku N prý chtěla strana „navázat na tradici Veřejnost proti násilí, které vzniklo v roce 1989 jako odezva na možný vojenský zásah státu proti rodící se demokracii“. Hnutí ve svém dokumentu vyzvalo Slováky, aby byli „nespokojení, ale ne násilní“. Juraj C. v té době nahrál také propagační videa, ve kterých tvrdil, že to jsou „plutokraté“, kdo žene národy do válek. „Do Evropy proudí migranti, všude je cítit nenávisť a extremismus,“ prohlašoval tehdy. Plutokracii se rozumí vláda bohatých a agita-



Juraj C., který je podezřelý z útoku na premiéra Roberta Fica, ve čtvrtek vyšetřovatelé obvinili z pokusu o úkladnou vraždu.

Foto: Profimedia

Kdo je tedy Juraj C.? Slovenská média shodně konstatují, že jde o amatérského spisovatele, který už vydal několik knih, nejčastěji prý šlo o poezii. Doma, tedy v jihoslovenské Levici, založil literární klub Duha. Spolek se schází v místní Tekovské knihovně a slovenskému Denníku N se podařilo spojit s její ředitelkou Vlastou Kollárovou. Ta Juraje zná, v minulosti mu pomáhala s prezentací knihy. Podle ní byl střelec v mládí rebelem, nikdy prý ale „nebyl útočný“. Přiležitostný básník je od roku 2015 rovněž členem Spolku slovenských spisovatelů. Web deníku Sme cituje koaličního poslance za Slovenskou národní stranu (SNS) Romana Michelka, který je členem téhož sdružení. Podle něj „každý, kdo vydá dvě knihy, má právo požádat o členství“. Spolek už politické násilí odsoudil, Juraj C. vyloučil a premiérovi popřál hodně zdraví.

Maďarský investigativní novinář Szabolcs Panyi zřejmě jako první přinesl informaci o tom, že se Juraj C. v minulosti setkával s extremistickou organizací Slovenskí Branci. V roce 2016 je

ce proti ní byla typická pro nacistické Německo a fašistickou Itálii, přičemž západní demokracie byly označovány za „židovské plutokracie“.

Za rasistické pak lze označit výroky, které Juraj C. publikoval ve své knize Efata. „Tolik bezostyšných cikánů v Evropě ještě nikdy nebylo. Oni dobře vědí, jak využívat sociální systémy evropských zemí,“ napsal v publikaci, která vyšla v roce 2015. Agentura ČTK k tomu dodává, že z knih Juraje C. vyplývá jeho souhlas se záměrem krajně pravicové Lidové strany Naše Slovensko Mariana Kotleby pozastavit výplatu sociálních dávek Romům.

Do zorného pole slovenských médií se Juraj C. dostal v roce 2016, kdy se objevil v reportáži TV Markíza jako oběť násilí. Pracoval tehdy v ostraze obchodního domu, kde ho zbil mladý muž, který byl zřejmě pod vlivem alkoholu či drog. Juraj C. prý chytil výtržníka jen za rameno, ten ho ale začal mlátit pěstmi. Policie tehdy případ vyšetřovala jako přečin výtržnictví a ublížení na zdraví.

Na sociálních sítích se záhy po střelbě objevilo video, které zachycuje dezorientovaného a spoutaného Juraje C. na chodbě policejní stanice. „Nesouhlasím s politikou vlády,“ tvrdí muž, který záznam natočil zřejmě na telefon a který mu posléze kladl návodné otázky. Podobné záznamy přicházejí obvykle z východu Evropy a jsou porušením práv zadržených. Slovenský ministr vnitra Matúš Šutaj Eštok už proto potvrdil, že pořízení videa lituje a že celou věc řeší inspekce.

Pavel Novotný

~  
**Juraj C. na Brancích obdivoval „schopnost jednat bez příkazu státu“ a fakt, že se chystají do boje se „statisíci imigrantů“ a „kriminálními živly“.**

## ■ Analýza

# Kdo nahradí Fica? Ambice má nejen jeho korunní princ

Martin Ehl  
martin.ehl@hn.cz



Se zamračeným obličejem předstoupil ve čtvrtek po poledni před veřejnost slovenský vicepremiér a ministr obrany Robert Kaliňák. S pečlivě volenými slovy, trpělivě, ale razantně vysvětloval novinářům, v jaké situaci se země ocitla poté, co ve středu osamělý střelec těžce zranil premiéra Roberta Fica. „Možná tak, jako těžké zranění Roberta Fica způsobí, že mnohé věci se bude muset učit znovu, možná i naše demokracie se bude muset znovu učit chodit,“ prohlásil ministr.

Kaliňák, jenž je brán jako korunní princ strany Směr, vystupoval společně s ministrem vnitra Matúšem Šutajem Eštokem, který je zase neformální dvojkou druhé vládní strany Hlas. Oba politici se pokoušeli působit věcně, umírněně, ale zároveň tvrdě a nekompromisně. Aby bylo jasné, kdo nyní bude spravovat moc místo dočasně nepřítomného premiéra. Do budoucna to může být pro oba důležité v situaci, že by se případně Fico rozhodl kvůli zranění odejít z politického života. Ambice ale mají i další politici.

Vážné zranění nejspíš způsobí, že Fico bude delší dobu mimo úřad. Premiér je dominujícím politikem vládní koalice, jejíž politici teď budou řešit, jak se podělí o moc. A to navíc v situaci, kdy šéf Hlasu Peter Pellegrini převezme úřad prezidenta a v čele parlamentu ho zatím nikdo nenahradil. Sám Pellegrini už se situoval do role hlavy státu, když společně s končící prezidentkou Zuzanou Čaputovou vyzval politiky a společnost, aby uklidnila vášně vyhrocené v průběhu dvou krátce po sobě jdoucích volbách. „Bylo vidět, že Pellegrini je na cestě od sobnit se od pozice stranického lídra,“ hodnotí sociolog Václav Hřích z agentury Ako.

Oficiálně by měl premiér někoho svým zastupováním pověřit. Bylo by překvapením, kdyby to byl někdo jiný než Ficův dlouholetý politický partner a přítel Robert Kaliňák. Ten teď spolu se zmíněným Šutajem Eštokem budou nejdůležitějšími figurami vládní koalice. Oba během čtvrťky vyzvali k uklidnění situace na Slovensku. Zároveň ale jasně dávali najevo, že vinu za vyhrocenou atmosféru v zemi nesou hlavně některá média a opozice hovořící o tom, že Fico patří do vězení. Tvořili poměrně sehnou dvojici vysílající jasný vzkaz: I když hovoříme o uklidnění, ustoupit nemíníme.

Pro politiky vládního tábora bude ale obtížné působit umírněně – i na výstupu obou ministrů bylo vidět, že mají problém se udržet na uzdě. Na polarizaci a vymezování se vůči liberálnímu táboru byla až dosud postavena jejich kampaň a rétorika. Přitom Šutaj Eštok může rozumným vystupováním posílit svoji vnitrostranickou i veřejnou pozici. „Až dosud při různých čistkách na ministerstvu vnitra ale působil jako inkvizitor,“ říká politolog Grigorij Mesežnikov, ředitel nevládního Institutu pro veřejné otázky.

Část vládních politiků se naopak ostrými slovy na adresu médií či opozice snažila zviditelnit hned po atentátu. Například místopředseda parlamentu a dvojka kandidátky Směru do Evropského parlamentu Ľuboš Blaha nebo Andrej Danko, šéf koaliční Slovenské národní strany (SNS). Mohlo to působit i tak, že se oba snaží získat v nastalé situaci politické body v prostoru, který se zřejmě dočasným nuceným odchodem Fica uvolní. Danko, který je nyní místopředsedou Národní rady, touží po vyšší funkci a moci. Už při odchodu Pellegriniho z čela parlamentu tvrdil, že má nárok do uvolněného křesla předsedy usednout. „Skupina kolem Kaliňáka a Šutaje Eštoka je mocensky silnější

než Blaha s Dankem. Tato skupina může ztratit, pokud by se společnost Blahovými a Dankovými vyjádřeními ještě více rozeštvávala, takže předpokládám, že prosadí pragmatickou umírněnější linii,“ říká Mesežnikov.

Blahu podle expertů mohou zpacifikovat uvnitř Směru, ale zatím to nevypadá. Ve čtvrtek ve vyjádření na sociální síti Telegram obvinil liberální opozici, že pachatelé atentátu popletla hlavu. „Kajte se. Nic jiného Slovensko neuspokojuje,“ napsal Blaha na adresu liberálů.

Zatímco Danko je většinou terčem vtipů za svoji politickou neschopnost, do volnějšího mocenského prostoru by se mohl začít drát Tomáš Taraba, současný ministr životního prostředí. Ten byl zvolen na kandidátce SNS, z jejíhož čela by podle spekulací rád odsunul Danko. V předchozím volebním období byl Taraba v parlamentu zvolen na kandidátce fašistické Lidové strany Naše Slovensko. „Taraba může být za jistých okolností i Ficovou dvojkou. Je mnohem chytřejší než Danko a mimořádně

nebezpečný,“ řekl HN ještě před atentátem anonymně jeden ze slovenských politických analytiků. Mesežnikov si ale nemyslí, že by teď byla doba, kdy by se mohl Taraba vyšvihnout výš. „Je ale neřízená střela,“ dodává.

Ambice politiků budou vidět před červnovými volbami do Evropského parlamentu. Oficiálně většina slovenských stran kampaň utlumuje. „Pro další vývoj ve společnosti bude klíčové, zda se situaci podaří uklidnit. Zapracovat by na tom měla vláda i opozice,“ uzavírá Hřích.

Inzerce

## NEPORAZITELNÉ

229,- **-56%**  
**98<sup>90</sup>**

Vepřová krkovička  
bez kostí - v celku  
chlazená, 1 kg



Galbani Mozzarella  
125 g, 100 g = 20,72 Kč bez  
Aplikace / 19,12 Kč Aplikace



39.90 **-40%**  
**23<sup>90</sup>**



BEZ APLIKACE **25<sup>90</sup>**

Pražma královská - kuchařka  
chlazená, balená, cena za 100 g



**26<sup>90</sup>**

Česká chuť  
Máslo 82%  
250 g, 100 g = 17,96 Kč  
bez Aplikace /  
15,96 Kč Aplikace



39.90  
**39<sup>90</sup>**



BEZ APLIKACE **44<sup>90</sup>**

MAXIMÁLNĚ  
**12 ks**  
/den

**18<sup>90</sup>**

Birell

nealkoholické pivo, 0,5 l, 1 l = 37,80 Kč,  
vybrané druhy, platí od 9. 5. do 21. 5. 2024



**albert**  
SUPERMARKET

**NEPORAZITELNÉ** - produkty, jejichž cena byla nejnižší ve srovnání s cenou uvedenou v letáčích vybraných obchodních řetězců ke dni tisku letáku 9. 5. 2024.

Nelze garantovat, že cena produktů označených jako **NEPORAZITELNÉ** zůstane nejnižší po celou dobu platnosti letáku. Více na [www.albert.cz/neverporazitelne](http://www.albert.cz/neverporazitelne).

Ceny platí v prodejnách supermarket Albert od 15. 5. do 21. 5. 2024 nebo do vyprodání zásob v jednotlivých prodejnách. Seznam všech prodejen na [www.albert.cz](http://www.albert.cz).

## ■ Politika

# Středočeský kraj spojme s Prahou, Vysočinu zrušme. V TOP 09 se rodí plán na přepsání mapy Česka

Ondřej Leinert  
ondrej.leinert@hn.cz



Je to necelý rok, kdy poslanec TOP 09 Miloš Nový překvapil nápadem zrušit Karlovarský kraj. Mnoho Karlovarských to tehdy vnímalo jako snahu získat si pozornost v době, kdy region zrovna žil událostí sezony – Mezinárodním filmovým festivalem. Poslanec to však nevzdal a připravuje ještě mnohem rozsáhlejší iniciativu.

„Od začátku to nebylo jen o Karlovarském kraji. Celé krajské zřízení, které vzniklo k 1. lednu 2000, zasluhuje po skoro čtvrt století přehodnotit a zefektivnit,“ říká Nový. Současných 14 krajů by ve svých vizích předělal na osm. A nerušil by jen ty nejmenší. Například Liberecký kraj se podle něj nabízí spojit s Ústeckým a vrátit se k dřívějšímu Severočeskému. V případě Královéhradeckého a Pardubického zase vidí jako logické spojení ve Východočeský kraj. Zcela by pak zrušil Vysočinu, která v současnosti zahrnuje část Čech i Moravy.

Výrazně přepsaná by byla také mapa Moravy, kde by namísto pěti kraje zbyly tři spojené s největšími městy Brnem, Ostravou a Olomoucí. „Místo uměle vzniklého Zlínského kraje je uprostřed Moravy historické centrum Olomouc. A pak je tady obrovský Středočeský kraj, který ale žádné přirozené centrum nemá. Nabízí se proto rozšířit stávající velkou Prahu a zbytek kraje přičlenit na západ, jih, východ a sever Čech. Tím bychom měli pět krajů v Čechách plus zmíněné tři na Moravě a ve Slezsku,“ přibližuje Nový.

Poslanec, který je ve sněmovně místopředsedou rozpočtového výbo-

ru, si uvědomuje, že svým záměrem mnohé rozladí a že šance na přijetí podobných změn v tomto volebním období je minimální. Předělat krajské zřízení by totiž vyžadovalo ústavní většinu – tedy 120 hlasů ve sněmovně a dvě třetiny v Senátu.

„Ale jde o to začít se o tom vážně bavit. V době, kdy je stát zadlužený a hledá úspory, nedává smysl držet si tady kraje, v nichž většina lidí ani neví, kdo je tam hejtmanem, a v případě zmíněného Karlovarského kraje třeba není možné zřídít ani krajský soud, protože tam na to nejsou odborné kapacity,“ říká poslanec, který se pro svůj záměr zatím snaží přesvědčit hlavně spolustraníky. Už si také nechal předběžně spočítat, kolik by se případnou změnou dalo ušetřit.

„Jen velmi letmým pohledem na výši odměn zastupitelů v šesti potenciálně zrušených krajích, bez sociálních a zdravotních odvodů i dalších významných nákladů, se dostáváme na zhruba 120 milionů korun ročně, a tedy skoro půl miliardy za volební období,“ počítá Nový, který je poslancem za Plzeňský kraj.

Oslovení hejtmánů a poslanců se nápadu vesměs diví. „Pana poslance bych podobně jako studenty pozval na den s hejtmanem. Aby viděl, jak fungujeme,“ říká hejtman Pardubického kraje Martin Netolický (SOCDEM). Na druhou stranu však připouští, že debata na takové téma není od věci. „Ale musí se to dělat koncepčně. Není to přece jen o krajích. Základním principem samosprávy je tvorba zdola,“ říká Netolický. Podobně mluví Martin Červíček



**Ohrožené střední Čechy?** Středočeský kraj je nejlidnatější i největší v Česku. A také jedním z těch, které poslanec TOP 09 Miloš Nový navrhuje zrušit.

Foto: HN – Matej Slávik

(ODS), hejtman ze sousedního Královéhradeckého kraje. „Vůbec nevyplývají, že debata na takové téma má proběhnout. A jestli s tím má někdo přijít, tak to má udělat vláda. To je práce na několik let,“ popisuje Červíček.

Za úplný nesmysl pak spojení Prahy s okolními okresy považuje hejtmanka Středočeského kraje Petra Pecková ze STAN. „Pokud byste připojili jen širší okruh kolem Prahy, většina sociálně a ekonomicky ohrožených území připadne ke krajům, které mají již nyní problémy,“ říká Pecková. Nevhodné by podle ní bylo i spojení celých středních Čech s hlavním městem. „Vznikla by zhr-

ba třímilionová aglomerace, kterou by obklopovaly úplně maličké kraje? To nedává logiku.“

Na druhou stranu, její kolega z hnutí, místopředseda STAN Lukáš Vlček, je rád, že Nový chce téma otevřít: „Nejsem teď připraven říkat, které kraje bychom měli zrušit, spojit či zachovat. Ale také se podobnými otázkami zabývám a je zřejmé, že menší počet krajů by mohl přinést úspory a větší efektivitu i spolupráci.“

Nový je připraven hledat pro změny v následujících měsících podporu. „Doporučuji to mnozí odborníci včetně Národní ekonomické rady vlády. Současně krajské zřízení není efektivní, nijak si ho neidealizujeme. Ví-

jak nešťastný z něho byl třeba bývalý premiér Petr Pithart,“ zmiňuje Nový lidoveckého politika, který koncem 90. let coby předseda Senátu tuto aktuální podobu krajů nepodporoval.

„Nehlasoval jsem pro tuto reformu. Ještě ráno, když se sešla sněmovna, se nevědělo, jestli odhlasují osm, 12, 16 nebo 22 krajů. Čekalo se, až pro který počet se vysloví ústavní většina. To znamená, že to vůbec nebylo promyšleno,“ postěžoval si před lety Pithart. K reformě krajů koncem 90. let došlo po dlouhodobém tlaku velké části politické scény, aby se Česko zbavilo předrevolučního uspořádání a byla posílena role regionů na úkor největších měst.

## ■ Ocelářství

## Majitel Liberty Steel hledá kupce pro tři evropské hutě

Petr Zenkner  
petr.zenkner@hn.cz



Ocelářská skupina Liberty Steel ve vlastnictví britsko-indického podnikatele Sandživa Gupty nemá problémy jen v Ostravě, kde její huť stojí od loňského prosince. Stejně je na tom většina dalších Guptových hutí ve světě. Těživou finanční situací se Liberty Steel snaží řešit prodejem tří provozů v západní Evropě, jež získala v roce 2019 v rámci balíku sedmi podniků za 740 milionů eur od světové ocelářské jedničky ArcelorMittal. Jeho součástí byla tehdy i ostravská huť.

Gupta je ochoten „pustit“ válcovny v belgickém Lutychu, lucemburském Dudelange a italském Piombinu. Pracuje v nich 1200 lidí a jejich společná

produkce byla dříve 2,5 milionu tun oceli. Objemově to odpovídá výrobě v Ostravě v době, kdy naplno jely její dvě vysoké pece. Produktově válcovny upravují pozinkováním za tepla válcované svitky (HRC). Největší z provozů je belgický Lutych, jehož kapacita je 1,2 milionu tun oceli.

Liberty Steel podle všeho vyjednává o prodeji válcoven už několik měsíců. Ve středu Guptova skupina cestu k prodeji, který v prohlášení pro média nazývá „strategickou revizí západoevropských aktiv“, potvrdila. Zvažuje prý i možnosti partnerství prostřednictvím dlouhodobých smluv o dodávkách HRC. Podle Liberty Steel skupina reaguje na přeběžný zájem několika subjektů.

Celý proces pro Guptu řídí globální investiční banka Jefferies. Podle zdroje portálu Argus Media, který se věnu-

je komoditám, se vyjednávání o prodeji nejméně jednoho z těchto aktiv zastavila ve fázi podpisu smlouvy. Liberty Steel to odmítla komentovat.

Gupta vůbec poprvé připustil, že se zbaví nějakého ocelářského provozu. Ty získával od roku 2013, kdy převzal první ocelárny ve Velké Británii. Od té doby přes všechny problémy Liberty Steel posilovala. Naposledy Gupta loni získal ztrátovou

~  
**Gupta je ochoten „pustit“ válcovny v Lutychu, Dudelange a Piombinu.**

maďarskou huť Dunafer, kterou měl s podporou maďarské vlády oživit.

Vedle toho Guptovi v Evropě patří ještě polská huť v Čenstochově a huť v rumunském Galati, kde běží i vysoká pec. Díky podpoře rumunské vlády je to jediný provoz, který něco vyrábí, byť i tady ve výrazně nižších objemech. Pod Liberty Galati spadají také zmíněné provozy v Belgii, Lucembursku a Itálii, do nichž měly z Rumunska proudit svitky pro jejich válcovací tratě.

Situace v belgickém Lutychu v lednu připomíná nynější stav v Ostravě. Firma se dostala v prosinci 2022 do insolvence. Pak se ale Gupta vrátil do hry a nakonec v červnu 2023 přes Liberty Galati podnik opět získal.

Nabídky na provoz v Lutychu tehdy daly ještě ArcelorMittal a ruskoo-italské konsorcium NLMK/Mar-

cegaglia. Oba ale počítaly s výrazným propouštěním. Liberty Galati naopak slibovala zachování všech pracovních míst. Výroba v Lutychu se ale nikdy plně neoživila. A postupně došla s Guptovým restrukturalizačním plánem trpělivost jak odborům, tak regionální vládě Valonska, jež Guptovi slíbila podporu. Ta se nakonec neuskutečnila.

Strategické partnerství je něco, co Gupta často a rád zmiňuje. Podobného partnera, jenž přinese miliardy korun, chtěl původně získat i pro Ostravu. Peníze měl přinést také strategický prodej koksárenských baterií. Nic z toho se nakonec nerealizovalo. Nyní má Krajský soud v Ostravě na stole restrukturalizační plán, který tvrdí, že Liberty Ostrava od ledna 2025 spustí výrobu surového železa ve vysokých pecích.

## ■ Odpadové hospodářství

# Časovaná bomba pro tisíce OSVČ: Podnikáte z obýváku? Tak i vy platíte za odpady

Marek Pokorný  
marek.pokorny@hn.cz



Tisíce drobných podnikatelů v Praze dostaly v uplynulých dnech upozornění na povinnost třídít svůj podnikatelský odpad. „Pomůžete tím městu a zároveň se vyhnete pokutám,“ připomíná metropole ve výzvě, kterou podle svého mluvčího Víta Hofmana rozeslala více než 12 tisícům subjektů.

Výzva se přitom týká i těch, kteří při svém podnikání prakticky žádný odpad netvoří. Tedy například osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ), které podnikají doma z obýváku – například hudebník, překladatel, programátor či advokát. A jsou přesvědčeni o tom, že tedy stačí, když platí za odpad jako občan.

I na ně však povinnost třídít svůj podnikatelský odpad a doložit jeho likvidaci dopadá. A netýká se to jen Prahy, ale celé České republiky.

„Pokud advokát platí poplatek za komunální odpad jako občan, neplní si tím povinnosti nakládání s odpady jako živnostník. Spousta podni-

katelů se zbavuje svého odpadu tím, že využívá veřejně rozmístěné nádoby s pocitem, že je vše v pořádku, protože přece třídí. Ale v pořádku to není,“ upozorňuje mluvčí magistrátu Hofman.

Každý podnikatel, i ten „z obýváku“, má podle něj povinnost doložit, jak svůj podnikatelský odpad zlikvidoval. Tedy předat jej společnosti či osobě, která je oprávněná s odpady nakládat. „Smlouva s touto osobou musí být vždy písemná,“ podotýká Hofman. Možností je třeba odvézt odpad do sběrného dvora a schovat si potvrzení.

Aby tuto povinnost ulehčil, pražský magistrát vytvořil virtuální popelnice na tříděný odpad. I proto, že v husté zástavbě není prostor na to, aby si každý umístil vlastní popelnici. Po zaplacení poplatku tak jednotliví podnikatelé podle Hofmana budou moci legálně používat systém městského svozu odpadu.

Právě pro samostatné OSVČ podnikající z domova určil magistrát roční sazbu 775 korun. Podnikatelé s malou provozovnou a nízkým počtem zaměstnanců – podle magistrá-

rátu malé trafiky, švadlenky či drobné nepotravinářské prodejny – mají za virtuální popelnici platit 3881 korun ročně. Ti ostatní s počtem do 10 zaměstnanců pak 15 527 korun ročně.

„Nechceme nic měnit na jejich chování, jen chceme, aby ho zlegalizovali,“ podotkl Hofman. Odezva je podle něj pozitivní a již několik desítek podnikatelů si virtuální popelnice pořídilo.

Virtuální popelnice se ale týkají jen tříděného odpadu. V případě směsného odpadu je pak skutečně potřeba mít vlastní popelnici či dohodu s tím, kdo si svoz směsného odpadu objedná – třeba sdružení vlastníků jednotek (SVJ) nebo majitel domu.

V Praze to kontrolují jednotlivé městské části. „Pokuty se udělují zpravidla do 10 tisíc korun. Pokud podnikatel není schopen ani při další kontrole prokázat, jak se zbavuje svého odpadu, může být pokuta vyšší,“ podotýká Hofman.

Oslovené radnice ale uvádějí, že drobní OSVČ, kteří produkují minimum odpadu, se zatím pokut nemusí bát. Jsou totiž pod jejich rozlišovací schopnost – pokud tedy na ně někdo

neupozorní. „Ročně provádíme desítky kontrol, všechny živnostníky z kapacitních důvodů kontrolovat nelze,“ uvedl mluvčí Prahy 7 Martin Vokuš.

Úředníci se podle něj zaměřují na oblasti, kde se vyskytují příliš přeplněné popelnice, zejména nevhodným materiálem. „Kontrolujeme pak provozovny, které mají k problematickému stání nejbližší,“ říká s tím, že drobní živnostníci podnikající na volné noze produkují tak málo odpadu, že problémy většinou nevytvářejí. „Pokud ale přijde nějaký podnět, správní orgán toto oznámení musí prošetřit,“ podotýká.

„Povinnost se týká všech. Každý nemusí mít popelnici, ale musí mít zajištěnou likvidaci odpadu. Je jedno, jestli mu firma přijede jednou za měsíc nebo to odvezou osobně,“ říká vedoucí odboru životního prostředí Městského úřadu v Litoměřicích Pavel Gryndler. I jeho úřad provádí kontroly, ale stejně jako v Praze 7 se zaměřuje na problematická místa – v první řadě hospody a obchody.

„Musíme mít priority. Těch živností jsou tisíce a nějaký překlada-

tel, který produkuje nula nula nic odpadu, pro nás není důležitý. Zatím je necháváme být,“ říká s tím, že ale na ně může případně dojít, když budou v podezření, že produkují odpad, za který neplatí.

Je ještě jeden hráč, kterého se likvidace odpadů od podnikatelů týká. A tím je majitel domu, například SVJ, který často svoz odpadu platí. Pokud OSVČ, podnikající v bytě, svůj pracovní odpad dává do společných nádob, je to na úkor ostatních spoluvlastníků. „Správně by to podnikání měli hlásit, ale prakticky nikdo to nedělá,“ potvrzuje Jiří Pechoč, který dělá profesionálního předsedu u zhruba desítky SVJ.

„Chápu, že města na svoz odpadu z bydlení přispívají a nechtějí přispívat i na podnikatelský odpad. Ale jak je od sebe rozlišíte, když v tom bytě žijete? Naráží to na mnoho praktických problémů,“ říká Pechoč s tím, že pokud pracovního odpadu není viditelné množství, SVJ to většinou ani neřeší.

Podle něj navíc SVJ na rozdíl od úřadů nemůže kontrolovat, kdo a jak podniká.

Advertorial

## Naším cílem je nejen prodloužit, ale také zlepšit kvalitu života.

říká Oliver Rozboril, generální ředitel české pobočky farmaceutické společnosti Boehringer Ingelheim



Oliver Rozboril

### České zdravotnictví nyní prochází turbulentními změnami. Jak se v Česku firmám, jakou vedete, daří ve výzkumu a vývoji?

Výzkum a vývoj je klíčová část našeho byznysu. V loňském roce jsme meziročně zvýšili investice do výzkumu a vývoje inovativních přípravků pro léčbu lidí i zvířat o 14 % – na 5,8 miliardy eur, což je více než 22 % z čistých tržeb společnosti. Tím se řadíme mezi přední investory ve farmaceutickém průmyslu. Zaměřujeme se na léčbu onemocnění srdce a cév, ledvin, diabetu, plíc či rakoviny i na imunologii či duševní zdraví. V Česku nyní probíhá 19 klinických studií našich přípravků na více než 40 odborných pracovištích.

### Pro řadu vážných onemocnění už existuje moderní inovativní léčba, je ale českým pacientům dostupná?

Této otázce se jako člen představenstva Asociace inovativního farmaceutického průmyslu intenzivně věnuji. Inovativní léčba je v Česku dostupná a pomáhá spoustě pacientů, ale určitě vidím prostor pro zlepšení. Rychlostí vstupu léků na trh se blížíme západním sousedům, stále však zůstávají rozdíly v indi-

kačních a preskripčních omezeních. I běžné léky na nemoci srdce a cév či diabetes, které v okolních zemích rutinně předepisují praktičtí lékaři, jsou u nás omezeny na vybrané lékařské specializace nebo na centra. Je logické, že při rozhodování je zohledňován finanční aspekt úhrady, zároveň ale stále není přihlíženo ke komplexnímu sociálně-zdravotnímu dopadu léčby. V tomto ohledu velice vítám pilotní aktivitu ÚZIS propojující u vybraných diagnóz data zdravotních pojištěnců a České správy sociálního zabezpečení.

### Česká republika se potýká s rostoucím počtem lidí s nadváhou a obezitou a s tím spojených nemocí. Podobné to je i v řadě dalších evropských zemí – reaguje nějak na tento trend farmaceutický průmysl?

Zaměřujeme se na léčbu pacientů s chronickým srdečním selháním, onemocněním ledvin nebo diabetem 2. typu. Tyto nemoci se vzájemně ovlivňují a jedním z jejich hlavních rizikových faktorů je obezita, čímž je vše úzce provázáno. V této oblasti již máme několik léků a největší část nákladů na výzkum směřuje právě na inovativní léčbu civilizačních onemocnění, která jsou celosvětově nejčastější příčinou úmrtí. Podporou různých

edukačních programů klademe důraz také na prevenci obezity. Kromě patientských organizací spolupracujeme například se spolkem STOB a podporujeme jeho rodinné kurzy zdravého životního stylu. Zřizujeme edukační weby, jako je [www.srdcedycha.cz](http://www.srdcedycha.cz) nebo [www.osladtocukrovce.cz](http://www.osladtocukrovce.cz), podporujeme projekt Znovu do života zaměřený na komplexní péči o pacienty po vážných kardiovaskulárních příhodách či akci Proběhni.se pro nadaci České srdce.

### Populace stárne, přibývá lidí s chronickými nemocemi, má se o ně kdo starat? Jsme podle vás na vlnu starších polymorbidních pacientů připravení?

Základem musí být primární péče. Pacienty je třeba diagnostikovat včas, jelikož díky časnému zahájení léčby lze oddálit následky kardio-renální metabolických onemocnění a tím i klinickou a ekonomickou zátěž pro zdravotní systém. Praktičtí lékaři proto musí dostat veškeré nástroje pro efektivní řízení léčby chronicky nemocných, tedy přístup k nejnovějším diagnostickým a léčebným metodám. Jednou z aktuálních výzev je proto zavedení principů koordinované péče a zjednodušení cesty pacienta systémem. V tomto

ohledu může sehrát pozitivní roli Národní kardiovaskulární plán ČR 2023–2033, jenž s koordinovanou péčí počítá.

### V souvislosti s farmaceutickým průmyslem se často skloňuje slovo udržitelnost. Co znamená pro vás?

Cílem naší společnosti je proměňovat životy lidí a zvířat k lepšímu, primárně prostřednictvím inovativních léčivých přípravků. Zároveň však přemýšlíme v dlouhodobé perspektivě a zásadní význam pro nás má i udržitelnost, jelikož si uvědomujeme náš závazek vůči prostředí, v němž žijeme. Toho chceme dosáhnout naší iniciativou „Sustainable Development for Generations“. Ve výrobě implementujeme opatření předcházející znečištění vody a ovzduší. Snažíme se využívat obnovitelné zdroje energie, snižovat množství produkovaného odpadu a vyrábět produkty šetrné k životnímu prostředí. Aktivně podporujeme environmentálně odpovědné chování našich zaměstnanců a usilujeme o dosažení uhlíkové neutrality v provozech. Ve spolupráci s Lesy ČR a Sážíme stromy se podílíme na regeneraci krajiny. Nejen těmito aktivitami se snažíme zlepšovat život a prostředí, ve kterém žijeme nyní my a které chceme minimálně zachovat pro další generace.

## ■ Trh s nemovitostmi

# Pohádkové zisky z investic do nemovitostí slibuje odsouzený podvodník

Marek Pokorný, Jan Prokeš  
autori@hn.cz



**T**isíce lidí se hlásí na kurz Maxima Ponomarenka a Juraje Sutorise s vidinou toho, že se od dvojice populárních youtuberů naučí zhodnotit investice do nemovitostí o desítky procent ročně. Někteří akceptují i to, že roční mentoring, který z nich má udělat úspěšné investory, stojí milion korun. Část ze zájemců se kvůli vidině rychlého zbohatnutí neváhá zadlužit.

Kurz je zaměřen na takzvané flipování nemovitostí, tedy výhodný nákup domu či pozemku nebo jejich části a následný prodej za výrazně vyšší částku. Hlavní tváří kurzu, která má účastníkům předat potřebné vědomosti, je člověk, který si poměrně bedlivě střeží svou minulost, protože byl několikrát pravomocně odsouzen za podvody a vydírání a strávil více než pět let ve vězení.

Jde o jednatele realitní společnosti MI Estate Maxima Ponomarenka, který sám sebe tituluje jako „nejúspěšnějšího flipaře v Česku a na Slovensku“. Spolu s ním na kurzech vystupuje ještě Juraj Sutoris, jenž zároveň o investování do nemovitostí natáčí podcast a pro změnu se označuje za „nejvýdělečnějšího tuzemského youtubera“. Také jeho minulost je poměrně pestrá – podle svých slov žil na ulici, byl závislý na drogách a měl milionové dluhy.

Tyto skutečnosti oba přiznávají jen na svých kurzech lidem, kteří už za jejich mentoring zaplatili milion korun. Některé posluchače to může motivovat v tom, že k zázračnému zbohatnutí není potřeba výhodná startovní pozice a může se podařit prakticky každému. Na jiné to naopak může mít spíše odrazující efekt, o čemž svědčí i jedna z recenzí publikovaných na začátku letošního roku: „Následoval blok, kde jsme se hned v začátku dozvěděli, že pořadatelé kurzu jsou bývalý feťák a bývalý recidivista... Dokážu si představit, že by při znalosti těchto faktů leckdo kurz nezaplátil.“

## Odstranit kritiku z éteru

Ačkoliv před účastníky kurzu je Ponomarenko ohledně své kriminální minulosti poměrně otevřený, na internetu dbá na to, aby nebyla veřejně dohledatelná. Výše zmíněná recenze je výjimkou, v článkách o soudních sporech, kde ještě před rokem figurovalo jeho jméno, je dnes místo toho uvedeno už jen označení „podnikatel“ nebo iniciály M. P.

O tom, jak se snaží veškeré negativní zmlínky a kritiku z veřejného prostoru odstranit, svědčí například spor jeho společnosti MI Estate s obcí Běstovice na Choceňsku. Ta před dvěma lety varovala před Ponomarenkovou firmou, která oslovovala místní vlastníky s nabídkou odkupu nemovitostí. Radnice v SMS zprávě rozeslané občanům uvedla, že jsou to „šmejdi vykupující nemovitosti“, a připomněla, že jejím jednatelem je právě Ponomarenko.

Společnost podala na obec žalobu, protože prý zasáhla do její dobré pověsti, a chtěla odškodné 167 tisíc korun. „Zveřejnění informací o negativních zkušenostech s podnikáním některých subjektů bylo zcela namístě,“ hájila se

před soudem radnice. Dobré pověsti firmy podle ní nepřidává trestní minulost Ponomarenka, který byl v minulosti za vydírání při svém podnikání odsouzen.

Soud dal obci za pravdu a žalobu zamítl. Podle něj šlo o věcnou kritiku, vycházející z pravdivých podkladů. „Účelem byla ochrana před určitým typem podnikatelské činnosti,“ konstatoval soud s tím, že obec uvedeným sdělením nemohla zasáhnout do pověsti firmy. Spor přesto nakonec tento týden skončil smírem. Společnost se totiž odvolala a obec se už dál nechtěla soudit a dohodla se, že MI Estate za použití slova šmejdi pošle omluvný dopis.

Odsouzení, která za sebou Ponomarenko má, přitom souvisí s nemovitostmi. Nyní osmatřicetiletý muž z Vysokého Mýta na Choceňsku začal podnikat v lednu 2006, tedy v necelých 21 letech. Od počátku se živil jako realitní makléř,

hu ve výši deseti tisíc korun. Poškozenému ale k podpisu místo potvrzení o převzetí zálohy podstrčil směnku, že naopak on jemu půjčil 350 tisíc korun. A vzápětí po něm tuto sumu začal vymáhat. Svoji bývalou vedoucí z tábora pak zase připravil o chatu za milion korun – podepsala s ním smlouvu o prodeji, ale nevšimla si, že při podpisu smlouvy změnil číslo účtu, kam měly jít peníze. Tudíž peníze z prodeje tak nedostala.

Podle soudu v celkem deseti případech poškodil své oběti o více než 15 milionů korun. Ty si přitom vybíral často mezi lidmi na dně společnosti, třeba alkoholiky či gamblery. Když pak podvedení tvrdili, že od něj žádné peníze nedostali či jen zlomek, tak se Ponomarenko snažil přesvědčit soud, že jsou nedůvěryhodní.

Právě množství takto podvedených však podle soudce Miloslava Mjartana z Krajského soudu v Hradci Králové svědčí o tom, že si všichni poškození jen těžko mohli vše vymyslet. „Jednalo se o trestnou činnost dopředu připravovanou, promyšlenou,“ uvedl na Ponomarenkovu adresu Mjartan, když mu v listopadu 2012 udělil osmiletý trest vězení, který potvrdil i odvolací soud. „Věrohodnost výpovědí všech poškozených podporuje to, že se jedná o rozličný soubor osob, mezi nimiž nebyly žádné bližší vazby,“ dodal.

Soud přitom Ponomarenkovi udělil souhrnný trest za pokračující trestnou činnost, protože byl už předtím pravomocně odsouzen. V roce 2011 dostal 2,5 roku vězení za vydírání a nedovolené ozbrojování. Policie při domovní prohlídce u něj doma našla několik zbraní včetně účinné pušky či pistole Luger a více než 600 nábojů. Policie Ponomarenka později také obvinila z úvěrového podvodu, ale soud jeho stíhání zastavil pro neúčelnost. Hrozil mu

schopni toho v rámci našeho mentoringu účastníkům předat.“

## Slibované výnosy jsou nereálné

„Pro mě je důležitější, co dělá dnes, než praktiky, které používal před deseti lety. Třeba se polepšil,“ říká investor do nemovitostí Tomáš Kučera na otázku, zda kriminální minulost Ponomarenka nemůže poškodit pověst ostatních hráčů v oboru. Kučerovi daleko víc vadí třeba to, že Ponomarenkova společnost MI Estate nabízí seniorům či lidem s nízkým vzděláním za jejich nemovitostí jen zlomek reálné ceny a sází na to, že kvůli nedostatečným informacím na obchod přistoupí.

Další lidé z realitního trhu pak kritizují způsob, jakým fungují jeho a Sutorisovy kurzy. Zájemce o mentoring se snažili na svých internetových stránkách nalákat tvrzením o každoročním zhodnocení kapitálu v nemovitostech o 50 a více procent. Dnes už věta na webu není, nahradila ji o něco méně ambiciózní formulace, která hovoří o desítkách a více procent ročně. „Přistupujeme k tomu, jako bychom tady vytvářeli nový Apple. Služba bude Rolls-Royce mezi mentoringy ve střední Evropě,“ tvrdí na videu na stránkách jejich kurzu Sutoris. Rychle „otočit“ nemovitost se ziskem 50 procent je ale podle investorů u většiny podílů nereálné. Trh prý navíc není dost velký na to, aby se na něm užívaly další stovky proškolených investorů.

Problematická je rovněž praxe, kdy organizátoři seminářů prodávají účastníkům podíly, které v minulosti koupila Ponomarenkova MI Estate. Odborníci upozorňují, že jen těžko se firma bude zbavovat lukrativních podílů a na vyškolené investory tak spíše zbudou méně likvidní aktiva.



**Tváře flipování** Maxim Ponomarenko (vlevo) a Juraj Sutoris nabízejí kurz zaměřený na takzvané flipování nemovitostí, na čemž lze podle nich zhodnotit vložený kapitál o desítky a více procent ročně. Odborníci to označují za nereálné. Foto: flipovaninemovitosti.cz

ale také lidem půjčoval peníze. Často je při tom podvedl a místo se slíbenou půjčkou jeho oběti skončily bez střechy nad hlavou. Vyplývá to z rozsudků, které HN prostudovaly.

## Promyšlená trestná činnost, napsal soud

Ponomarenko se zaměřoval na lidi, kteří byli v tísní a potřebovali peníze. A současně měli nemovitý majetek, kterým by mohli za půjčky ručit. Často je proto sám oslovil s nabídkou, že jim pomůže vyřešit jejich problémy. Podmínkou bylo, že mu podepíší zajišťovací převody nemovitostí. Byť půjčky nakonec neposkytl, nemovitosti si převédl na sebe. V jiném případě předstíral zájem o koupi bytu a zaplatil i zálo-

totíž mnohem vyšší trest za další trestné činy. Ponomarenko si z uložených osmi let nakonec odseděl „jen“ pět roků a tři měsíce, než jej soud v létě 2016 podmínečně propustil na svobodu.

Na dotaz HN, zda ho jeho minulost nediskvalifikuje z vedení školení investic do nemovitostí, Ponomarenko neodpověděl. Reagoval však jeho byznysový partner Sutoris. „Spojení s Maximem hodnotím jako jedno z nejlepších rozhodnutí, která jsme mohli pro veřejnost uskutečnit. Věříme, že žádný člověk není bez poskvrny. Naopak, jestli žijeme život naplno, tak je přímo lemován chybami a překážkami,“ říká. „Ano, oba dva jsme chybovali. Ano, prošli jsme si tvrdším obdobím. O to víc jsme dnes

Kritiky, kteří na tuto praxi upozorňují, se Ponomarenko snaží umlčet a přes právníky jim posílá předžalobní výzvy. Stalo se to například zakladateli poradenské společnosti Partners Petru Borkovcovi, který se na sociálních sítích podíval nad cenou mentoringu i nad nákupem nemovitostí přímo od školitelů. „Každému by už z principu mělo být jasné, že stát se za tři roky strašně bohatým asi nebude tak jednoduché. Kdyby jejich podíly na nemovitostech byly tak dobré, nemuseli by vydělávat na předraženém mentoringu,“ uvedl. Původní příspěvek nakonec odstranil a Sutorisovi s Ponomarenkem se veřejně omluvil, byť přitom svou předchozí kritiku ironickým způsobem ještě víc rozvedl.

## ■ Doprava

# Rychlodráha na pražské letišti už není jen na papíře. První nádraží má obrysy, další jsou ale s otazníkem

Jan Beránek  
j.beranek@hn.cz



První části stavby rychlodráhy na pražské letišti už se v severní části metropole zřetelně rýsují. Správa železnic po roce a čtvrt prací ohlásila, že má skoro hotovou hrubou stavbu mostů, na kterých bude nově veden úsek mezi nádražím Bubny a zastávkou Výstaviště. Celá estakáda má být hotová v zimě a během roku 2025 se počítá se zahájením provozu.

„Je vidět obrovský pokrok a není pochyb, že se vše stihne dokončit v příštím roce,“ uvedl ve čtvrtek při kontrolním dnu ministr dopravy Martin Kupka (ODS). Naopak o termínech na stavbu tunelů pod Prahou 6 v poslední době moc slyšet není, i kvůli přetrvávajícímu odporu části místních. Správa železnic přitom stále operuje s termínem dokončení celé tratě v roce 2030.

„Všichni jim s tím termínem fandíme,“ řekl během letošního jara se zjevnou ironií středočeský radní pro dopravu Petr Borecký (STAN). Pokud

by se termín nestihl, záložní varianty počítají s elektrifikací staré tratě, případně s nasazením bateriových vlaků. Podle Boreckého nejistota okolo termínů omezuje možnosti koncepčnější objednávky vlaků.

Úsek v pražských Holešovicích už ale z vizualizací přece jen přechází do reality. Stát má 4,7 miliardy korun. Staré násypy zmizely už v roce 2023, teď se místo nich objevila nová trasa, která je i při pohledu z výšky zřetelná. Dvě menší estakády o délce 197 metrů jsou už ve spodní části vybetonované, ta delší o délce 559 metrů už je taky skoro hotová.

A rýsují se i klíčové uzly: na zastávce Výstaviště už se dokonce staví ocelové zastřešení peronů, betonuje se nové čtyřkolejné nádraží Bubny.

Celkem 250 metrů dlouhá konstrukce je složena z nosných sloupů a na nich položených železobetonových deskách, zhruba podobným způsobem, jako se stavělo v antice. Tady jde ale jinak o přísně funkční stavbu: bude složena z pěti betonových krychlí, spojených za sebou – to kvůli tepelné roztažnosti. „Už teď ta stavba pracuje, ty změny v délce jsou



**Estakády** Místo násypu, který rozdělával Holešovice, už se rýsují betonové estakády. První větší část rychlodráhy má fungovat příští rok. Foto: HN – Jan Beránek

~  
**Celý projekt rychlodráhy vyjde na částku kolem 40 miliard korun.**

při běžných teplotách v řádu centimetrů,“ řekl HN jeden z techniků, kteří ministra provázeli. Z boku by měla být stavba následně opláštěna sklem. Přeložení tratě na estakádu by mělo zlepšit prostupnost celé čtvrti, kterou trať doteď poněkud rozdělovala.

Při kontrolním dnu dokonce vzali na střechnu vznikajícího nádraží i mi-

nistra dopravy Kupku, kterého ohromil výhled na pražské panoráma.

„Počítáme s tím, že by tu měl být i po dokončení stavby ohoz pro veřejnost,“ řekl HN během prohlídky generální ředitel Správy železnic Jiří Svoboda.

Z rychlodráhy na letišti a na Kladno je zatím hotová jen oprava Negrelliho viaduktu přes Vltavu, rozestavěný je také na opačném konci úsek přes Kladno. Ten už se také zřetelně rýsuje – tento týden tam končí jedna z klíčových uzavírek přilehlých silnic a bude znovu možný průjezd směrem k dálnici D6 přes Velkou Dobrou. Správa železnic zatím počítá s koncem výluk na konci července, termín je ale v zákulisí zpochybňovaný – na většině trasy ani nezačala pokládka kolejí.

Celý projekt rychlodráhy vyjde na částku kolem 40 miliard korun. Doprava po ní bude modernější, zároveň ale zanikne její unikátní historický charakter.

A zrychlení? Pro dojíždějící z Kladna v řádu jednotek minut. Místo dřívějších 39 minut by měly jezdit vlaky do centra za půl hodiny.

Inzerce

## Speciál HN Rentiér právě v prodeji

Kam přesunout peníze ze spořicíh účtů

Velké srovnání: U koho si spořit na penzi prostřednictvím DIP

Jak vyžrát na nová pravidla refinancování hypoték

Které rekvalifikace jsou opravdu užitečné

Rozhovory nejen o investicích: Michal Šnobl, David Marek

# Rentiér



Objednávejte zde



Jaroslav Mašek, Marek Miler  
autori@hn.cz



# Obranný průmysl jsme dvacet let nefinancovali, to jsme přehodnotili

**Aleš Blažek, šéf bankovní skupiny ČSOB, patřící belgické KBC, vysvětluje v rozhovoru pro HN, kde vidí šance na další růst. A jak se banka bude bránit konkurenci dravých online firem a velkých technologických hráčů, kteří se vrhají i do finančních služeb.**

**G**enerální ředitel ČSOB Aleš Blažek nastupoval do vedení největší tuzemské bankovní skupiny před dvěma roky. V době, která pro odvětví už téměř nemohla být dramatičtější. Sotva se hospodářství jakž takž vzpamatovalo z pandemie, vypukla válka na Ukrajině, přišla energetická krize a vzedmula se inflace. To provázelo i skokové zvýšení úrokových sazeb. Dnes, viděno zpětně, banky pomohly se stabilizací situace a udržely si ziskovost.

To se týká i ČSOB. Skupina loni vykazovala šesti-procentní nárůst čistého zisku na 15,4 miliardy korun i přesto, že musela účetně odepsat 2,6 miliardy jako důsledek snížení státní podpory stavebního spoření. Také letošní první čtvrtletí bylo ve znamení slušného růstu – ve čtvrtletí banka oznámila, že měla čistý zisk 4,1 miliardy korun, meziročně vyšší o 14 procent.

Blažek říká v rozhovoru pro HN, že cítí, že firmy už zase víc investují a také se zlepšuje spotřebitelská nálada – lidé začínají víc utrácet a berou si úvěry, včetně hypoték. „Úrokové sazby přece jen trochu klesají a je zde určitá odložená spotřeba. Nemyslím si, že dojde k nějakému masivnímu rozvinutí ekonomiky v první polovině roku, do léta půjdeme spíš pomalejším tempem. Ke konci roku už ale budou vidět jasně známky oživení ekonomiky,“ dodává.

Podle Blažka stojí nyní před ČSOB příležitosti spojené s transformací ekonomiky. „Máme mnoho firemních klientů, kteří budou potřebovat investovat i do energetické a technologické změny, a my jim pomůžeme zrealizovat smysluplné projekty. To je obrovská obchodní příležitost pro spoustu hráčů, včetně bank.“

V ČSOB – a též v belgické mateřské skupině KBC – také došlo k přehodnocení dosavadní nechuť financovat obranný průmysl. „Česká republika, Evropa, NATO musí mít dostatečné kapacity, aby se mohly bránit případným agresorům, proto jsme náš dosud velmi striktní pohled přehodnotili,“ vysvětluje šéf ČSOB.

**Co vidí vedení ČSOB nyní jako hlavní priority, které umožní budoucí růst zisku banky?** Nejdůležitější věcí před námi je nyní transformace ekonomiky. Na straně firemní a podnikatelské máme mnoho klientů, kteří budou potřebovat investovat i do energetické a technologické změny a my jim pomůžeme zrealizovat smysluplné projekty. Nejúspěšnější české podniky stále inovují a snaží se přemýšlet v globálním měřítku, ale potřebujeme, aby takových bylo víc. Podíváte-li se na technologickou transformaci probíhající v Asii a v USA, tak je zřejmé, že musíme ještě více a chytřejší inovovat a investovat.

Druhou důležitou částí našich priorit jsou pochopitelně naši retailoví klienti. Jedním z velkých témat je, jak jim pomoci s dostup-

ností bydlení, protože na zdejších trzích financování bydlení jsme, troufám si říct, nejvýznamnějším hráčem. Také máme nejširší nabídku finančních produktů, největší fyzickou distribuci i novou mobilní aplikaci. Pracujeme také na dalším rozvoji naší virtuální asistentky Kate, která už dnes třeba upozorní na nedostatek peněz na účtu pro určitou platbu a navrhne řešení. Informuje, že klient potřebuje pojištění do zahraničí a hned nabídne vhodný produkt nebo pomůže se špatně zadaným PIN kódem.

**Jak jste s Kate úspěšní?**

Kate si už vyzkoušelo a pravidelně využívá více než 600 tisíc klientů. Šetří jim čas i peníze. Češi jsou relativně konzervativní, naučit je využívat Kate není úplně banální věc. Skvělé ale je, že nám použití této AI asistentky roste každý rok na dvojnásobek.

**Fintechy mají určité benefity, ale když se podíváte na škálu toho, co klient potřebuje za finanční služby v různých fázích života, tak to pokrývají banky velmi dobře.**

**Co se naopak nedaří tak rychle, jak jste předpokládal, když jste nastupoval?**

Jde především o další zlepšování klientského zážitku a propojování jednotlivých výhod skupiny ČSOB – ať už je to pojišťovnictví, úvěrování, správa investic a tak dále. V těchto oblastech připravujeme pro klienty nová řešení a zlepšení. Nejnovějším krokem je, že odměňujeme klienty za aktivitu na účtu – získávají výhody, které jdou napříč celou skupinou. Mohou tak mít bonusové sazby na spořicí účet, odměnu ke stavebnímu spoření či investici anebo třeba nižší úrok u spotřebního úvěru a hypotéky. Brzy přidáme i produkty pojišťovny.

**Spekuluje se, že vláda opět chystá nějakou formu zvláštní daně pro banky. Důvodem může být, že se bankám celkem úspěšně podařilo vyhnout placení windfall tax a za loňský rok mělo celé odvětví v Česku rekordní zisky. Není frustrace politiků z neschopnosti více zdanit banky tak trochu na místě?**

Říkáte, že se spekuluje. Osobně spekulovat nechci, držím se faktů. Fakt je, že bankovní sektor patří mezi největší plátce daní v České republi-

ce. Role bank jako hnacího motoru ekonomiky je také nepochybnitelná. Pomáháme financovat rozvoj všech odvětví ekonomiky, stejně tak pomáháme financovat a zabezpečit přání a potřeby tuzemských domácností a občanů. Bankovní sektor zároveň spolupracuje s mnoha ministerstvy na konkrétních projektech v oblastech bezpečnosti, budování infrastruktury, digitalizace, bydlení a dalších, abychom ještě více podpořili českou ekonomiku. Zůstali u čísel a u ČSOB, pak naše skupina jen za loňský rok odvedla na daních více než 10 miliard korun.

**Česká ekonomika se v minulém roce pohybovala na hraně recese, letos podle dubnové prognózy ministerstva financí má růst o 1,4 procenta a příští rok o 2,6 procenta. Vidíte vývoj podobně optimisticky?**

My už dnes vidíme na aktivitě našich klientů podnikatelů, že se nadechli a přemýšlejí o investování daleko víc než třeba před rokem. To je velmi pozitivní. Stejně tak vidíme z chování našich retailových klientů, že začali více utrácet a být více aktivní například i v oblasti hypotečního trhu. Úroky přece jen trochu klesají a je zde určitá odložená spotřeba. Nemyslím si, že dojde k nějakému masivnímu rozvinutí ekonomiky v první polovině roku, do léta půjdeme spíš pomalejším tempem. Předpokládám ale, že ke konci roku už budou vidět jasně známky oživení ekonomiky. Samozřejmě ale velmi záleží i na širší geopolitické situaci. Kdyby všechny věci šly tak, jak všichni doufáme, tak touto dobou příští rok už uvidíme jasné ekonomické oživení.

**Podíl špatných úvěrů u českých bank pořád klesá, nyní je dokonce na historickém rekordu. V případě ČSOB je podíl špatných úvěrů 1,4 procenta, což je také rekordně nízká hodnota. Jsou důvody, aby se trend obrátil?**

Je několik aspektů, které mohou hrát roli. Jeden je, že čeští občané i podnikatelé jsou zdravě opatrní. V době nejistoty, jako je válka nebo velká inflace, jsou – co do nových úvěrů – velmi konzervativní. To se ale aktuálně mění. Jak podnikatelé, tak občané si nyní víc půjčují. A samozřejmě, když objem úvěrů roste, může se stát, že někde se něco prostě nepovede.

**Bude se tedy podíl špatných úvěrů zvěšovat?**

Je pravděpodobné, že půjde vzhůru, ale ne z důvodu nějaké ekonomické krize, ale prostě proto, že projektů bude více a některé se prostě někdy nepovedou. I my v určitých scénářích počítáme s tím, že s oživením úvěrování se může stát, že podíl špatných úvěrů vzroste.

**Proč vlastně česká ekonomika potřebuje transformaci, když se máme tak dobře a všichni splácíme?**

K naplnění potenciálu Česka máme ještě hodně daleko. Vyčerpalí jsme určité možnosti ekonomického růstu, které byly založeny na nízkých mzdách, levných nemovitostech, na produktech bez velké přidané hodnoty. Pro mne – jako pro občana i jako manažera v bance – by bylo daleko lepší vidět ekonomiku s ještě větší přidanou hodnotou, založenou na pokročilejších technologiích, s ještě větší schopností exportovat do zahraničí. Příležitost tu je a je obrovská. Musíme se také vypořádat s určitými strukturálními výzvami, například s energetickou náročností ekonomiky. A to na straně podnikatelů i domácností. To je zároveň obrovská obchodní příležitost pro spoustu hráčů, včetně bank.

**Co pro ekonomiku s přidanou hodnotou můžete udělat vy jako banka?**

Snažíme se pomáhat našim klientům, aby mohli investovat do nových technologií a zároveň expandovali doma i v zahraničí. Zároveň sami také investujeme do řešení či firem, kte-

rým pomáháme růst v České republice a v zahraničí. Za poslední dva roky jsme převzali správu a vývoj acquiringového systému (elektronický systém, který umožňuje obchodníkům zpracovávat platby kartou – pozn. red.) pro celou KBC. Službu vyvinutou v Česku už poskytujeme v Maďarsku, budeme ji rozjíždět v Belgii a v dalších zemích. Podobný příklad je naše Patria, která se z obchodníka s cennými papíry stává technologickou firmou a už dnes vyvíjí služby v oblasti investic pro celou mateřskou skupinu. Stáváme se technologickým a byznysovým hubem, který generuje vysokou přidanou hodnotu v rámci Česka. Toto je cesta, jak být úspěšnou ekonomikou.

**Všeobecně se čeká další postupný pokles korunných úrokových sazeb. Bude to mít dopad na vaše marže a ziskovost?**

Určitě budeme reflektovat snížení repo sazby ČNB. To, jaký dopad to bude mít na naše podnikání, bych nechtěl nyní predikovat. Ale je třeba si říci, že už nyní mají české banky na depozitní i úvěrové straně jedny z nejnižších marží v Evropě. Přenecháváme klientům daleko víc hodnoty v depozitech, než je běžné v jiných zemích, včetně eurozóny.

**Jak předpokládáte, že se u vás bude vyvíjet úročení na spořicí účtech?**

V současnosti máme na spořicí účtech do poloviny května vyhlášenou sazbu pět procent. U termínovaných vkladů je to podle délky fixace. Sledujeme, jak dál bude ČNB snižovat úrokové sazby a podle toho, jak budou některé ukazatele vycházet, můžeme sazby upravovat, ale neznamená to nezbytně, že každý měsíc budeme vyhlášovat novou sazbu.

**A naše oblíbené téma: kdy budou hypotéky zase za dvě procenta?**

Je otázka, zda se to zase někdy stane. Nemyslím, že to bude tento rok, a nepředpokládám to ani v roce příštím.

**Někteří bankéři se v poslední době vyjádřili, že by stát měl nějak přispívat na hypotéky pro mladé. Zazněl například nápad na dotaci úrokové sazby. Co si o tom myslíte?**

Obecně nedává smysl, aby se všichni skládali na bydlení pro úzkou skupinu lidí. Jde hlavně o to, aby mladí žadatelé měli nějaké vlastní peníze, aby jim pak banka byla ochotná půjčit. A tady si myslím, že by stát mohl sehrát podpůrnou roli. Ale dotování úroků je něco, co obecně může vytvářet nesprávné chování trhu. Určitě částí klientů by sice zmírnilo podmínky pro financování, ale nabídka nemovitosti na trhu by se nezměnila, což by v konečném důsledku přineslo růst cen. Otázkou také je, zda by to vůbec bylo udržitelné a kolik peněz by do takové podpory muselo plynout ze státního rozpočtu. My sami se teď zamýšlíme, jak mladým lidem s vlastním peněžním vkladem částečně pomoci, buď přímo, nebo přes jiné strany, aby mohli vstoupit do hypotečního vztahu.

**Už tu zaznělo, že se banky v posledních letech v Česku měly dobře, stále měly slušné čisté úrokové výnosy. Podle některých odborníků se nyní situace může zhoršit, navíc přibývá regulace. Banky proto musí hledat úspory, aby si udržely ziskovost, na kterou byli jejich akcionáři v zahraničí zvyklí. Jedna z věcí, kterou například doporučuje nedávná studie Boston Consulting Group, je lepší práce s daty – lepší zacílení produktů na klienta. Jak daleko je s tím ČSOB?**

Tohle je extrémně důležité. Je určitě pravda, že v této oblasti nejsme perfektní. Ale prakticky každý měsíc jsme lepší ve využití dat a lepší ve schopnosti oslovit klienta s relevantní nabídkou.



**Kde to klient už vidí?**

Dlouhodobě pracujeme na našem systému zpracování dat Kate Brain. Ten vyhodnocuje a predikuje klientské chování a potřeby tak, abychom poskytovali ještě lepší služby. Konkrétním klientům dává určité nabídky, samozřejmě při respektování jejich soukromí. Třeba dáme klientovi velmi dobře načasovanou nabídku určitého typu pojištění, investic či úvěru. Zároveň mu ale chceme pomoci vyřešit jeho servisní potřeby co nejrychleji, nejlépe proaktivně. Velmi to souvisí s tím, co jsem říkal na začátku – že chceme celou skupinu spojit dohromady. Máme klienty, kteří jsou v penzijní společnosti, jiné zase v pojišťovně, některé v bance. Jde o tyto informace spojit dohromady a pro-



**My už dnes vidíme na aktivitě našich klientů podnikatelů, že se nadechli a přemýšlejí o investování daleko víc než třeba před rokem. To je velmi pozitivní.**

**trh je pro vlastníky velmi výnosný? Měřeno parametrem návratnosti kapitálu ROE je na tom mnohem lépe než trhy v západní Evropě. Není to tak, že mateřské společnosti tím pádem spíš hasí problémy na svých domácích trzích nebo na trzích, které nefungují? Čili že tady tlak na inovace není tak silný?**

Budu mluvit za ČSOB. My každý rok investujeme obrovské prostředky do inovací, které jsou naprosto srovnatelné s tím, jak proporčně investujeme například v Belgii. Zároveň skupina KBC investuje v České republice opravdu velké prostředky i v rámci KBC technologického centra v Brně a Praze, kde v současné době zaměstnáváme více než 1200 velmi kvalifikovaných kolegů.

sl chceme financovat, že s tímto průmyslem chceme spolupracovat. Již jsme schválili první velký úvěr v této oblasti a pracujeme na několika dalších projektech, kde se tato změna přístupu naplní.

**Kdy k té změně došlo?**

Letos v březnu.

**Vy jste tu myšlenku prosazoval v ústředí v Bruselu, nebo k tomu dospěla KBC a přišlo to takříkajíc seshora?**

Je to rozhodnutí celé skupiny KBC. Nový přístup se uplatňuje přes celou KBC. Ta iniciativa vyšla z velmi živé diskuse o geopolitice na nejvyšších úrovních KBC a ČSOB.



aktivně doporučit klientovi s konkrétními potřebami, že by například mohl investovat nebo si pojištit nový dům. Navíc takovému klientovi umíme nabídnout velmi dobré podmínky.

**Bankám také šlapou na paty dravé „neo“ banky. A také inovace ze strany Big Tech firm. Jak takové ohrožení vnímáte?**

My tuto konkurenci bereme velmi vážně a musíme ji mít na zřeteli. Ale právě proto, že je český bankovní trh jedním z nejvíce konkurenčních v Evropě, se úspěch Revolutu tady nedá srovnat s jejich úspěchem třeba v Irsku. Fintechy mají určité benefity, ale když se podíváte na škálu toho, co klient potřebuje za finanční služby v různých fázích života, tak to pokrývají banky velmi dobře. V investicích do digitalizace jsou české banky opět velmi daleko.

Tady bych také zmínil náš acquiring, který provozujeme pro obchodníky. To je další prvek, který nám umožňuje konkurovat technologickým firmám, jelikož jsme díky tomu přítomní při mnoha úkonech našich klientů.

**Co znamená pro peníze, které banky vyčleňují na další inovace, fakt, že český bankovní**

**ALEŠ BLAŽEK (52)**

■ Vystudovaný právník Blažek začal v pražské kanceláři White & Case. Od roku 2000 do roku 2007 pracoval v Citigroup v Praze a Londýně v různých právních pozicích v korporátním a investičním bankovníctví. Pak přešel do GE Capital, kde měl posléze v roli hlavního právníka na starosti Evropy, Střední východ a Asii.

■ Do ČSOB nastoupil v roce 2014 jako vedoucí právního oddělení, zodpovědný za právní a regulační služby a firemní řízení. V dubnu 2019 se stal ředitelem pro data a strategii a podílel se na přípravě a revizi strategie ČSOB.

■ V roce 2021 se stal generálním ředitelem KBC Bank Ireland – tuto irskou divizi nakonec také zavíral, když se mateřská KBC rozhodla z trhu odejít.

■ Od května 2022 je předsedou představenstva a generálním ředitelem ČSOB.

Foto: HN – Honza Mudra

**Takže to není tak, že by mateřská skupina řekla, že tady na trhu to stačí, když to funguje?**

V žádném případě. V Česku jsou dokonce některé projekty, kde se investuje do technologie, která se vytváří tady a bude poskytována na další trhy, třeba do Belgie. Již jsem uvedl acquiring a Patrii. Další příklad je Kate, ta byla z téměř poloviny vyvinuta v Česku. Kate Brain je vyvíjen z Česka pro celou skupinu KBC. To proto, že tady máme datové a IT experty, produktové analytiky, opravdu skvělé odborníky. Často jsou součástí mezinárodních týmů, najímáme i experty z jiných zemí, což vytváří úplně jiné prostředí pro panevropská řešení.

**Jak se za poslední řečneme dva roky změnil vztah vaší banky k financování obranného průmyslu?**

KBC i ČSOB nedělala obranný průmysl více než 20 let, a to z historických důvodů. Ale vzhledem ke geopolitické situaci, která nastala v roce 2022, a vzhledem k tomu, že Česká republika, Evropa, NATO musí mít dostatečné kapacity, aby se mohly bránit případným agresorům, jsme náš velmi striktní pohled přehodnotili. Řekli jsme, že obranný průmys-

**Jak se díváte na konsolidaci na českém bankovním trhu? Některé menší banky na trhu možná stále jsou k máni. KBC v minulosti říkala, že tady v Česku je dost velká, určuje ceny, nemá úplně zapotřebí něco kupovat. Nebylo by přece jenom pro vás zajímavé něco ještě dokoupit?**

Naše politika je, že případné akvizice nikdy nekomentujeme. ČSOB je velká skupina a to přináší ještě spoustu nevyužitých příležitostí, takže naše potřeba podívat se na nějakého konkurenta a zaplatit relativně velké prostředky je možná menší než v případě některých ostatních. My máme velkou retailovou banku, velkou korporátní banku, velkou pojišťovnu, velkou správu aktiv. Na druhou stranu se nikdy nevzdáváme žádné obchodní příležitosti, takže samozřejmě zvažujeme, co by případně přicházelo v úvahu a za jakou cenu. Pro nás jsou úplně nejzajímavější fintechové nebo technologické firmy, které mohou nějakým způsobem doplnit portfolio služeb pro klienty. Dobrý příkladem jsou zmiňované Iglu nebo GreenOmetr. To je směr, který je v této chvíli pro nás a pro klienty nejužitečnější.

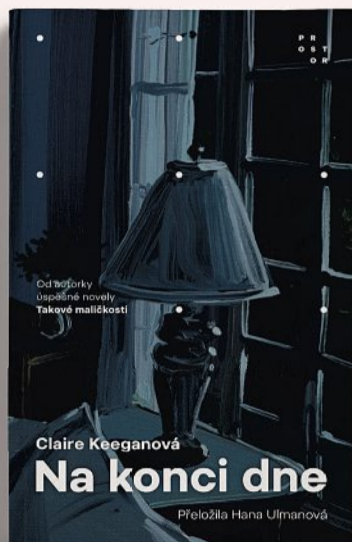


## Nakladatelství založené v prosinci 1989

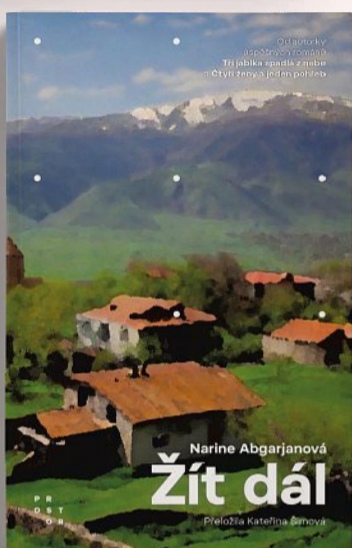
## NOVINKY NAKLADATELSTVÍ PROSTOR

Claire Keeganová  
NA KONCI DNE

Příběhy žen a mužů  
od autorky úspěšné  
novely **Takové  
malíčkosti**

Narine Abgarjanová  
ŽÍT DÁL

Povídky o těch, kdo  
přežili válku, a o těch,  
kdo ji nepřežili, od  
autorky románů **Tři  
jablka spadlá z nebe  
a Čtyři ženy a jeden  
pohřeb**

Norbet Scheuer  
MUTABOR

Román od autora  
oceňovaného  
bestselleru  
**Zimní včely** o tíze  
tajemství a síle  
příběhů

Faith Hoganová  
MANŽELKY  
MÉHO MUŽE

Nový román  
autorky úspěšné  
knihy **Dámský klub  
půlnočního plavání**  
dokazuje, že nikdy  
není pozdě na to,  
abychom se ve svém  
životě pokusili něco  
změnit



## MEZINÁRODNÍ KNIŽNÍ VELETRH SVĚT KNIHY 2024

ZVEME VÁS NA SETKÁNÍ S NAŠIMI AUTORKAMI

## PÁTEK 24. 5.

13.00–13.50 Sál Bohumila Hrabala

**Verena Kesslerová** představuje svůj nový román **Eva**. Hostem besedy je Klára Vlasáková, autorka románu **Těla**. Uvádí Linda Bartošová. Tlumočeno: čeština, němčina

14.00–14.30 KB206 – stánek nakladatelství  
PROSTOR, Křížíkův pavilon B

Verena Kesslerová – **autogramiáda**

## SOBOTA 25. 5.

12.00–12.50 Sál Milana Kundery

**Veronika Opatřilová**, autorka úspěšného románu **Počkej na moře**, představuje svou novou prózu **Píseň L**. Uvádějí Lucie Hartmannová a Jana Hartlová, moderátorky podcastu **Zelené světlo**

13.00–13.30 KB206 – stánek nakladatelství  
PROSTOR, Křížíkův pavilon B

Veronika Opatřilová – **autogramiáda**

13.00–13.50 Sál Franze Kafky

**Andrea Sedláčková**, filmová režisérka a spisovatelka, představí biografii surrealistické malířky Marie Čermínové **Toyen**. Uvádí Zuzana Vlčková

14.00–14.30 KB206 – stánek nakladatelství  
PROSTOR, Křížíkův pavilon B

Andrea Sedláčková – **autogramiáda**

17.00–17.50 Sál Václava Havla

**Narine Abgarjanová**, arménská spisovatelka a autorka románů **Tři jablka spadlá z nebe** a **Čtyři ženy a jeden pohřeb**, nově představí svou sbírku povídek **Žít dál**. Hostem besedy je překladatelka Kateřina Šimová. Uvádí Radka Rubilina. Tlumočeno: čeština, ruština

18.00–18.30 KB206 – stánek nakladatelství  
PROSTOR, Křížíkův pavilon B

Narine Abgarjanová – **autogramiáda**

## NEDELE 26. 5.

14.00–14.50 Sál Franze Kafky

Ljudmila Ulická, **Narine Abgarjanová**: Z okraje ruské společnosti, od ukrývajících se Židů po ignorované Armény – debata s autorkami o vyprávění příběhů, kulturní identitě a úloze literatury. Uvádí Tomáš Glanc. Tlumočeno: čeština, ruština

NAVŠTIVTE NÁS NA NAŠEM STÁNKU KB206  
V KŘÍŽÍKOVĚ PAVILONU B

P  
R  
O  
S  
T  
O  
R

Dáváme kvalitním knihám prostor

## ■ Fúze a akvizice

# Prodej Fortuny za desítky miliard se rozbíhá. Kolem krouží evropské hazardní skupiny i jeden z nejbohatších Čechů

**Pavel Novotný, Vladan Gallistl**  
autori@hn.cz



Pro oznámení, že česko-slovenská investiční skupina Penta Investments prodává část nebo celou sázkovou kancelář Fortuna Entertainment Group, už začali okolo kroužit první uchazeči. „Je tam několik zájemců ze zahraničí,“ uvádí pro HN zdroj ze středoevropského trhu fúzí a akvizic.

Zájem mají podle zdrojů redakce zejména globální hazardní skupiny, které se snaží evropský herní trh konsolidovat. Podle informační platformy Mergermarket je mezi nimi třeba britský sázkový kolos Entain, pod něj spadá proslulá britská sázkovka Ladbrokes, bwin, polský lídr STS či chorvatská sázková jednička Supersport.

Polská a chorvatská firma patří středoevropské odnoži Entain CEE, což je společný podnik Entainu a české investiční skupiny Emma Capital Jiřího Šmejce, která v něm drží 22,5 procenta akcií. „Dívají se na to, ale nekoupí to. Je to na ně příliš velké,“ myslí si o zájmu Entainu manažer velké investiční skupiny, který si nepřál být jmenován.

Právě loňský nákup polské sázkové jedničky STS Group v přepočtu za více než 20 miliard korun britskou herní skupinu značně vyčerpala. Firma se nemůže dále zadlužovat a je pod byznysovým tlakem zejména na svých klíčových západních trzích v USA a Británii. Její akcie za poslední rok ztratily bezmála 50 procent hodnoty a aktuální tržní ocenění kleslo pod pět miliard liber, tedy asi na 145 miliard korun.

Fortuna tak pro ni může být příliš velké sousto. Hodnota případ-

né transakce se totiž podle odhadů z trhu pohybuje od 1,5 miliardy eur až k téměř dvěma miliardám eur (téměř padesát miliard korun). Právě velikost a cena palety možných kupců značně zužuje.

I tak do procesu, který je zatím v počáteční fázi, nakukuje řada strategických evropských hráčů. Kromě Entainu také další z ostrovních sázkovek, společnost Flutter Entertainment, které patří mimo jiné známé značky Betfair, Paddy Power či PokerStars. Ta už v minulosti na toto téma s Pentou jednala a podle zdrojů HN byla dohoda před třemi lety blízko.

Ve hře je například i francouzský loterijní obr FDJ (Française des Jeux), který aktuálně řeší významnou akvizici herní skandinávské skupiny Kindred Group a Fortuna by jí do akviziční jízdy geograficky i produktově pasovala. Prvotní zájem údajně projevil taktéž italská Lottomatica.

Na trhu se spekuluje také o zájmu skupiny KKCG Karla Komárka, která vlastní loterijní skupinu Allwyn. Pod ni spadá například tuzemský loterijní lídr Sazka, řecká sázkovka OPAP a britská Národní loterie. Komárek dnes patří mezi nejagilnější hazardní byznysmeny světa.

Ačkoliv z útrob KKCG zní, že firma se chce koncentrovat zejména na národní číselné loterie, přičemž prioritou jsou Spojené státy, čerstvé příklady ze světa ukazují, že konsolidace hazardních konglomerátů jde napříč jednotlivými herními segmenty. Vznikají tak celky, které



**Marek Dospiva** Spolujednatel Penty chystá prodej jedné z nejhodnotnějších firem skupiny, sázkové kanceláře Fortuna. Rozhodnuto by mohlo být ještě do konce roku. Foto: HN – Lukáš Bíba

hráčům nabízejí vše – od loterií, sázek až po kasino a poker. To platí třeba u zmiňované francouzské loterie FDJ a jejího spojení s Kindred Group, která je zejména online provozovatelem kurzových sázek, pokeru a také kasina.

Komárek ostatně marketingově podporuje svoji tuzemskou sázkovou kancelář Sazkabet, což je zřejmě i z televizního vysílání zápasů hokejového mistrovství světa, které se nyní koná v Česku. Allwyn také vlastní 36,75procentní podíl ve firmě Kaizen Gaming, které patří globálně působící sázková kancelář Betano. Ta se rovněž snaží prosadit na tuzemském trhu, ale masivní marketingo-

vé investice jí zatím stačily na tržní podíl v nižších jednotkách procent.

Domácímu trhu kraluje skupina Tipsport, která roste i na úkor Fortuny. V oboru se v Česku ročně protočí asi 120 miliard korun. Poznamenala ho ale zprísňená regulace a zvýšení hazardní daně na kurzovou sázku z 23 na 30 procent a také zdanění výher již od 50 tisíc korun.

Komárek už dnes hraje nejvyšší světovou hru. Přímé námluvy s Fortunou mohou komplikovat jeho složitě vztahy s Markem Dospivou, se kterým se před 13 lety utkal v bitvě právě o Sazku. Od té doby si oba čeští miliardáři nemohou přijít na jméno. A tak podle některých spekulací může

být Komárkovým cílem oslabený Entain a Fortuna až v druhém sledu.

Informace o prodeji Fortuna Entertainment Group, která působí v Česku, Polsku, Rumunsku, Chorvatsku a na Slovensku, ale podle informací HN sondují další evropští hráči – celkem má jít o více než deset subjektů. Kromě firem z oboru situací monitorují i finanční investoři z velkých fondů typu CVC Capital Partners a Advent. Zatím jde ale spíše o neformální oúkávání, do ostré fáze závazných nabídek má Penta přejít v druhé polovině roku. Samotný prodej by pak mohl být dotažen koncem roku či začátkem toho příštího.

## ■ Komerční reality

## Česká SCF koupila za sedm miliard polská obchodní centra

**Martina Marečková**  
martina.mareckova@hn.cz



V střední Evropě se tento týden uskutečnila jedna z největších realitních transakcí za posledních několik let. Česká investiční společnost Star Capital Finance (SCF) koupila balík šesti obchodních center v Polsku za celkem 285 milionů eur, v přepočtu více než sedm miliard korun. Prodávajícím byl realitní fond globální investiční společnosti Cromwell Property Group.

Star Capital Finance už provozuje obchodní centra v Česku a na Slovensku a nově vstoupila na polský trh. Společnost díky této transakci spravuje majetek za více než 650 milionů eur (16 miliard korun).

„Koupili jsme opravdu kvalitní portfolio obchodních center, která navíc mají příležitost k dalšímu rozvoji,“ uvedl Josef Malíř, generální ředitel a majitel SCF. „Jsou rozmístěna po celém Polsku, mají takřka plnou obsazenost a dlouhodobé nájemní smlouvy se solventními nájemci, které zaručují spolehlivé příjmy,“ dodal.

Cromwell Property plánuje použít prostředky získané z prodeje nemovitostí na umoření dluhu. Společnost už letos získala z prodeje jiného realitního portfolia v Polsku 41,5 milionu eur (přibližně miliardu korun). Cromwell Property hodlá nadále investovat v Evropě. V hledáčku bude mít strategicky umístěné, kvalitní a udržitelné nemovitosti.

Akvizice šesti polských nákupních center s celkovou pronajimatelnou plochou 219 tisíc metrů čtverečních

je pro SCF zároveň její největší. Nemovitosti se nacházejí ve Varšavě, Bydhošti, Lodži, Štětíně, Toruni a Vratislavi. Kotevním nájemcem center je potravinářský řetězec Auchan, mezi další klíčové nájemce patří například hypermarket B&M, módní značky LPP Group, Inditex Group, CCC Group, drogerie Rossmann, obchody s elektronikou RTV Euro AGD nebo kina Cinema City.

~  
**Mají takřka plnou obsazenost a dlouhodobé nájemní smlouvy se solventními klienty.**

Star Capital Finance se zaměřuje na investice do nemovitostí, jejich správu a investiční poradenství ve střední Evropě. Nejčastěji míří na komerční nemovitosti, zejména retailové s nabídkou zboží každodenní potřeby. Společnost vlastní nebo spravuje například obchodní centra OC Futurum Ostrava, pražské OC Lužiny nebo OC Danubia v Bratislavě. Dále průmyslové parky v Pardubicích a Kolíně nebo administrativní budovu Lighthouse Towers v Praze.

Na Polsko vsadila také například česká investiční skupina Accolade. Ta u našich severních sousedů vlastní 1,5 milionu metrů čtverečních pronajimatelných ploch v průmyslových parcích. Tuzemský realitní fond Investika zase v Polsku vedle průmyslových nemovitostí koupil také kancelářské budovy.

V loňském roce ve střední Evropě klesl objem investic do komerčních nemovitostí o více než polovinu na pět miliard eur (124 miliard korun). To bylo podle poradenských společností ve sledovaných šesti zemích středoevropského regionu nejméně za posledních 10 let. Zároveň se výrazně zvedla aktivita lokálních investorů, a naopak příliv západního kapitálu klesl.

Češi loni podle poradenské firmy Cushman & Wakefield ve středoevropském regionu investovali do realit téměř 1,5 miliardy eur. „Tento vývoj reflektuje širší trend, kdy roste význam lokálních investorů při udržování likvidity trhu a coby tahounů investic,“ komentoval Jeff Alson, vedoucí investičního týmu pro střední a východní Evropu v Cushman & Wakefield.

Make  
me  
Study



## VYSOKÁ ŠKOLA FINANČNÍ A SPRÁVNÍ



### DEN OTEVŘENÝCH DVEŘÍ

<b>Praha</b>	sobota	25. 5. 2024	od 10:00 hod. a od 13:30 hod.
<b>Karlovy Vary</b>	sobota	25. 5. 2024	08:00–14:00 hod.
<b>Most</b>	sobota	25. 5. 2024	10:00–13:30 hod.

[www.vsfs.cz](http://www.vsfs.cz)

## ■ Slovensko

Ondřej Houska  
ondrej.houska@hn.cz

## Raději brzdíme, jinak můžeme snadno dopadnout jako Slováci

Sáhnout po pistoli a vyspat zásobník do těla premiéra nebo jiného vysoce postaveného politika může kdejaký magor kdekoliv, tedy i v té sebevíc harmonické zemi. Ojedinělý čin zločince nebo pomatenec prostě nikdy nelze vyloučit a sám o sobě ještě neznamená, že je s danou zemí něco v nepořádku. Švédský premiér Olof Palme, zavražděný v roce 1986, byl velmi výraznou a polarizující osobností, ale rozhodně ne do té míry, aby si někdo uměl představit jeho násilnou smrt. Když si ho našel vrah, právě vycházel z kina – jen s manželkou, bez jakékoliv ochranky. Jeho smrt byla obrovským šokem.

Je smutným vysvědčením pro dnešní Slovensko, že pokus o vraždu premiéra Roberta Fica až takovým překvapením není. Proč? Protože slovenská společnost se už několik let nachází ve stavu jakési studené války. Slováci se k sobě chovají jako nepřítel k nepříteli. V této studené válce se ale občas i střelí – obětí byl novinář Ján Kuciak a jeho přítelkyně, nyní i premiér Fico.

Jistěže Fico sám nese velkou zodpovědnost za obrovskou polarizaci slovenské společnosti. Ale rozhodně to není tak, že je tu zlý Fico a jeho pomocníci a blankytně čistí prozápadní demokraté. Také na druhé straně barikády, té protificovské, se v posledních letech hodně přehánělo a štválo proti protivníkům. Vzpomeňme si na prezidentskou volbu v roce 2019, kdy byla pozdější vítězka Zuzana Čaputová označována lidmi, které bychom v Česku označili termínem „pražská kavárna“, málem za spasičku. Její protikandidát eurokomisař Maroš Šefčovič byl naproti tomu demonizován jako Ficův poskok, antidemokrat a kdoví co ještě. Ve skutečnosti byli oba finalisté dobrými kandidáty.

Poučení pro nás: nedovolme, abychom se stali Slovenskem. Může to znít jako přehánění, vždyť se bavíme o státě, v němž se příslušník vrcholné politické elity s vážnou tváří ptá, jestli je planeta Země kulatá či placatá. Tam, naštěstí, nejsme. Na Slovensku se jako požár šíří ty nejstupidnější dezinformace, ta společnost je jistým způsobem nemocná. Ale že se situace zvrtné i u nás, rozhodně není vyloučené. Uvědomit by si to měl opoziční i vládní tábor. Protože nepřijatelným způsobem se chovají oba.

## ■ Filozofie

## Hlas v našem nitru aneb Co nám vlastně říká, co máme dělat?

Tomáš Sedláček  
autori@hn.cz

Ve starých Athénách se to dělalo taktně: když byl někdo obci nepřijemný, dalo se mu najevo, že jej čeká veřejný soud s nejistým výsledkem a dotýčný pohřbu při smyslech se spakoval a navždy opustil město. A byl klid.

Když s touto informací přišli žáci Sokratovi k svému učiteli, Sokrates se odmítl exkomunikovat a raději podstoupil onen soud, jehož výsledkem byla smrt. Když se Sokrata snažili jeho žáci přemluvit, pověděl jim příběh. Příběh o vnitřním hlasu.

Sokrates se nepovažoval za nikoho, kdo by něčím vynikal, kdo by byl výjimečným. Byl malého vzrůstu, ošklivý a sám o sobě říkal, že ne moc chytrý. Ale jednu věc měl očividně jinou než lidi kolem: měl vnitřní hlas, který k němu mluvil a varoval jej. Ten vnitřní hlas – či pocit – k němu hovořil při různých situacích a mluvil k němu většinou jako „ne“. Jako negativní pocit, že něco nemá udělat a zejména říct. A ten

stejný hlas, který jej vedl celý život a kterému jako jeden z mála absolutně naslouchal, mu teď říká: neutikej. A tak – stejně jako vždy – poslechl i tentokrát.

Sokrates tomuto svému vnitřnímu hlasu říkal Duch a považoval jej za svůj další (šestý?) smysl. V řečtině mu říkal daimonion, což se do jiných jazyků překládá notoricky špatně, ale nejbližší varianty jsou právě duch, nadpřirozeno. Tedy ne jako démon, jak se občas mylně děje.

Musím říci, že vím, o čem Sokrates mluvil. Také ten vnitřní hlas slýchám a také ke mně většinou mluví formou negativ. Když se chystám něco říci, ještě předtím, než mi slina myšlenku na jazyk donese, občas cítím takové ježení v zátylku, takové bzučení, něco jako husí kůže. Když toto iracionální varování neposlechnu a přesto řeknu, co jsem chtěl říct, vzápětí toho lituji. Ale vyčtené slovo už ani párem volů zpět nedostaneš, takže mi pak zbývají tak leda výčitky, protože jsem zbytečně vytvořil problém, kde jsem nechtěl. A tak jsem se naučil tyto záchvěvy se zájmem vnímat a časem jsem se naučil tato varování i poslouchat.

I v Česku nesou větší díl zodpovědnosti populisté. O krajní pravici reprezentované SPD se nemusíme bavit. Silnější hlas, a tím i odpovědnost, má Andrej Babiš a jeho spolustraníci. Populisté jsou ti, kteří „tvrdí, že jsou jediní reprezentanti lidu“, píše v knize Co je to populismus profesor Jan-Werner Müller, jeden z nejuznávanějších odborníků na politické myšlení. „Populisté vyobrazují politické konkurenty jako součást nemorálních a zkorumpovaných elit,“ dodává. Přesně takovým způsobem vystupuje Babiš.

Poslední dobou mu podobnou mincí odpovídají i ony takzvané tradiční strany. Po ruské agresi proti Ukrajině koalice Spolu oblepila zemi plakáty v duchu, že Babiš je Putinův agent. Nyní rozjela antikampaň Rusko, pro tebe všechno, která podsouvá, že Babiš a ANO pracují pro Moskvu. Kromě toho, že odhalují svou vyprázdněnost (jiná nosná témata nemají), se posouvají na pozice, které léta okupuje Babiš.

Nechť vládní politici poukazují na faktické nesmysly v Babišových tvrzeních – a že jich je mnoho. Ale označením za agenta nepřátelské mocnosti se uchylují k nepřijatelnému demonizování politického odpůrce. Což je, jak píše citovaný profesor Müller, jeden z definičních znaků populismu.

„Politická kultura, v níž politici demonizují své protivníky, podkopává demokracii,“ napsal ekonomický historik Harold James, když pojmenovával hlavní důvody pádu demokracie v meziválečném Německu. Platí to i o současnosti. Demokracie nemůže fungovat, když politici nebudou soupeři, ale nepřáteli. Protože nepřítel je potřeba nikoliv porazit ve volbách, ale potříit. Země, v níž tato atmosféra převládne, směřuje ke slovenským koncům.

~  
**Rozhodně to není tak, že je tu zlý Fico a blankytně čistí prozápadní demokraté.**

## ■ Akcie

Michal Stupavský  
autori@hn.cz

## Je opravdu Microsoft skvělá firma a její akcie skvělou investiční příležitostí?

Microsoft je nyní nejhodnotnější firmou na světě s tržní kapitalizací 3,1 bilionu dolarů. Je zřejmé, že si taková robustní společnost, navíc s efektivním monopolním postavením v klíčových byznysových segmentech, zaslouhuje významnou akciovou valuační prémii. Pokud bychom se ale podívali na finanční hospodaření Microsoftu podrobněji, zjistíme, že klíčový ukazatel tvorby hodnoty pro akcionáře, tzv. volné cash flow, v posledních dvou letech stagnuje. Kvůli tomu se domnívám, že současné ocenění akcií Microsoftu absolutně neodpovídá současné realitě.

Přítom dnešní enormní akciová valuační premie zaceňuje strmý exponenciální očekávaný růst tržeb, zisků a volného cash flow v následujících letech, o kterém v tuto chvíli ani zdaleka nemůžeme tvrdit, že bude s jistotou realizován, a to přes veškerý současný humbuk kolem umělé inteligence. Kvůli tomu by mohlo dojít k velice strmému poklesu ceny akcií.

Navíc bychom také neměli zapomínat, že dalším klíčovým komponentem celkového akciového výnosu je dynamika korporátních fundamentů jako čistý zisk na akcii nebo volné cash flow. A tyto veličiny jsou nyní také na historických maximech. V případě významného poklesu schopnosti vytvářet zisk a cash flow by tak cena akcií dostala velice silný zásah.

Mnoho investorů by zajisté v této době argumentovalo očekávaným výrazným růstem umělé inteligence. Je ale třeba připomenout, že akciové trhy mají velice silnou historickou tendenci do akciových valuací již nyní zaceňovat příliš optimistické a nepravděpodobné scénáře. Ani tentokrát to nebude jiné.

Můj valuační model mi plně potvrdil tyto analytické domněnky s tím, že je momentálně tržní cena akcií Microsoftu výrazně nadhodnocená. Platí, že je nesmírně obtížné očekávat další strmý růst tržní ceny akcií, pokud jsou valuační i korporátní fundamenty na maximech.

Autor je investiční stratég Conseq Investment Management a.s.

tak veledůležitý ekonomickému faktoru věnujeme. A jak málo tento vnitřní hlas, náš základní vektor a motor směřování, kultivujeme. A jak o něm skoro nemluvíme.

Slyšíte také, podobně jako Sokrates, jak na vás občas mluví onen hlas, který vás varuje? Adam Smith psal o hlasu, kterému říkal „nezávislý pozorovatel“ nebo ten „člověk ve mně“. Keynes píše o animal spirits – tedy životním elánu, který pochází od tohoto animujícího – pohyb dávajícího – ducha. Křesťané zas mluví o Duchu svatém, kterého stačí pozvat dovnitř a který nás má vést tímto životem.

Ten hlas oslovuje, ale lze jej nevyšlechnout. A je pak časem a odmítáním hůř slyšitelný, tím pádem též méně naléhavý či otravný. A zároveň se ten hlas stane méně nebezpečným, protože víme, že to byl právě tento hlas, který poslal lidi, jako je Sokrates a Kristus, na popraviště.

Máte hlas v sobě, najdete ho v sobě, pustíte jej k sobě?

Autor je ekonom a lektor Metropolitní univerzity Praha







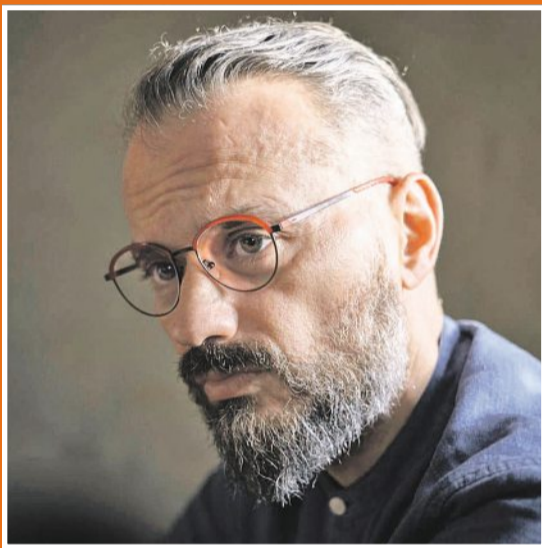
Markéta Plíhalová  
marketa.plihalova@hn.cz



# Víkend

# V

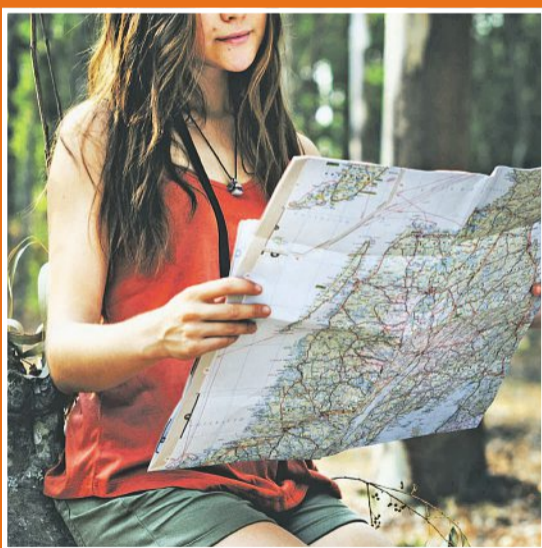
# Kdy je čas na dítě?



## Tolerance je „korupční“ přežitek

Psychoterapeut Honza Vojtko nejen o tom, co s vyprahlými vztahy a jak se nestat feťáky zamilovanosti.

Strany 20–21



## Jen s navigací, nebo trefíte i poslepu?

Jak ukazuje vědecký výzkum, náš orientační smysl mnohem více než genetická výbava ovlivňují životní zkušenosti.

Strana 24

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

*Lidé přeceňují svou plodnost i možnosti medicíny, míní lékaři. Už ve škole by se proto podle nich místo rad, jak neotěhotnět, měli dozvědět, že početí není tak jednoduché a zásadním faktorem je věk. Taková informace ale nemusí stačit, když jde společenské nastavení zcela proti reprodukční biologii.*

**P**adesátiletá žena po umělém oplodnění porodila čtyřčata. Vědci dokážou v jednom embryu zkombinovat DNA tří lidí. Narodilo se první dítě z transplantované dělohy. Novinky z oboru asistované reprodukce mnohdy znějí jako ze žánru science fiction. Laik snadno nabude dojmu, že odborníci na klinikách doslova přičarují vytoužené dítě komukoli a kdykoli. Lékaři přitom příznávají, že i když je asistovaná reprodukce dynamicky se rozvíjícím oborem, největší protivník je stále stejný: věk.

Vedoucí lékařka pražské kliniky IVF Cube Hana Višňová upozorňuje, že lidé vliv vyššího věku na plodnost často podceňují a naopak nadhodnocují úspěšnost asistované reprodukce. Zkreslené představy by ráda uvedla na pravou míru prostřednictvím Nadačního fondu ProPlodnost, který klinika financuje ze svého provozu. Pořádá přednášky na školách a zájemcům zdarma nabízí vyšetření, která jim nastíní, jak na tom s plodností jsou. Nápad začít s vysvětlováním už na školách kvituje předseda sekce asistované reprodukce České gynekologicko-porodnické společnosti Štěpán Machač. „Pamatuji si dobu, kdy se v hodinách mluvilo o tom, jak neotěhotnět. Měli bychom to otočit a říct mladým, že otěhotnět není tak jednoduché a závisí to na věku,“ míní.

Snahy o osvětu v oblasti plodnosti jsou vidět také v zahraničí, například ve Francii dokonce na vládní úrovni. Objevily se tam ale i námitky, že jde v době klesající porodnosti o další nátlak na mladé ženy, aby rodily děti co nejdříve. V některých evropských zemích už přesáhl průměrný věk prvoroďiček 30 let, v Česku to v roce 2021 bylo 28,8 roku. Doba, kdy si ženy pořizují první dítě, je pod větším drobnohledem, protože příroda je k nim v tomto ohledu přísnější než k mužům.

Zatímco mužům průběžně dozrávají nové a nové spermie, ženy se rodí s určitým počtem vajíček, který nelze žádným způsobem navýšit. Naopak, množství, ale i kvalita ženských pohlavních buněk v čase klesá. Zpočátku pomaleji, pak je pokles strmější. Dříve se za přelomové považovaly 35. narozeniny, je to i hranice, od níž lékaři označují těhotné nelichotivým termínem „geriatrická matka“. Výzkumy z posledních let limit posouvají. Višňová zmiňuje 38 let, Machač mluví o čtyřicítce. U mužů je pokles plodnosti mnohem pozvolnější. Nemělo by to však znamenat, že je lze z diskusí o vhodném věku k založení rodiny vynechat. „Někdy může být brzdou ve vztahu muž, protože má pocit, že ještě musí dostavět dům a cestovat. Je dobré s muži mluvit nejen o tom, aby dbali o své zdraví, ale také o tom, aby v plánování rodiny nebrzdili partnerku,“ říká Višňová.

Není navíc pravda, že věk muže nemá žádný vliv. Kvalita spermií také v čase klesá a studie ukazují, že u partnerek, které mají muže nad čtyřicet let, je vyšší riziko spontánního potratu. Děti starších otců jsou více ohrožené duševními onemocněními, jako je autismus, ADHD nebo schizofrenie.

Mezi základní vyšetření, která mohou lidem dát představu o tom, jak na tom s plodností jsou, patří u mužů spermioqram a u žen zjištění hormonálních hladin z krve. Důležitým ukazatelem je takzvaný antimüllerínský hormon (AMH), jehož hodnota klesá s tím, jak ženě ubývá vajíček. Pokud je vzhledem k věku nižší, než je obvyklé, může to znamenat, že času na otěhotnění je méně. Hana Višňová dodává, že vedle odběrů krve by žena měla podstoupit také ultrazvuk vaječníků. Obvykle za tato vyšetření v Česku pacienti musí platit, pokud je chtějí podstoupit na vlastní žádost.

### Mezera v prevenci

Analytička z Fakulty podnikohospodářské Vysoké školy ekonomické v Praze Natálie Bruder Badie upozorňuje, že preventivní spermioqramy či testy z krve jsou relativně levnými opatřeními a mělo by se zvážit jejich proplácení i v případě, že o ně požádá sám pacient. Oceňuje, že je stát v oblasti léčby neplodnosti aktivní a párům přispívá až na čtyři cykly umělého oplodnění. „V oblasti preventivních opatření však zůstává mezera, jejíž řešení by mohlo ušetřit značné náklady jak státu, tak zdravotním pojišťovnám,“ tvrdí.

Ministerstvo zdravotnictví v této oblasti změny nechystá. „Systém zdravotního pojištění hradí téměř veškerou zdravotní péči, proto neplánujeme hradit výkony na žádost pojištěnců,“ uvedl mluvčí Ondřej Jakob s tím, že zdravotní pojišťovny mohou svým klientům taková vyšetření nabízet například v rámci bonusových programů.

Klinika Hany Višňové zmíněná vyšetření nabízí zdarma. Financuje je z běžného provozu, zřídila kvůli tomu dokonce speciální Nadační fond ProPlodnost, který také pořádá přednášky na školách. Momentálně je těsně před podpisem memorandum mezi fondem a Univerzitou Karlovou. Hlavními oblastmi spolupráce budou podle mluvčího UK Václava Hájka osvěta, možnost stáží a akce zaměřené na zdraví pro studenty i zaměstnance.

Natálie Bruder Badie předpovídá, že v prevenci se budou stále více angažovat samy kliniky. Co je vede ke snaze snížit počty neplodných párů, když právě péče o ně jim vynáší nemalé zisky? Kromě základní lékařské zásady dbát o celkové blaho pacientů zmiňuje Badie to, že je léčba neplodnosti nejen finančně nákladná, ale také náročná na lidské zdroje. Prevence může snížit výskyt závažných případů a tím klinikám uvolnit



ruce pro péči o širší populaci. „Podporou pacientů na začátku jejich reprodukční cesty navíc kliniky posilují dlouhodobý vztah,“ dodává s tím, že pacienti pak konkrétní klinice zůstanou věrni i v případě, že se nakonec léčbě nevyhnu.

#### Muži bez kontrol

Rostoucí věk není jediným faktorem, který má na plodnost negativní vliv. Škodí jí například kouření, alkohol či obezita. U mužů neplodnost a poruchy erekce způsobuje také dlouhodobé užívání anabolik. Stále častěji se mluví i o dopadech chemikálií v plastech či ovzduší.

Řadu pacientů Hany Višňové přitom překvapí, že v opačném gardu to nefunguje. Pokud člověk cvičí a zdravě se stravuje, zlepšuje tím svůj celkový stav, plodnost ale ne. „Reprodukční věk se nezmění. U žen začínají menstruace i přechod stále ve zhruba stejném věku,“ podotýká lékařka.

Problémy mohou mít i lidé ve věku, který je považován za ideální pro početí. Překážkou může být třeba endometrióza, při níž tkáň podobná děložní sliznici roste i jinde než v děloze. Touto často bolestivou chorobou trpí podle odborných odhadů jedna žena z deseti. Ukazuje se přitom, že v tomto případě mnohdy nestačí být aktivní a vyhledat pomoc lékařů. Ženy podle zahraničních statistik na diagnózu endometriózy čekají v průměru sedm až 10 let a setkávají se s bagatelizací svých obtíží.

Zatímco ženy obvykle alespoň chodí pravidelně ke gynekologovi, Višňová upozorňuje, že muži jsou v tomto ohledu zcela mimo systém. „Když mladý muž vypadne z péče pediatra, nikdo už mu pak genitálie nekontroluje. Praktičtí lékaři se na to nezaměřují,“ popisuje. Muž tak třeba bez povšimnutí lékařů trpí takzvanou varikokelou, tedy rozšířením žil na varlatech, a dozví se to až ve chvíli, kdy se neúspěšně snaží o dítě. I tyto nemoci mohou pomoci odhalit zmíněná orientační vyšetření.

Višňová si uvědomuje, že k tomu, aby se včas pustili do zakládání rodiny, nebude ženám a mužům stačit, když budou vědět, jak plodnost funguje a v jakém stavu je konkrétně ta jejich. Osvěta je podle ní v tomto ohledu potřeba, aby lidé, kteří děti chtějí, nemuseli nakonec zůstat bezdětní. Ve zprávě o rodině

2023, kterou vydal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, jen polovina bezdětných respondentů uvedla, že je to jejich volba.

V roce 2020 byl podle Ústavu zdravotnických informací a statistiky (ÚZIS) průměrný věk pacientek při zahájení IVF cyklu 35,8 roku. Lékařka se ve své ordinaci setkává nejen s lidmi, kteří pořízení dítěte z nejrůznějších důvodů odkládali, ale i s páry, které tomu nechaly volný průběh a na kliniku přišly až po mnohaletém snažení. „Vždycky je mi líto sympatických, milých a vzdělaných lidí, kteří přijdou třeba v osmatřiceti, zůstanou na mě koukat s otevřenou pusou a ptají se: Proč nám to nikdo neřekl dřív?“ popisuje lékařka. A co konkrétně se měli dozvědět dříve? Poslední souhrnná data ÚZIS za rok 2020 ukázala, že u žen do 35 let po jednom IVF cyklu – který obvykle zahrnuje postupné vložení více embryí do dělohy – byla úspěšnost v podobě živě narozeného dítěte 40 procent, mezi 35 a 39 lety 29 procent a po čtyřicítce 14 procent.

Zahraniční studie přitom ukazují, že veřejnost si uvedená procenta obvykle představuje výrazně vyšší. Deník The Irish Examiner zveřejnil výsledky loňského šetření Cork University Maternity Hospital v Irsku mezi respondenty do 35 let. Tři čtvrtiny dotázaných uvedly, že umělé oplodnění (IVF) má úspěšnost mezi 30 a 60 procenty. A jeden z pěti měl za to, že žena po čtyřicítce má s pomocí lékařů nejméně padesátiprocentní šanci na otěhotnění.

Irští výzkumníci ve zmíněné studii došli k závěru, že povědomí o tom, jak funguje plodnost, je potřeba zlepšit. Zároveň ale zmínili, že to není tak jednoduché. „Překážkou je veřejná kritika silícího tlaku na mladé ženy, aby měly děti dříve, než jsou připravené,“ citoval závěry šetření The Irish Examiner.

Přesně to nedávno zjistil francouzský prezident Emmanuel Macron. Začátkem roku oznámil, jak chce bojovat s klesající porodností v zemi. Pětadvacetiletým Francouzům a Francouz-kám plánuje nabídnout bezplatná vyšetření plodnosti. Jak upozornil deník The Washington Post, část žen však Macronův nápad vnímá jako nátlak. „Nechte naše dělohy na pokoji,“ napsala prezidentovi předsedkyně ženského hnutí Fondation des femmes Anne-Cécile Mailfertová. Uvedla, že v debatách

o porodnosti okamžitě vyvstane otázka, v kolika letech ženy mají děti, a následují úvahy o tom, že je mají pozdě, protože dávají přednost kariéře. Prezident sám vlastní děti nemá, manželka Brigitte má tři z předchozího manželství.

Macron sice ve svém projevu přislíbil, že kromě testování plodnosti také upraví rodičovskou dovolenou tak, aby byla lépe placená a zároveň umožnila rodičům dřívější návrat do práce. Mailfertová ale Macrona kritizovala i za to, že v souvislosti s tak osobním rozhodnutím, jakým počítí dítěte je, využívá válečný jazyk – volá například po „demografickém přezbrojení“. „Děti nejsou zbraně,“ podotkla Mailfertová.

Ani v Česku nejsou apely politiků na včasné zakládání rodiny přijímány s klidem. V roce 2020 například vzbudil rozruch tehdejší premiér Andrej Babiš (ANO), když řekl, že by ženy neměly rodit první dítě až po třicítce, protože jsou pak příliš vyčerpané na pořízení dalších dětí. „A to je z hlediska naší země nevhodné,“ uvedl Babiš a připomněl, že optimální věk je okolo 24. roku. Vládní lidovci nezůstávají jen u apelu. Na konci dubna navrhl, aby bezdětní lidé nad 35 let platili vyšší odvody na důchod.

#### Děti v zájmu ekonomiky?

Jak ale v rozhovoru pro Financial Times uvedla finská demografka Anna Rotkirchová, politici by mladým lidem neměli říkat, aby plodili děti v zájmu ekonomiky. „Místo toho by svůj vzkaz měli otočit, aby je uklidnili ohledně budoucnosti: Ekonomika je tu pro vás, abyste mohli mít dítě,“ uvedla.

Evropská společnost pro lidskou reprodukci a embryologii (ESHRE) ve svém letošním pojednání varuje, že v polovině zemí světa se nyní rodí méně dětí, než kolik by bylo potřeba k obnově tamních populací. I když to podle organizace může mít příznivý vliv na stav planety, do budoucna to přinese demografické změny s hlubokými společenskými důsledky. „Je naléhavě zapotřebí vyvinout vzdělávací programy pro mladé, které by zvýšily povědomí o plánování rodiny a předcházely neplodnosti,“ uvedla společnost. Volá také po tom, aby léčba neplodnosti byla šířeji dostupná než dnes. S neplodností se podle Světové zdravotnické organizace potýká každý šestý dospělý na světě.



① ②  
③

### Čáp neletí, čas ano

Lidé přeceňují svou plodnost. Ukazuje se, že mají třeba o umělé oplodnění zkrácené představy.

Ilustrace:  
Midjourney AI

### Není už pozdě?

„Vždy je mi líto milých a vzdělaných lidí, kteří přijdou třeba v osmatřiceti, zůstanou koukat s otevřenou pusou a ptají se: Proč nám to nikdo neřekl dřív?“ říká lékařka Hana Višňová.

Foto:  
HN – Honza Mudra

### Boj s klesající porodností

Emmanuel Macron začátkem roku oznámil plán pro Francii. Od části žen to schytl nejen za použitý slovník.

Foto: Profimedia



V Česku se loni narodilo jen 91,1 tisíce dětí a jde tak o nejslabší ročník za posledních 22 let. A s vysokou mírou pravděpodobnosti padne letos negativní rekord z roku 1999, kdy přišlo na svět 89,5 tisíce dětí.

Anna Šťastná z katedry demografie Přírodovědecké fakulty UK a z Národního institutu SYRI vysvětluje, že s odkladem počtů prvního, ale i dalších dětí, je vždy spojeno to, že průměrný počet potomků na jednu ženu klesá. „Nemusí to být jenom tím, že už to ženy nestihnou. Čím víc dítě odkládám, i vyššího pořadí, tím víc roste riziko, že se partnerství rozpadne,“ říká vědkyně.

Na to, jak demografický trend zvrátit a přesvědčit lidi, aby měli první dítě dříve a pak si pořídili i další, není jednoduchá odpověď. Donedávna se zdálo, že ve Skandinávii na to přišli. Tamní vlády zavedly štědré finanční podpory pro rodiny a daly ženám možnost, jak dítě skloubit s kariérou, mimo jiné i tím, že do péče o děti významně vtáhly otce. Výsledkem byla na evropské poměry vysoká porodnost. V posledních letech však i na severu Evropy strmě klesá. Finská demografka Anna Rotkirchová přiznává, že pokud jde o klesající porodnost napříč světem, nikdo vlastně neví, co se děje. Pokles ale podle ní není vedený primárně ekonomikou nebo rodinnou politikou. „Je to něco kulturního, psychologického, biologického, kognitivního,“ míní.

„V současné době se daleko více začíná hovořit o tom, že pocit budoucí nejistoty a ohrožení u mladé generace vede k tomu, že odsouvá velké závazky, jakým rodičovství je. Ale je to pořád na úrovni hypotéz a zkoumání,“ dodává Anna Šťastná.

### Až když máte všechno ostatní

Severská expertka popisuje dlouhodobou společenskou proměnu. „Ve většině společností mít dítě bylo základním kamenem dospělosti. Teď si ho pořídíte, až když už máte všechno ostatní. Stává se z toho vrchol,“ popisuje. Ve hře je rovina medicínská a společenská, které se jen těžko protínají. „Pokud uděláte všechno, co vám říkají typičtí ministři financí, je vám 45 let – máte dům, doktorát a je příliš pozdě. Idealizovaná životní dráha je vážně v rozporu s ženskou reprodukční biologii,“ upozorňuje demografka. Společenskou proměnu, kterou Rotkirchová zmínila, dokumentuje také studie Anny Šťastné a jejích kolegyně z letošního února. Ta ukázala, že zatímco ženy narozené ve druhé polovině šedesátých let měly první dítě o rok dříve, než si původně pláno-

valy, mladší generace narozená v letech osmdesátých poprvé rodí v průměru o dva roky později, než by si představovala. Výzkumnice se zaměřily na příčiny odkladu a zjistily, že budování kariéry či materiální zázemí příliš velkou roli nehrály, protože tyto faktory už ženy do svých původních plánů započítaly. Faktory, které měly na zpoždění největší vliv, byly dva: zdraví a partner.

Do skupiny, která odklad vysvětlovala zdravotními důvody, vědkyně zařadily právě i ženy, kterým početí trvalo déle, než očekávaly. Do druhé kategorie spadaly ženy, které buď partnera neměly, anebo se s ním neshodly na načasování otěhotnění. „Není to jen rozhodnutí ženy. Často to může být muž, kdo se na děti zatím necítí. Nebo se může stát, že se partnerství rozpadne a v okamžik, kdy si žena plánovala, že bude mít dítě, je najednou sama,“ popisuje Šťastná.

Zdánlivě snadným řešením pro ženy, které potřebují z různých důvodů otěhotnění odložit, je takzvaný social freezing, tedy možnost nechat si zamrazit vajíčka na později. Lékařka Višňová to však považuje za „falešnou cestu“ a upozorňuje na několik háček. Zaprvé, náklady jdou do vyšších desítek tisíc korun. Pojišťovna tuto proceduru proplácí jen onkologicky nemocným pacientům, nikoli široké veřejnosti. Většina žen se přitom nakonec pro vajíčka nevrátí a peníze tak vynaloží zbytečně. Dalším limitem je opět věk. „Kdyby se zmrazila vajíčka velmi mladé ženě, v pětadvaceti, šance, že z nich vznikne dítě, je výborná. Ale neregistruji, že by se takto mladé ženy o tuto problematiku zajímaly,“ popisuje Višňová a dodává, že čím vyšší věk, tím méně získaných vajíček a také méně kvalitních. K tomu, aby žena měla kloudnou šanci na úspěch, potřebuje zamrazených vajíček větší množství. Pokud jich po jednom odběru má třeba jen pět, hodilo by se proceduru podstoupit vícrát. Muži to v tomto ohledu mají snadnější. Odebrat a zamrazit sperma je jednoduché a levné. Existuje ještě možnost zamrazit embrya, u nichž je šance, že přežijí rozmrazení, až 95 procent. Podle Višňové může být taková varianta zajímavá pro páry, které plánují společnou budoucnost i děti, ale dostanou třeba zajímavou pracovní nabídku a potřebují založení rodiny odložit.

Štěpán Machač odhaduje, že se v Česku brzy začne debatovat o tom, zda zpřístupnit asistovanou reprodukci ženám bez partnera, jako je tomu například ve Francii, Španělsku nebo Velké Británii. Podle Hany Višňové by Češky tuto možnost mít měly.

Inzerce

HN063464

## POZNEJTE CHUTĚ NAŠICH REGIONŮ

U nás v Kauflandu věříme, že kvalita se ukrývá pod rukama regionálních výrobců. Jejich produkty naleznete v našich prodejnách označené hnědým srdíčkem. **Vyzkoušejte je!**



Sirupy  
KITL



Domácí paštiky  
CONGRÁDY



Výroba sýrů  
SYRMEX



Poznejte i další regionální dodavatele

[kaufland.cz/regiony](https://kaufland.cz/regiony)



Psychoterapeut

# Honza Vojtko



Veronika Capáková  
veronika.capakova@hn.cz

*Když se po základní škole rozhodovalo, kam půjde dál, otec mu předurčil kariéru číšníka. Dnes je z Honzy Vojtka jeden z nejznámějších párových terapeutů v Česku. Tolerance je podle něj přežitek, který ve vztazích vytváří korupční prostředí. Rozhovor nejen o pocitu nudy v nich, pastích či o tom, co můžeme získat, když se budeme bavit o bolestivé nevěře.*

**Feťáci zamilovanosti** Sociální sítě vstupují do vztahů neodbytně. Podbízejí nám, že může existovat někdo jiný, lepší, než je teď, tvrdí psychoterapeut Honza Vojtko. „Lidé, kteří propadnou závislosti, se mohou dostat do stavu, že nebudou snášet bolest, hádky a budou slast vyhledávat jinde. Stanou se z nich feťáci zamilovanosti.“

Foto: HN – Jakub Plíhal a archiv Honzy Vojtka

**B**ýt u toho, co s člověkem udělá láska. Terapeut Honza Vojtko takto stručně popisuje svoji fascinaci vztahy. O nich si povídá s klienty, píše v knihách, přednáší v divadlech a vystupuje v médiích. A co je v nich podle něj zejména důležité? Umět v sobě rozpoznávat takzvaný významovač. „To je prvotní subjektivní filtr, který dodá význam tomu, co se děje okolo nás. A to je pak třeba tlumočit svému partnerovi nebo partnerce,“ říká.

#### Jak se člověk dostane od číšníka ke vztahům?

Byl jsem vždycky takové divné dítě, divný kluk. Nehrál jsem fotbal, ale přednášel básničky, tancoval a zajímal se o všechno možné, jenom ne o ty „správné“, klučíčí věci. Ta jinakost a divnost mě provázela vlastně celou dobu.

#### Co jste chtěl tehdy dělat?

Jít na konzervatoř, být velký herec. Jenže to chce dalších x tisíc dětí a přijímačky se mi nepovedly. Tak si pamatuju na rozhovor se svým otcem v kuchyni, v paneláku v Ostrově nad Ohří, kde se všechno u nás odehrávalo: Jsem v sedmé třídě a chce po mně, abych řekl, čím budu. A já samozřejmě nemám nejmenší tušení. Tak táta rozhoduje – budeš u žrádla a v teplé. Jeho slova si dodnes pamatuju. U nás byl prostě takový divný patriarchy, kdy táta měl jediný z rodiny střední školu. A vůbec se nepředpokládalo, že ho někdo přeroste.

#### Po vystudování tohoto oboru jste několik let pracoval. Odkud přišel impulz, že si doděláte maturitu a vysokou školu?

Učňák jsem udělal už v šestnácti a ještě neploletý začal číšničit v Lázních Jáchymov. V devatenácti jsem se tam pak potkal a skamarádil s jednou paní, která se tam rekreovala. A ona se mě tenkrát zeptala: to chceš celý život nosit jídla? Já jí odpověděl: No nechci, ale co mám jako dělat jiného? Tehdy školství – i moje výchova – byly takové, že vlastně žádnou jinou možnost mít nemůžu.

#### Co vám na vaši odpověď řekla?

Poradila mi, ať jdu na hotelovou školu v Táboře. Do té chvíle mě vůbec nenapadlo, že bych si mohl dodělat maturitu nebo vůbec studovat jinde než v našem okrese. Na vysokou jsem šel pak díky další skvělé ženě Ivaně Benešové. Pocházela z intelektuální elity, která se pohybovala kolem Václava Havla. Ukázala mi tehdy, že je možné si vysokou dodělat, a tak jsem nakonec vystudoval andragogiku – vzdělávání dospělých se specializací na psychologii. Od té doby se neustále vzdělávám a chodím na terapeutické výcviky.

#### A kde se vzaly ty vztahy?

Byly tam vždycky. Od doby, co jsem nabyt vědomí, tak se kolem mě vždycky řešily. A poslouchat příběhy lidí je pro mě dar z nebe.

#### Co vás na nich fascinuje?

Vidět člověka přes intimní vztah – to, co pro něj dokáže dělat nebo nedělat, jak se formuje, mění nebo nemění, kolik štěstí, ale taky hlavně bolesti mu to přináší, ale přesto to dělá, je pro mě fascinující. Miluji tu dynamiku, kouzlo, že se dva, ale taky tři lidi nebo víc, milují. A miluju sobě i dalším rozšiřovat obzor, že párovost je sociální konstrukt. Že sice po čtyřech tisících letech židovsko-křesťanského vlivu máme párovost zabetonovanou v naší sociokulturní DNA a je součástí našeho kolektivního nevědomí, ale že tu jsou i lidi, kteří žijí například konsenzuálně nemonogamně. Tedy že souhlasí s tím, že daný vztah umožňuje jedincům mít romantické nebo sexuální vztahy s více partnery současně.

#### Jak se liší to, co chceme od vztahu, napříč generacemi?

Po dlouhá staletí jsme neměli na výběr. Určitá náboženství nám říkala, že musíme být ve vztahu, kde jsou dva, mít děti a starat se. Museli jsme takhle žít, protože když ne, tak strach z toho, co se stane po smrti, anebo že nás pánbůh nebo páni bozi potrestají, byl tak veliký, že jsme si nemohli dovolit nebýt ve vztazích. Dnes je tu generace, už druhá či třetí, která ví, že tu rodinu nemusí udržet za každou cenu. Ví, že rodina není vztah, že intimní partnerství a rodičovství jsou rozdílné věci, tak nejsou nuceni být ve vztahu za každou cenu. Zkouší je udržet, pokud ale zjistí, že to opravdu nejde, tak raději odejdou, než aby žili v nešťastném vztahu.

#### Není to ale důsledek toho, že máme nyní hodně možností, tak utíkáme od vztahů, jakmile přijde sebemenší problém?

Pár lidí takových bude, ale výzkumy to neukazují. Tohle je narativ, který jede starší, konzervativní část společnosti, která sice není moc velká, ale je slyšet. Říká, že je mladá generace zvykaná, rozmazlená a že neumí řešit vztahy. Přitom když potkávám v terapeutovně mladé páry nebo lidi v polyamorním stavu, tak se snaží vztahy budovat a řešit. Ale pak nemají problém se sebrat a říct: stačilo, už nechci. Protože vědí, a říkají to nahlas, že největší vztah, který budou kdy mít, je vztah sám se sebou. A zjistili, že to je pro ně prioritní. Není to ale tak, že by vztah nechtěli. Naopak jsou strašní bojovníci a bojovnice.

#### Jaké jsou největší bolesti vztahů v Česku?

Jsou evergreeny, které pořád platí. A to nevěry, hádky, špatná komunikace, krize jako taková. Většina lidí přichází na párové terapie právě s nimi. Začíná se množit také téma konsenzuální nemonogamie, kdy lidé zjišťují, že jim monogamie nevyhovuje. Mají potřebu téma otevírat a chtějí po tom pátrat. Často si vezmou ku pomoci právě terapeuta, což je skvělé, protože předtím, než člověk do nějaké formy konsenzuální nemonogamie vstoupí, je fajn si nechat určité období na probádání. Lidé taky samozřejmě řeší klima, feministické nebo emancipační otázky, velmi se teď akcentují hodnotové věci.

#### Které konkrétní hodnoty řeší?

Lidi už úplně nezajímá, že mají s partnerem či partnerkou rádi stejnou muziku a filmy, ale to, jak v rámci vztahu vnímají planetu, žítí menšin, zvířata, emancipaci, péči o domácnost. Hodnota není jenom pravdomluvnost – ale třeba i to, že když se něco děje, tak se nějak zachovám. Že když se ubližuje slabším, tak se za ně třeba postavím. Generace mých rodičů a prarodičů tohle obvykle vůbec neřešila anebo velmi málo, sporadicky. Cílem vztahu bylo zabezpečení rodiny, dětí, nějak ten svět přežít. Dodnes, když někde přednáším a mluvím o rozdílu mezi tolerancí a respektem, tak na mě spousta lidí kouká, klepe si na čelo a říká si, co to plácám. Podle nich je tolerance základní aspekt vztahu, ale já jim říkám, že to je přežití. Tolerance je povýšenecký postoj jednoho člověka k druhému a vytváří v našich vztazích korupční prostředí. Když někoho toleruji, automaticky očekávám, že on mě bude tolerovat taky. Ale ono se to většinou nestane a vzniká nějaký velký konflikt.

#### A co je teda ve vztahu důležité?

Respekt. V tom smyslu, že mám odvahu vystoupit z komfortní zóny a říct i: To, co děláš, se mi nelíbí a řeknu ti proč. Není to tolerance, tedy ten vnitřní nátlak, že o tomhle se nebavíme. Naopak se o tom bavíme, abys věděl, jak tyhle věci, které se okolo nás dějí, já významuji – cítím, vidím, prožívám... Vím, že je významuji subjektivně, že ty máš význam pravděpodobně jiný, ale potřebuji ti to říct. A to, že ti to říkám, vytváří pocit blízkosti mezi námi, protože vím, že to uneseš.

#### Vztahy nejčastěji negativně ovlivňuje už zmíněná nevěra. S ní se podle průzkumu agentury Behavio a Institutu moderní lásky setká 74 procent Čechů. Jak pracovat na tom, aby v budoucnu vztah, pokud tedy oba chtějí, kvůli ní neskončil?

To je těžké téma. Poslední věc, kterou bych chtěl říkat, je, že je nevěra běžná, tak ať si na ni lidé zvyknou. Pokud někomu slíbím exkluzivitu, že budeme monogamní a navzájem si věrní, a poruším to, tak je to bolavá, zraňující věc. Ve většině případů je nevěra symptom něčeho, co ve vztahu neklapalo. Báli jsme se třeba otevírat nějaká témata a unikali před nimi. A to vyús-



tilo v nevěru. Lidé, kteří chtějí i přes to zranění a bolest, kterou cítí, poznat, co se stalo, a rozhodnou se například jít na párovou terapii, mají jedinečnou možnost díky, a záměrně říkám díky, té nevěře rozpoznat daleko víc o svém vztahu, i sami o sobě.

#### Co se dozvědí?

Mohou nakonec dojít k pochopení toho, co se vlastně stalo. Jestli pochopení přinese, že spolu zůstanou, či se rozejdou, to nevím. Ale pokud si dají nějakou dobu prostor na to si o tom povídat, budou docházet k terapeutovi a snažit se pochopení najít, může velmi pomoci k zahojení bolesti. Nakonec mohou dojít i k tomu, že se rozejdou, ale konec nemusí být zkratový ve smyslu: zradil jsi mě, tak táhni k čertu. Ale že budou rozumět daleko víc, proč jejich vztah nefunguje, dál ani nebude, a proto se v klidu rozejdou.

#### Čím dodat energii vztahu, když v něm máte vyprahlý, stereotypní, vysilující pocit?

Pocit nudy je jedna z velkých pastí, do kterých se dlouhodobé vztahy dostávají. Spousta lidí má pocit, že správný vztah je založený na tom, že se musí vzdát různých věcí, které se jim jako individualitě líbily. Začnou dělat kompromisy, přestanou chodit na fotbal nebo jógu a začnou hledat věci, které baví oba v páru. Bohužel ale kompromis způsobí, že jich za ty roky nabalíme na sebe tolik, že pak máme pocit nenaplnění. Po několika letech se zjistí, že to prostě není ono. Jenže nuda je z psychologického hlediska spíše ztráta pocitu smyslu mého konání. Nebo vychází z toho, že je mi nějak zabraňováno dělat něco pro mě naplňujícího. Kamarádi a společnost pak řeknou: Hele, co bys chtěl po patnácti letech vztahu, jasně že tam bude nuda, tak si zvykni. Člověk si zvykne a začne dělat něco, co ho třeba tajně naplňuje. Začne koukat na porno, mít anonymní sex s někým, o kterém se nikdo nedozví, začne to zkrátka nějak kompenzovat.

#### Jsou nějaké „nakopávky“, díky kterým to lze změnit?

Jestli mám pocit vyprahlosti, je dobré začít pátrat po tom, kde se ve mně vzal. Ne jak se má nastartovat ten vztah, ale proč to takhle vnímám. Dělam něco, co mě naplňuje, děláme my dva něco, co nás naplňuje? Je potřeba začít dělat pátrací práci a sám sobě klást individuální otázky. Pak teprve přijít za partnerem a říct: přemýšlel jsem nějakou dobu, že mám pocit nudy, máš ho taky, nebo jsem úplně mimo? A pak z toho může vzniknout kvalitní rozhovor. A ne říct: Hele, nudím se, pojď, koupíme si nový prádlo nebo poletíme na Bali. Sice změníte prostor, ale nuda si na vás stejně počká. Protože vy dva jste stejní, jen jste změnili prostor, ale ne sami sebe ani vztah.

#### Takže klíč k spokojenému zdravému vztahu je jaký?

Neexistuje instantní recept. Důležité je se učit v sobě rozpoznávat a rozklíčovat náš „významovač“. To je prvotní subjektivní filtr, který dodá význam tomu, co se děje okolo nás. A to je pak třeba tlumočit svému partnerovi nebo partnerce. Taky by bylo fajn nehledat správný, ale vědomý vztah, kdy víte, že potřebuje péči.

#### Z průzkumů vychází, že mladší generace v Česku mají méně sexu. Čím to je?

Dlouhá staletí tu byla sexuální prohibice, nemohli jsme se svobodně sexuálně vyjadřovat a spousta erotických sexuálních projevů byla tabuizována. Sexuální revoluci přinesla 60. a 70. léta, kdy jsme sex začali odtabuizovávat, začalo se točit reálné porno, které se prodávalo. A posledních 30 let bylo všechno o sexu. Spousta erotiky, spousta nahých těl. Tak nakonec se to vyčerpalo. Těch důvodů bude pravděpodobně víc, ale tohle mi přijde zajímavé. Když se ale podíváte na statistiku, tak sice klesá počet lidí, kteří mají sex s někým, ale autosex a masturbace jsou pořád velmi oblíbené. A taky se to počítá do sexuálních aktivit.

#### Jakou roli hrají ve vztazích sociální sítě? Máme kvůli nim nerealistická očekávání?

Bohužel ano. Do vztahů vstupují silně, hlasitě a neodbytně. Ukazuje se, že pokud je neumím ovládat a vstoupím do závislosti, tak přináší různá negativa. Jedno z nich je takzvaný princip zadních hořáků, kdy nám neustále podbízí, že může existovat někdo jiný, lepší, než je teď. A my kvůli tomu máme tendenci rozměňovat naši romantickou vztahovou pozornost na jiné lidi tak, že pokud by nám aktuální vztah nevyšel, můžeme se přesunout extrémně rychle k někomu jinému. Sociální sítě nám totiž říkají, že máme právo na konstantní štěstí, které nemá nikdy končit.

#### A v čem je háček?

Že náš mozek není mašina na štěstí, ale na adaptabilitu. Sociální sítě nám říkají, že na to právo máme, což je absurdní záležitost. Takže lidé, kteří propadnou závislosti, se mohou dostat do stavu, že nebudou snášet bolest, zranění, hádky a budou slast vyhledávat někde jinde. Stanou se z nich fetišáci zamilovanosti. Budou chtít neustále trip na hormonech, který nám přináší první část vztahu, zamilovanost. A budou si myslet, že takhle je to v pořádku, a jakmile to skončí, tak půjdou zase o dům dál a zase si šlehnou do žíly jiného člověka. Tohle je bohužel nebezpečné.

## Vztahy na plný úvazek

Najít termín na rozhovor s psychoterapeutem Honzou Vojtkem (48) je kvůli jeho naplněnému kalendáři téměř nemožné. „Až za dva týdny, prosím,“ říká mi do telefonu. Nakonec spolu mluvíme online, času stále nemá nazbyt, chystá se pracovně do Bratislavy. Připojuje se z místa uprostřed lesů, kam si jezdí vyvětrat hlavu a načerpat sílu. Věci, do kterých se pouští, dělá se zápalem. Ve volných chvílích píše knihy, poslední tři se věnují vztahům. On sám žije už řadu let s partnerem.

Přes týden vede Honza Vojtko individuální a párové terapie, ale i vzdělávací kurzy a semináře. Tam, stejně jako na přebalech knih, používá místo jména Jan jeho verzi Honza. Do toho také jezdí (a přednáší) po republice společně s Ester Geislerovou s projektem Terapie sdílením. Při vystoupeních mluví o vztahových turbulencích, vypráví příklady z terapeutovny a ukazují v nich i vtipné online konverzace, které jim posílají



**Příklady ze života** Honza Vojtko jezdí po republice s Ester Geislerovou s projektem Terapie sdílením.

**Foto: Terapie sdílením**

sami lidé. „NEROZUMÍM TVÝM POCITŮM BEZ SMAJLÍKŮ,“ zní například jedna z nich. Další ukáзка? „Ahoj. Jsi milá podle fotek. Připomínáš mi moje mládí, když mi maminka dělala koprovku. To bílé vejce v omáče. Taková bledule. Ale i tak bych tě rád poznal. Co říkáš?“ Nechybí ani takové, které v seriózním médiu nemůžeme publikovat.

Kromě toho spolu natáčejí i podcast, kam si zvou hosty z terapeutického a uměleckého světa a diskutují s nimi o vztazích, komunikaci i vlivu sociálních sítí na jejich životy.

„Když k vám nějaký pár dorazí, poznáte už na první dobrou, že je ten vztah ztracený?“ ptám se ho. „Ne, ne. Dokonce si to zakazuju,“ říká. „I lidi, o kterých byste řekla, že nechápete, že jsou vůbec spolu, protože na sebe ječí, nenávidí se a ubližují si, tak jsou na sebe nějak koluzivně napojení – uspokojují své neurotické potřeby. A je tam něco, co je drží spolu.“ Vojtko tím dává naději všem vztahům, které vypadají, že už nemají šanci. Díky terapii totiž mohou na vztahu pracovat, anebo si také uvědomit, že to opravdu nemá cenu, a jít vědomě jinou cestou dál.

## Kulturní tipy

## Muzejní noci

**FESTIVAL ve 206 městech ČR, od 17. 5. do 15. 6.**

Muzea a galerie, knihovny, památkové nebo církevní objekty, divadla, zoologické zahrady... Na 703 institucí z 206 měst se letos přidává k Festivalu muzejních nocí. Ten bude oficiálně zahájen tento pátek v prostorách rytířských sálů Východočeského muzea v Pardubicích, ale některé organizace se připojí až později. Naopak prvním „předskokanem“ se stal Národní ústav lidové kultury ve Strážnici, který tento svátek slaví už od 10. května. Ať dříve nebo později, všude platí, že vstupné je dobrovolné nebo zdarma.

## Jaroslav Petr: Desatero pohybů

**KNIHA, nakl. Dokořán, 2024**

Vážky létají přes oceán, vorvaňovci se potápějí do tříkilometrových hlubin, had bojja se zauzlí, aby mohl šplhat, pavouci křížáčky používají svou síť jako prak a vystřelují se... Ve volném pokračování knihy Desatero smyslu biolog a spolupracovník HN Jaroslav Petr popisuje různé způsoby pohybu živočichů i extrémní výkony, jakých dosahují. Mimořádně, věděli jste, že lidé jsou jediní primáti schopní vytrvalostního běhu? Můžeme soupeřit i s koňmi a někteří z nás vyhrají.



Foto: nakl. Dokořán

## Orchestra di Santa Cecilia &amp; Hruša

**PRAŽSKÉ JARO, Obecní dům v Praze, 18. 5.**

Pravidelně řídí nejlepší světové orchestry včetně Berlínských a Vídeňských filharmoniků, je šéfdirigentem Bamberkých symfoniků a hlavním hostujícím dirigentem České filharmonie. Stejný post od roku 2021 zastává u Orchestra dell'Accademia Nazionale di Santa Cecilia z Říma a právě s ním Jakub Hruša vystoupí ve Smetanově síni Obecního domu. V současnosti nejrespektovanější český dirigent se těší, že na Pražském jaru propojí italské a české kulturní tradice, a tak do programu zařadil i Fresky Piera della Francesca od Bohuslava Martinů.

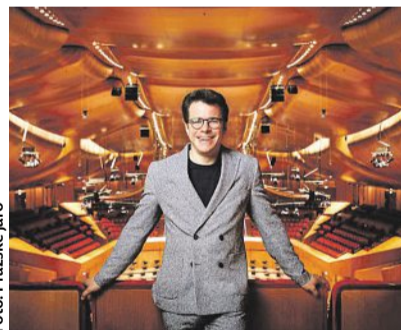


Foto: Pražské jaro

## Jaroslav Rudiš:

**Nebe pod Berlínem, U-Bahn**

**HUDBA, KNIHA, Labyrint a Supraphon, květen 2024**

„Tahle kniha změnila můj život. Donutila mě dál psát a toulat se historií a současností. Nikdy by mě nenapadlo, že si ji čtenářky a čtenáři budou brát na cestu do německé metropole, ani že vznikne i skutečná skupina U-Bahn,“ říká Jaroslav Rudiš o Nebi pod Berlínem. Za tento svůj první román získal před 22 lety Cenu Jiřího Orteny, teď jej znovu přečetl a lehce upravil, poladil pro nové vydání v nakladatelství Labyrint. Supraphon k tomu přidává „staronovou“ audioknihu a také EP skupiny U-Bahn. Kdy bude následovat turné? V září.



**Irena Jirků**

irena.jirku@economia.cz

## Nechci se už dívat jako trenér ze střídačky, tvrdí Jan Svěrák. A zase překvapuje

Říká, že si potřebuje zahrát s týmem, a tak ve své nové divadelní hře sám účinkuje. A přitom se směle – a s nadhledem – pouští i do kontroverzních témat.

Pro muzikálu Branický zázrak, románu Bohemia a knížce povídek Světakrásky by se už skoro dalo předpokládat, že se Jan Svěrák namlsal, ukojil své méně známé umělecké sklony a zase se rád vrátí k filmu. Jenže chyba lávky.

Komedii Dobré ráno s Findou, která bude mít za týden pražskou premiéru v divadle Bravo! a s níž předtím už objel několik měst, nejen že napsal a nastudoval s herci (například s Annou Polívkovou, Ondřejem Sokolem, Alenou Dolákovou...), ale sám v roli stárnoucího profesora Háječka alternuje s Janem Vlasákem.

„Největší obavy jsem měl ze dvou věcí. Jestli se dokážu naučit text a jestli mě bude slyšet. Nechtěl jsem, aby na mě ze dvacáté řady volali: Nahlas!“ říká s úsměvem pro HN. Na doporučení kolegů tedy chodil na lekce jevištní řeči k profesorce Evě Spoustové na pražskou DAMU. „Myslel jsem si také, že budu mít trénu, ale na předpremiérách jsem zjistil, že nejsem na jevišti za Jana Svěráka, ale docenta Háječka a vůbec se nestydím. Je to starší, trochu potrhlejší vědec, takže to, co dělá, není moje ostuda.“ Hned napoprvé si ovšem Jan Svěrák nemohl vzpomenout na text. „Tak jsem šel s pravdou ven: Víím, že mám teď něco říci, ale fakt nevím co.“ Diváci se zasmáli a jelo se dál.

Mimořádně – třeba při dubnové předpremiéře v Plzni se zaplněné hlediště smálo po většinu času, pohotově reagovalo na repliky směřující k tématům, jež právě dnes leckomu zvedají krevní tlak, ostří rétoriku, anebo vhnávají slzy do očí (to podle natury) a vlastně i rozdělují rodiny, společnost.

„Mladou generaci paralyzuje obava o budoucnost života na planetě, dorazila k nám nová vlna touhy po rovnoprávnosti, objevují se dosud ne-



**V hledišti i na jevišti** Jan Svěrák je nejen autorem hry Dobré ráno s Findou, ale také v ní hraje. V představení alternuje s Janem Vlasákem (na spodním snímku vlevo).

Foto: Biograf Jan Svěrák



známá pohlaví a my často nevíme, jak se k nim chovat, protože ani náš rodný jazyk pro ně ještě nemá tvary. Jsme rozděleni do názorových klanů a domluva se zdá nemožná, jelikož se neposloucháme, ale okřikujeme,“ píše se v programové brožurce k představení a přesně o tom je také řeč na jevišti, respektive v kulisách televizního studia, kde se každý den v 6.00 vysílají zprávy, tlachá s pop hvězdičkami i operními divy, vědci i aktivisté, sběrateli i pábiteli a přitom se samozřejmě vaří, peče, smaží. Byť toto východisko není – s ohledem třeba na sérii Dobré ráno, Brno! – zrovna překvapivé, Jan Svěrák na jeho půdorysu vystavěl svébytnou komedii. „Divadlo je svobodný prostor, kde se smí a mělo by se mluvit i o citlivých tématech,“ říká. „Je to jen hra, ale důležitá, umožňuje nám vidět se z odstupu a z jiného úhlu, než bychom čekali nebo si i přáli.“

A když je taková sebereflexe spojena s úlevným smíchem, tak by to mohlo být i trochu hojivé.“

A jak tedy léčba zabírá? Jakmile zrovna nehraje „s týmem“ na jevišti, pozorně sleduje reakce v hledišti. „Když jsem dokončil film, chodil jsem se dívat, jestli diváky baví, nebo ne. Ale podíval jsem se jednou, dvakrát a víc už jsem nemusel, protože to bylo stejné. Ale když se divadlo dozkouší a začne se hrát, vzrůšo teprve začíná. Je to jako sledovat přímý přenos mistrovství v hokeji. Nevíte, jestli vyjdou příhrávký, někdo neudělá chybu, je to teď a tady, neživo.“

## Jan Svěrák: Dobré ráno s Findou

**DIVADLO** premiéra v divadle Bravo!, 23. a 24. 5., repríza 13. 6.

Rozhovor s Janem Svěrákem na [HN.cz/sverak](https://www.hn.cz/sverak)

## Jak natočit zločin, který byl spáchán ve jménu absolutního principu

Bard italské kinematografie Marco Bellocchio se zamýšlí nad rodinnou tragédií, která před 166 lety obrátila proti papeži světové politiky i média. A stejně nikdo šestiletého Edgarda nezachránil.

Bylo 23. června 1858 pozdě večer, když na dveře obchodníka Salomona Mortary v Boloni zabušila papežská garda. Má rozkaz zajmout šestiletého Edgarda, kterého tajně (údajně) pokřtila jeho křesťanská chůva, a odevzdat jej katolické církvi. A protože patří Boloňa ještě k papežskému státu, vojáci nesmlouvají. Navzdory zoufalému odporu rodičů, údivu světových politiků v čele s Napoleonem III. nebo Františkem Josefem I., protestům vlivných Židů včetně Rothschildů i celosvětové, na svou dobu nevídané mediální kampani se stane chlapec chráněncem Pia IX. A ten neustoupí, dokud se z Edgarda nestane kněz, hluboce litující, že nemůže pokřtít svou židovskou rodinu...

Ne, to není příběh oběti trpící stockholmským syndromem, který si vymyslel zručný



**Papežův zákon** Příběh podle událostí, která vzbudila rozruch po celém světě.

Foto: Aerofilms

scenárista, ale skutečnost. Únos před 166 lety otřásl papežským státem, rodina Mortarových však zaplatila strašlivou daň. Právě na rodiče a děti soustředil pozornost Marco Bellocchio,

když pracoval na filmu o „zločinu spáchaném ve jménu absolutního principu“.

Drama, jež sklídilo na loňském festivalu v Cannes ovace ve stoje, má všechny náležitosti žánru, aniž by se však v historických kulisách ztrácelo myšlenky až mrazivě aktuální. Slovy režiséra: „Po celé Evropě se šířila atmosféra svobody, a právě proto představuje únos chlapce zoufalý a nesmírně násilný pokus skomírající autority vzepřít se zhroutení, a dokonce přejít do protiútku. Upadající totalitní režimy často dosahují drobných triumfů, které je na okamžik oklamou, že vítězí.“

## Papežův zákon (Itálie, Francie, Německo, 2023)

**FILM**, režie Marco Bellocchio, distribuce Aerofilms, v českých kinech od 18. 4.



David Busta  
david.busta@hn.cz

## Je věda na konci sil? Průlomových objevů ubývá, kvalita výzkumu klesá

*Jen troufalý vědec by si dovolil tvrdit, že už není co objevovat. Pokud ale dostane otázku, jak se daří v jeho oboru hádanky řešit, začne být skeptičtější. Zdá se totiž, že vědecký pokrok zpomaluje.*

Při pohledu kolem sebe by málokdo řekl, že vědecký pokrok zpomaluje. Jen za posledních deset let se zlepšily mobilní telefony, automobily, přibýly užitečné aplikace, zefektivnila se logistika, diagnóza nemocí, přišly mRNA vakcíny nebo pokrok v umělé inteligenci. Jenže vše zmíněné a viditelné je primárně technologický pokrok, nikoliv vědecký. Nové technologie a bohatství přichází až s odstupem za vědeckými průlomy – těch ale ubývá. Vědci proto diskutují, zda ještě principiálně nějaké zásadní objevy mohou přijít. A nejsou si vůbec jistí.

Začátkem minulého roku vyšla v časopisu Nature studie, která ve svém názvu hlásala, že jak akademické výzkumy, tak patenty se stávají stále méně průlomovými. Tým vedený sociologem Russellem Funkem z Minnesotské univerzity zanalyzoval na 45 milionů studií z let 1945 až 2010 a 3,9 milionu patentů z let 1976 až 2010 a došel k závěru, že navzdory růstu počtu lidí zabývajících se vědou, a to nikoliv jen v absolutním měřítku, ale především v tom relativním vůči celé populaci, průlomových objevů i patentů prudce ubývá.

Jak průlomovost měřili? Studie i patenty rozdělili na dvě hromádky, a to disruptivní a konsolidační. Mechanismus třídění stál na myšlence, že v případě průlomové studie, zásadně posouvající obor dále či jiným směrem, lze očekávat, že v na-

vazujících pracích postupně ubude citací výsledků starších studií, na které se tato průlomová odkazuje. Zkrátka je natolik zásadní, že je citována ona, a nikoli dřívější výsledky. Naopak konsolidační studie mají na citace nízký vliv, neznamená to ale, že jsou k ničemu – rozvíjí stávající vědomosti.

Následně tým spočítal souhrnná skóre pro jednotlivé vědní disciplíny, kdy hodnota 1 je maximální průlomovost a hodnota -1 minimální. Ve společenských vědách tak skóre kleslo mezi lety 1945 a 2010 z hodnoty 0,52 na 0,04 a například ve fyzice z 0,36 na 0. V případě patentů týkajících se výpočetních technologií kleslo skóre mezi lety 1980 a 2010 z 0,3 na 0,06, v lékařství z 0,38 na 0,03. Ve všech případech jde o prudký propad, který očekávaně vyvolal reakci. Za jednou z nich stojí tým profesora Jeffreyho T. Machera z Georgetownské univerzity, když letos v dubnu publikoval výzkum kritizující metodologii dotyčné studie.

V práci poukazuje na to, že v případě patentů trpí studie zásadním nedostatkem, když nebrala v úvahu data před rokem 1976. Docházelo tak uměle k nadhodnocování počtu průlomových patentů v 80. letech. Nicméně je pravda, že nakonec i Macherovi vychází, že pokles disruptivnosti výzkumu v jednotlivých oborech je patrný. K podobným závěrům se připojují i dřívější studie, které používají jiné přístupy měře-

ní. Poukazují na fakt, že velké množství nových studií se týká maličkostí a efektivita vynaložených peněz na výzkum klesá.

Jaké by mohly být příčiny? Jedna z hypotéz říká, že jde o přirozený vývoj, neboť zákonitosti relativně snadné na objevení už byly objeveny a obtíže, které bude nutné překonat k dalším velkým objevům, tak mohou stále narůstat, a to klidně exponenciálně. V takovém případě nejde o nic menšího než o základní nezodpovězené otázky, zda je samotné poznání konečné nebo zda schopnosti lidí poznávat jsou konečné. Zkrátka je možné, že existuje určitý limit získaných vědomostí o světě, a čím blíže mu lidstvo je, tím těžší a nákladnější je postupovat dál.

### Kvantita vs. kvalita

Fyzička a popularizátorka vědy Sabine Hossenfelderová pak nabízí hypotézu, že hlavní překážka v objevech je nedostatečnost matematiky, která nemá efektivní metodu, jak se vypořádat s komplexními systémy a chaosem. Vědci dnes umí snadno řešit pouze lineární (relativně jednoduché) rovnice. Jenže věda se posunula do fáze, kdy bez schopnosti efektivně řešit komplexní systémy může postupovat kupředu jen pomalu. V nelineárních rovnicích se dostává ke slovu pomyslný efekt motýlích křídel, kdy jen maličká změna může mít ohromný efekt na výsledek. A ve světě je takových systémů většina.

Problém tedy není v tom, že by nebylo co objevovat. Vždyť kosmologům pořád chybí vysvětlení, z čeho se skládá 95 procent vesmíru. Neurologové nedokážou popsat, kde se bere vědomí. Ekonomům se nedaří vytvářet spolehlivé předpovědi. Paradoxně jedním ze zmíněných komplexních a chaotických systémů se stala samotná věda. Vědci jsou mnohdy kvůli podmínkám financování tlačeni ke kvantitě namísto kvality. A tak musí kvůli grantům plýtvat silou na produkci nevýznamných studií, které zastíňují ty skutečně důležité. Další potíží ve vědě je replikační krize, neboť u řady výzkumů se nedaří zopakovat jejich závěry.

Průvodním efektem zmíněného pak je, že narůstá i chaos a komplexita v samotném výzkumu – a je podle Hossenfelderové stále těžší rozlišovat, co je relevantní a jakým směrem se ubírat. Proč by mělo ale vůbec lidstvo trápit, že může pokrok zpomalovat, když už nyní se mají lidé relativně dobře? Bez průlomů nebudou nové technologie. A pokrok je něco, k čemu lidé vzhlíží, když mluví o boji se změnou klimatu, pandemiemi či třeba s chudobou.

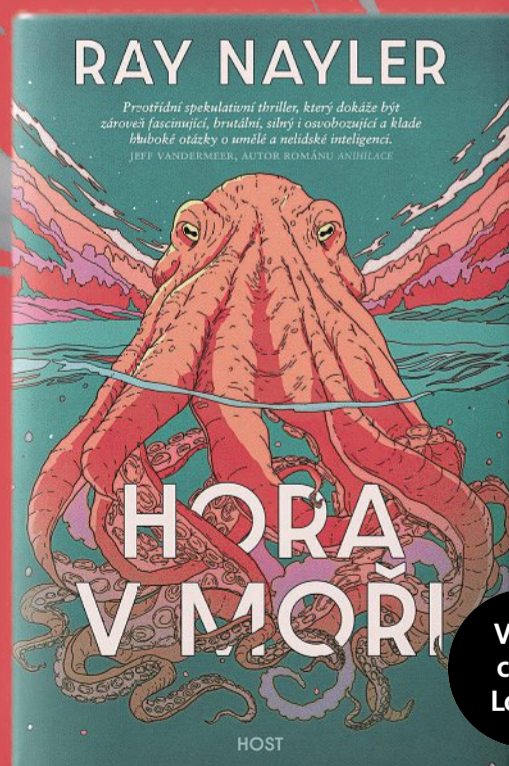
Inzerce

Fantastické  
novinky  
oceňovaných  
autorů

HOST

hostbrno.cz

SPEKULATIVNÍ  
THRILLER O PODSTATĚ  
VĚDOMÍ

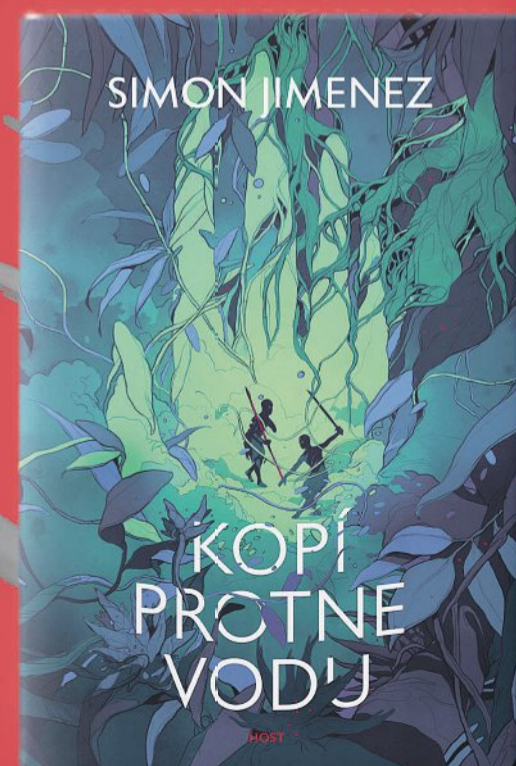


408 str., váz., 469 Kč

Vítěz  
ceny  
Locus

Lidstvo objevuje inteligentní život  
v podobě nového druhu chobotnic  
s vlastním jazykem a kulturou.

DOBRODRUŽNÝ  
PŘÍBĚH NA POMEZÍ  
BÁSNĚ A PRÓZY



511 str., váz., 549 Kč

Dva bojovníci provázejí prastarou  
bohyni rozvrácenou zemí, aby ukončili  
tyranskou vládu královského rodu.



Petr Kain

petr.kain@economia.cz

# Proč jsou někteří z nás bez navigace ztraceni a jiní najdou cestu i poslepu

*Dobrym navigátorem se člověk většinou nerodí, ale stává se jím. Jak ukazuje vědecký výzkum, náš orientační smysl mnohem více než genetická výbava ovlivňuje životní zkušenosti.*

**A**utor těchto řádků patří k lidem, kteří se, jen s mírnou nadsázkou řečeno, ztratí i ve vlastním bytě. Moje prostorová orientace je prachmizerná, o čemž svědčí i oblíbený rodinný příběh, kterak jsem při snaze dostat se do obchodu Ikea v Praze na Zličíně málem skončil v Plzni. Není divu, že jsem vždycky závistivě obdivoval ty, kteří přesně vědí, kde jsou a jak se dostat tam, kam chtějí. Svou neschopnost docílit toho samého už léta svádím na genetickou výbavu. Jenže jak ukazuje vědecký výzkum, celou tu dobu si lžu do kapsy. Daleko víc než dědičnost formují naše navigační schopnosti životní zkušenosti.

Naznačuje to mimo jiné čtyři roky stará práce Margherity Malanchiniové, vývojové psychologičky z Queen Mary University of London. Ta spolu se svými kolegy porovnávala výkony více než 2600 identických a neidentických dvojčat při navigaci ve virtuálním prostředí, aby ověřila, zda se navigační schopnosti dědí v rodinách. Ukázalo se, že tyto schopnosti jsou sice skutečně dědičné, jenže jen ve velmi malé míře. Největší vliv na výkonnost lidí mělo to, co genetici nazývají „nesdílené prostředí“ – tedy jedinečné zkušenosti, které každý člověk nasbírá během svého života. Zdá se, že dobrým navigátorem se člověk většinou nerodí, ale stává se jím.

Jak mohou zkušenosti a další kulturní faktory ovlivňovat naši schopnost hledání cesty, ukázal zajímavý a velmi rozsáhlý experiment, který vedl Hugo Spiers, kognitivní neurovědec z University College London. Spiers a jeho kolegové ve spolupráci s telekomunikační společností T-Mobile vyvinuli hru pro mobilní telefony a tablety Sea Hero Quest, ve které se hráči pohybují na lodi ve virtuálním prostředí a hledají řadu kontrolních bodů. Herní aplikace požádala účastníky o poskytnutí základních demografických údajů, což učinily téměř čtyři miliony lidí po celém světě.

Spiers spolu s kolegy díky tomu zjistil, že naši schopnost orientovat se v prostoru ovlivňuje množství kulturních faktorů. Ukázalo se například, že dobrými navigátory jsou lidé ze severovýchodních zemí, což vědci vysvětlují tím, že v této oblasti je populárním sportem orientační běh, který kombinuje běh a navigaci. Rovněž se ukázalo, že lidé z venkova si vedli v průměru lépe než lidé z měst. A mezi městskými obyvateli si zase lépe vedli lidé ze sídel s chaotičtější sítí ulic, jako jsou například starší části evropských měst, než lidé z typicky amerických měst, kde ulice často tvoří pravidelnou síť. Pravděpodobně proto, že třeba takoví obyvatelé Chicaga si nemusí vytvářet příliš složité mentální mapy, aby trefili domů.

Životní zkušenosti jsou tedy zřejmě jedním z hlavních faktorů ovlivňujících naše navigační

schopnosti. A právě zkušenosti mohou být dokonce základem jednoho z nejpokapanějších zjištění v oblasti navigace: totiž že muži mají tendenci dosahovat lepších výsledků než ženy. Ukazuje se, že tento rozdíl mezi pohlavími je spíše otázkou kultury než vrozených schopností. Například severské země, kde je rovnost žen a mužů největší, nevykazují v navigaci téměř žádné rozdíly mezi pohlavími. Naopak platí, že muži mají daleko lepší výsledky v zemích, kde se ženy potýkají s kulturními omezeními při samostatném zkoumání svého okolí. Typickým příkladem jsou třeba státy Blízkého východu. Význam zkušeností ostatně potvrzují také studie tradičního domorodého společenství Tsimane v bolivijské Amazonii. Antropoložka Helen Elizabeth Davisová z Arizonské státní univerzity a její kolegové nasadili 305 dospělým Tsimaneům GPS lokátory, aby změřili jejich každodenní pohyb během tří dnů. Nejistili při tom žádný rozdíl ve vzdálenosti, kterou ušli muži a ženy. Stejně tak byli muži i ženy stejně zdatní v určení směru k bodům v krajině, které nejsou v dohledu, což je jeden ze základních ukazatelů schopnosti orientace v prostoru. Většina kultur však není jako kultura Tsimane a ženy a dívky bývají při průzkumu okolí opatrnější, a to z dobrých důvodů osobní bezpečnosti. Sbírají tak ale zároveň méně zkušeností s navigací a logicky jsou následně jejich orientační schopnosti horší.

Podporu pro názor, že se orientační schopnosti lidí mohou zlepšovat praxí, přináší také studie o tom, co se stane, když lidé své navigační dovednosti přestanou používat. Například ve studii z roku 2020 publikované v časopise Scientific Reports neuroložky Louisa Dahmaniová a Véronique Bohbotová z McGillovy univerzity v Montrealu zkoumaly celoživotní zkušenosti pěti desítek dospělých lidí s řízením pomocí navigace. Poté tyto dobrovolníky testovali ve virtuálním světě, který po nich vyžadoval orientovat se bez použití GPS. Jak se ukázalo, ti, kteří předtím navigaci využívali nejvíce, si bez ní vedli nejhůř. Sledování části těchto dobrovolníků po třech letech navíc ukázalo, že u těch, kteří v uplynulém období používali GPS nejčastěji, došlo k většímu poklesu schopnosti navigovat bez GPS. To silně naznačuje, že je to závislost na GPS, co způsobuje zhoršení dovedností, nikoliv že by špatné dovednosti vedly k častějšímu používání GPS.

V mém případě platí zřejmě obojí, a není tak divu, že se děším okamžiku, kdy mi navigace při řízení vypoví službu. To už se do té Plzně možná opravdu nechtěně podívám.

**Nejlepší orientační smysl mají lidé ze Severu a z venkova.**

Foto: Shutterstock





# PročNe

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY



TOVÁRNA NA SNY Lukáš Princ a Pavel Bouška o tom, jak vybudovat hodně úspěšný rodinný lovebrand

a další velké příběhy protkané skvělou architekturou a uměním

# Nová Škoda Superb



již za  
**935 000 Kč** s DPH\*



Největší  
servisní síť



Zvýhodnění  
již od 2 vozů



Fleetový  
konfigurační



Zaměstnanecký  
program



Garance smluvních  
podmínek

## Leader Vaší firemní flotily

Stylová limuzína nebo praktické kombi? Obě se vyznačují vysokým komfortem a prvotřídní bezpečností. Za jízdy se o Vás starají ergonomická sedadla i řada asistenčních systémů. Přisvěcování do zatáček pak zajišťují Matrix-LED světlomety druhé generace s ještě lepší svítivostí. Novinkou jsou multifunkční ovladače, se kterými máte důležité funkce vždy na dosah. Vyberte si ze široké škály motorizací a povolejte do své flotily naši novou vlajkovou loď. Při odběru 2 vozidel během 12 měsíců navíc získáte atraktivní cenové zvýhodnění pro velkoodběratele. Pro více informací navštivte některého z našich autorizovaných prodejců nebo web [skoda-auto.cz](http://skoda-auto.cz).

\*Uvedená cena je pouze orientační, doporučená výrobcem Škoda Auto, a nezahrnuje zvýhodnění vyplývající z velkoodběratelského konceptu. Aktuální cenu a specifikaci vybraného modelu Vám na požádání sdělí Váš autorizovaný prodejce vozů Škoda.

Ilustrativní fotografie



## Odvaha šťastně žít

V květnovém vydání se nám sešlo hned několik hodně silných příběhů. Cest za štěstím, které ve vás budou ještě nějakou chvíli rezonovat a třeba si na ně vzpomenete v rozhodovacích chvílích. Všechny by vydaly na samostatnou knihu. A všechny spojuje jedna zásadní věc: odvaha.

Odvaha udělat první krok a jít třeba do neznáma. Nebo se spolehnout na svoje blízké a vtáhnout je ještě blíž. Odvaha dělat těžká rozhodnutí, i když se už nikdy nevidíte s těmi, které milujete.

Moje první zastavení věnuji Mileně Kalinovské, která je známá spíš ve velkém světě umění než v malém Česku. Její život je stejně neuvěřitelný jako energie, která z ní doslova sálá. Když mluví o své životní lásce, o jedinečném vztahu se svou babičkou, o prosté touze žít! Rozbuší se vám srdce.

Druhým člověkem, který vás překvapí svou pokorou, je slavný architekt Daniel Libeskind. Vše staví na úplně základních filozofických otázkách lidského fungování: Kdo jsem? Kam jdu? Co chci? Ať už při práci nebo v osobním životě. Také on našel celoživotní lásku, se kterou tráví téměř 24 hodin denně sedm dní v týdnu, a neváhá za to hlasitě děkovat.

A do třetice, své o odvaze vědí i naši dva muži z titulky Lukáš Princ a Pavel Bouška, spoludávatelé Ski a Bike Radotín a také bývalí spolužáci z gymnasia, kteří ve svých rodinách viděli, co to znamená vybudovat firmu doslova z garáže.

Těch spoludávatelů je víc. Zakladatel a táta Jaromír ji rozjel jako ski servis, pak ji převzaly jeho dcery Kateřina a Lucie se svými muži Lukášem a Pavlem a před pár lety přizvali jako investora Boušku, zkušeného byznysmena, který postavil miliardové impérium s krmivem pro zvířata. Stejně jako oni i on si zakládá v první řadě na tom, že firma musí být zdravá zevnitř. Možná proto za těch šestatřicet let vyrostl z jejich Ski a Bike lovebrand, za kterým se do Radotína sjíždí všichni, co mají rádi kola, lyže a aktivní styl života. Tady jsou totiž na prvním místě mezilidské vztahy.

Přeji vám inspirativní čtení. A buďte odvážní!

*Gabriela Marešová*  
gabriela.maresova@economia.cz

European  
Newspaper  
Award  
NEWSPAPER DESIGN · CONCEPT

# Lock by Tiffany



Lock by Tiffany

Nadčasová ikona inspirovaná  
broží z roku 1883.

Symbol neochvějných pout lásky.

*S láskou, od roku 1837* **TIFFANY & CO.**



**08 Kurátor**  
Nový hotel v centru Prahy, designové bydlení, kniha plná vůní, výstava kreatur Tima Burtona a svatební kolekce pro netradiční nevěsty.

**16 Zlatý grál**  
Tři odborníci na umění vám doporučí umělce, do kterých se dlouhodobě vyplatí investovat.

**20 (Ne)zbytnosti**  
Ředitelka Trafo Gallery o věcech uměleckých i všedních, kterými se obklopuje a které miluje.

**34 Rozhovor PročNe: Daniel Libeskind**  
Se slavným architektem jsme se potkali na Čeladné a s výhledem na kopce Beskyd nám vyprávěl, jak se dělá světová architektura.

**42 Továrna na sny**  
Ski a Bike Radotín je lovebrand. A také rodinná firma, kterou ve sklepe založil děda Jaromír a jeho děti ji táhnou k půlmiliardovému obratu.

**48 Město pro život**  
Lávka i revitalizace malého plácku pod mostem. Co se českým městům povedlo?

**54 Výjimečný pohled**  
Sedm českých architektonických projektů z poslední doby, které byste měli znát.

**60 Architektura musí fungovat**  
Rebelové ze studia archicraft o svém hravém přístupu k navrhování budov, realizacích i chystaném největším autosalonu v Evropě.

**64 Architektonický genius loci**  
Vybrali jsme pro vás sedm dokonalých muzeí a galerií, do kterých se chodí i za jejich architektonickou krásou.

**78 Touha po životě**  
Známou kurátorku Milenu Kalinovskou jsme zastihli na cestách mezi domácím Washingtonem, rodným Českem a Benátkami, kde zrovna obdivovala současné umění.

**84 24 hodin v Benátkách**  
Galeristka a kurátorka Lucie Drdová vás provede po umění, zahradách i kavárnách.

**88 Ateliér: Michal Bačák**  
Ilustrátor s výjimečným talentem se inspirovuje přírodou, historií i výjev z běžného života, které nepozorovaně okoření trochou vtípu.

Séfredaktor:  
Jaroslav MAŠEK

Hlavní editorka: Gabriela MAREŠOVÁ  
Redaktor: Ondřej ELSNER

Grafika: Jan VYHNÁNEK  
Jan STEJSKAL

Adresa redakce: Economia, a.s., Pernerova 47  
186 00 Praha 8, IČO 28191226  
tel.: +420 233 071 111  
e-mail: podle vzoru: jmeno.prijmeni@hn.cz

Inzerce/advertising:  
Jakub RŮŽIČKA  
tel.: +420 739 500 866  
jakub.ruzicka@economia.cz

MK ČR E 4689  
ISSN 0862-9587 (Print)  
ISSN 2787-950X (Online)

Tiskne:  
Triangl, a.s.  
Samostatně neprodejné

TITULNÍ STRANA:

Lukáš Princ (vlevo) a Pavel Bouška,  
spolupřijematele společnosti Ski a Bike Radotín

Foto: David Turecký



34



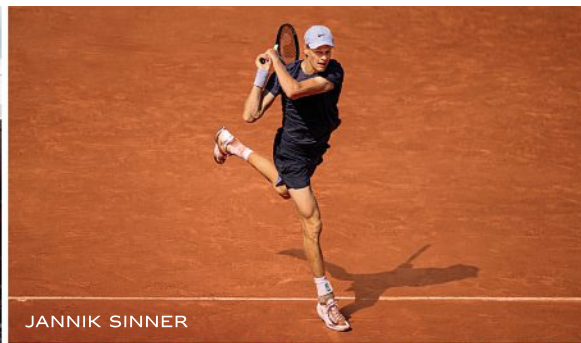
42



88



COURT PHILIPPE-CHATRIER



JANNIK SINNER



IGA ŚWIĄTEK



CARLOS ALCARAZ

## NA ANTUCE

„Vítězství náleží těm nejvytrvalejším.“ Roland Garros, letecký průkopník\*, učinil z tohoto rčení své osobní motto. O století později tato myšlenka stále rezonuje tenisovým areálem, který nese jeho jméno. Neboť jen ti nejlepší mohou doufat, že zde zanechají nesmazatelnou stopu. Hráči, kteří se s antukovým povrchem popasují se ctí – skluz za skluzem, bod za bodem, smeč za smečí. **Vítejte na Roland-Garros.**

\*První pilot, který přeletěl bez přestávky Středozemní moře; jednalo se o let od severu k jihu (1913).

*#Perpetual*



OYSTER PERPETUAL DATEJUST 41



OFFICIAL  
TIMEKEEPER

ROLAND-GARROS  
STADE ROLAND-GARROS, PAŘÍŽ  
26. KVĚTNA AŽ 9. ČERVNA 2024



# Kurátor

Redakční výběr toho nejzajímavějšího, o čem se mluví v kuloárech.  
Pro rozhovory nabitě inspirací.



VÝSTAVA

## Filmové obludárium

Jaký je váš nejoblíbenější film od Tima Burtona? Je to Beetlejuice, Batman, Stříhoruký Edward nebo Karlík a továrna na čokoládu? Možná je na čase udělat si přehled. Retrospektivní výstavu plnou fantazie britského moderního pohádkáře se zálibou v podivnostech a temnotě můžete zhlédnout až do podzimu v centru Prahy. „Mezi mnoha kresbami, malbami a kolážemi najdete na výstavě i loutky a filmové dekorace. Připravte se na Marfany z Útoku, kostlivce-tanečníky z Nevěsty i umpalumpy z Čokoládovny doplněné dalšími sochami fantastických, byť zatím nefilmových postav. Netradiční instalaci loutek pro výstavu vymysleli společně držitel Českého lva Jan Bubeníček a architektka Martina Kárová,“ doplňuje organizátorka výstavy Kateřina Riley.

*Výstava Tim Burton: Návraty, Obecní dům, Praha 1, do 30. září 2024, [www.timburtonprague.cz](http://www.timburtonprague.cz)*



## HOTEL

### Praha jako na dlani

Nejprve investiční společnost Penta otevřela budovu Masaryčka od Zaha Hadid, nyní je v provozu další dominanta jejího projektu revitalizované oblasti Masarykova nádraží v Praze, a to v protější Hyberské ulici. Jde o designový hotel The Cloud One, jehož koncept představila jeho materská síť Motel One v loňském roce v New Yorku. Obě budovy společně objímají nádražní terminál a tvoří přirozené dominanty oblasti, jež se otevírá směrem do historického centra. V budoucnu se ještě více propojí díky přestřešení kolejišť a přechodové lávce pro pěší. Trojúhelníkový hotel je dílem pražského ateliéru Schindler Seko Architekti a byl inspirován ikonickou newyorskou „žehličkou“. Ubytovat se můžete v jednom z 382 pokojů a snídani nebo podvečerní drink si doporučujeme vychutnat na vyhlídkové střešní terase, ze které dohlédnete na Staré Město, Hradčany i vrch Vítkov.

*The Cloud One, Hyberská 17, Praha 1, [www.the-cloud-one.com](http://www.the-cloud-one.com)*



# Kurátor

## KNIHA

### Všechny vůně světa

Kniha A Perfume Atlas je uměleckým cestovním dokumentem Jacquese Cavalliera Belletruda, parfumérského mistra značky Louis Vuitton. Vezme vás na dobrodružnou výpravu za těmi nejžádanějšími a nejkrásnějšími parfémovými surovinami. Pro komplexní zážitek si zvolte exkluzivní limitovanou edici, jejíž součástí je unikátní pouzdro s 45 lahvičkami s těmi nejjemnějšími extrakty a která se prodává za 5000 eur.

[www.louisvuitton.com](http://www.louisvuitton.com)



## VŮNĚ



### Na křídlech jara

V limitované kolekci čtyř parfémů La Collection Privée Christian Dior dostávají výsostně květinové vůně nový kabátek plný třepetajících se křídel motýlů od italského malíře Pietra Ruffa. Přičichnout můžete k oranžovému sirupovému pozdně kvetoucímu jasmínu s příměsí medu a meruněk, k zelené čerstvě nařezané kytici konvalinek, k růžovým třešňovým kvítkům s akordy mandlí a pižma nebo k fialkovému mixu květin, citrusů a dřevin.

*Butik Dior, OC Westfield, Roztylská 19, Praha 11, [www.dior.com](http://www.dior.com)*

## DESIGN A TRADICE

### Místo pro zklidnění

Na vrcholu digitálního věku je Meisterstück stále považován za symbol kultury ručního psaní. „Touto speciální kolekcí zveme všechny ty, kdo milují psaní a odkaz značky Montblanc, aby se s námi vydali na cestu a objevili či znovuobjevili designové prvky, které se staly signaturními znaky milovaného Meisterstücku,“ láká Alessandra Elia, ředitelka pro kulturu psaní značky Montblanc. Hovoří o výroční kolekci exkluzivních plnicích per, jež vznikla u příležitosti oslav 100 let této linie. Na počest jubilea je každý model vybaven hrotem s vygravírovanou číslicí 100 a letopočty 1924 a 2024.

[www.montblanc.com](http://www.montblanc.com)



# Kurátor

CUKRAŘINA

## Sladká spolupráce

Světlý piškot naplněný osvěžující směsí borůvek a máty objímá jemná vanilková pěna, která se ukrývá pod lákavě růžovou zářivou polevou. Lesk, třpytky a na vrcholku lahodná fialová květina vymodelovaná z čokolády. Jestli máte rádi sladké, tenhle speciální dezert od Ivety Fabešové vás bude bavit. Inspirací cukráře byla barevná paleta exkluzivní limitované edice bezdýmného zařízení Iqos Illuma Neon Purple, kde se prolínají neonově fialové odstíny s růžovými, a originální chutě náplní Levia. V Česku bude limitovaná edice Iqos Illuma Neon Purple k dostání od 20. 5. 2024.

*Více na [www.iqos.com](http://www.iqos.com)*



INZERCE



## MiDO Harfa

### Najděte svůj vnitřní klid

Praha 9

**Nové byty pro ty, kteří hledají rovnováhu mezi městským životem a klidným bydlením.**

- 150 moderních bytů včetně mezonetů
- bydlení hned u Galerie Harfa
- 3 minuty na metro i tramvaj
- rezidence s uzavřeným zeleným vnitroblokem

[midoharfa.cz](http://midoharfa.cz)

## MÓDA

### Snová nevěsta

„Svatební hosty můžete jako nastávající nevěsta přivítat v minimalistických slip šatech, cestu k oltáři pak podniknout v nadýchané róbě pomněnkové barvy, ve které budete vypadat jako Alenka v říši divů. První tanec zahájíte v diorovské sukni se sexy motorkářskou bundičkou a afterparty protančíte v květované minisukni a la twiggy.“ popisuje módní návrhářka Tereza Rosalie Kladošová svou první svatební kolekci. V linii All Season Wedding Club, jež obsahuje celkem 15 modelů, se prolínají exkluzivní materiály jako samet, ve Francii na míru tkaný žakár z bavlny a kovového vlákna či různě strukturované hedvábí.

[www.terezarosaliekladosova.cz](http://www.terezarosaliekladosova.cz)



## HODINKY

### Tenké, tenčí, nejtenčí

Boj o titul nejtenčích hodinek světa je lýtý. V roce 2017 ho získala italská značka Bulgari, když představila svůj model Octo Finissimo Automatic o tloušťce 5,15 milimetru. Poté si zlatou medaili odnesly hodinky Ferrari RM UP-01 a nyní je doslova o vlásek, přesněji o 0,05 milimetru, opět přeskočilo Bulgari se svým modelem Octo Finissimo Ultra Cose s tloušťkou ciferníku 1,7 mm. Všechny 170 součástí strojku není tradičně upevněno na samostatné hlavní desce, ale přímo na zadní straně pouzdra, která je kvůli ochraně vyrobena z ultra odolného karbidu wolframu. Přední strana pouzdra a náramek jsou pak vysoustruženy z pískovaného titanu.

[www.bulgari.com](http://www.bulgari.com)

## BYDLENÍ

### Organické posezení

Italská značka Lago vyrukovala s vyvedenou kolekcí nábytku pro letošní rok, za kterou stojí přízvané designérské trio – Monica Armani, studio Pearson Lloyd a Alberto Lievore. Nám padla do oka pohovka Londy od Pearson Lloyd, inspirovaná krajinou ostrova Lundy, který se nachází u pobřeží anglického Devonu. Organické, klikaté tvary připomínající krajinu vytvářejí pocit plynulosti a harmonie.

Lago Showhouse Praha, Ledkovská 8, Praha 20,  
[www.lago.cz](http://www.lago.cz)



# PLATFORM

Modulární systém Platform a Platform Kupé  
Design: David Karásek, Michael Tomalik



## OSTROV KULTIVACE VE VEŘEJNÉM PROSTORU

## Když do krásy vstoupí umění

Hledáte-li kosmetické produkty s přidanou uměleckou hodnotou, máme pro vás výjimečné tipy. Představujeme čtyři kosmetické značky, které se nebojí kreativity a vsadily na talent a know-how prominentního architekta, konceptuálního umělce, oscarové filmařky či adoraných evropských módních návrhářů.

1. Německé kosmetické značce Augustinus Bader se podařilo pevně usadit na špičce evropské beauty scény a zabydlet se v koupelnách influencerů a celebrit. Zajímavým osvěžením vědátorsky pojatých produktů a německy strohému vizuálu jsou zejména v poslední době limitované edice produktů, za nimiž stojí překvapiví spolupracovníci. Vznikly například kolorované balzámy na rty ve spolupráci se Sofií Coppolou či kobaltově stříbrná limitka Rich Creamu, za níž stojí francouzský módní návrhář Haider Ackermann.

2. Známe mnoho módních značek, které s různou mírou úspěchu a kreativity fušují i do kosmetického průmyslu. Existují ale i zářné a možná trochu opomíjené výjimky, které naplno prezentují jedinečný styl samotného návrháře a jejichž novátorské produkty rozhodně nepatří do neoriginálního středního proudu. Jednou z takových je belgický fashion label Dries van Noten. Jeho rtěnky jsou veganské a plnitelné, vybírat můžete ze 35 odstínů náplní a mnoha kombinací flakonů na rtěnku, které všechny kombinují zlaté tělo a divoče



barevné motivy posledních Notenových módních kolekcí.

3. Pět různých vůní z kolekce parfémů Louis Vuitton Les Extraits dostalo exkluzivní čepičky, které reprezentují pomíjivost pohybu a nádech rozevřáté svobody. Jejich autorem je držitel Pritzkerovy ceny za architekturu Frank Gehry. Při výrobě použil mačkané plátky hliníku, ze kterých vytvořil stříbřité květiny. Podobnou techniku použil i při výrobě lahve koňaku Hennessy X.O, jež vznikla u příležitosti 150. výročí značky.

4. Konceptuální americký umělec James Turrell, tvořící v rámci hnutí Light & Space, stojí za ikonografickým designem dvou flakonů k parfémům francouzské značky Lalique. Purple Sage má kulový uzávěr z fialového, safírově modrého a čirého křišťálu, zatímco Range Rider má ostře špičatý uzávěr z fialových a safírově modrých krystalů. Objekty o hmotnosti 238 gramů se vyrábí ručně ve sklárně Lalique ve Wingen-sur-Moder v Alsasku a tvary objektů jsou inspirovány mystikou starodávných kultur, pyramidami a stúpami, stavbami, jež ukrývají ostatky buddhistických mnichů.

5. Francouzská parfémová značka Ormaie se už u svého zrodu inspirovala tvorbou slavných modernistických umělců. Nově vytvořená typografie na flakonech hravým způsobem odkazuje na tvorbu grafického designéra Jeana-Paula Goudea a uzávěry parfémů z bukového dřeva zase svým tvarem a povrchovou úpravou připomínají dílo rumunského sochaře Constantina Brâncușiho.

Mikado  
Edward Barber & Jay Osgerby, 2024

**vitra.**



Zakoupíte u dealerů Vitra: Brno, DesignVille, Netroufalky 5 · Brno, Lino, Václavská 2 · Praha 2, Designpropaganda, Vinohradská 34 · Praha 7, Konsepti, Komunardů 32 · Praha 8, Lino, Pernerova 42 · Praha 8, Vitra Koncept, Křížíkova 34

# Zlatý grál



## Natalie Perkof

Z nepřeberného množství mladých talentů vybírám brněnskou umělkyni Natalii Perkof. Své poznatky, dojmy či zážitky vyjadřuje nejčastěji obrazem, ne vždy ale maluje. Její nejcharakterističtější kousky stojí na neúnavném experimentu s materiálem. Stylizované figury, které i se svým emočním světem stojí vždy v centru pozornosti, šije z látek, skládá z dřevěné dýhy nebo stříhá a tahá za vlákna karbonové tkaniny. Nataliin talent je nezpochybnitelný a všimá si ho i odborná veřejnost. A to je, jak pevně věřím, základem dobré investice. Ceny jejích děl se zatím pohybují do 200 tisíc korun.

*Valérie Horváth, Art specialistka J&T Banky*







## Flora Yukhnovich

Před lety do své sbírky zakoupil jedno z jejích raných děl sám Larry Gagosian. Tehdy bylo jasné, že časy, kdy byla Flora Yukhnovich pouze v hledáčku insiderů londýnské scény, budou nenávratně pryč. Globální trh si zamiloval kombinaci starého a nového, abstrakce a figurace, mezi kterými se autorka s lehkostí pohybuje. Fragmentsy situací, odkazujících k Fragonardovým nebo Boucherovým rokokovým scénám, prostupuje smyslnost a ženská touha v moderním malířském výrazu. Olejové studie na papíře lze od umělkyně pořídit od nižších desítek tisíc eur. Nejžádanější velkoformátová plátna se pohybují ve vyšších statisících, i přes milion eur.

*Alexandra Bízková, předsedkyně představenstva investičního fondu Pro Arte*



# Zlatý grál



## Jan Kaláb

Zájem o současnou tvorbu stoupá. Pokud přemýšlíte o investicích do tohoto segmentu umění, pak je tím nejzásadnějším krokem výběr autorů. Doporučil bych se zaměřit na umělce, kteří již za sebou mají výstavní činnost a jejichž díla jsou ideálně zastoupena v českých i zahraničních sbírkách. K takovým patří Jan Kaláb, vycházející z tvůrčích kořenů graffiti a street artu, který postupně převedl vizuální kulturu uličních fasád na plátna rozmanitých tvarů vlastní výroby vystavená v prestižních galeriích po celém světě. Mezi desítku nejdůležitějších umělců současnosti ho opakovaně zařadil i J&T Banka Art Index. Zájem o jeho tvorbu dokládají úspěchy na českém i mezinárodním trhu s uměním. Na nadcházející aukci Galerie Kodl se představí jeho spektakulární dílo *Flaming Kaleidoscope 1123* vytvořené z mnoha autorem vlastnoručně vyrobených blind rámu organických tvarů, jež dohromady představují jednotný malířský objekt a připomíná letný zážitek prchavého okamžiku. Kalábovým stávajícím aukčním rekordem je dílo *Kaleidoscop 922* prodané za 1,1 milionu korun.

*Jakub Kodl, majitel Kodl Contemporary*





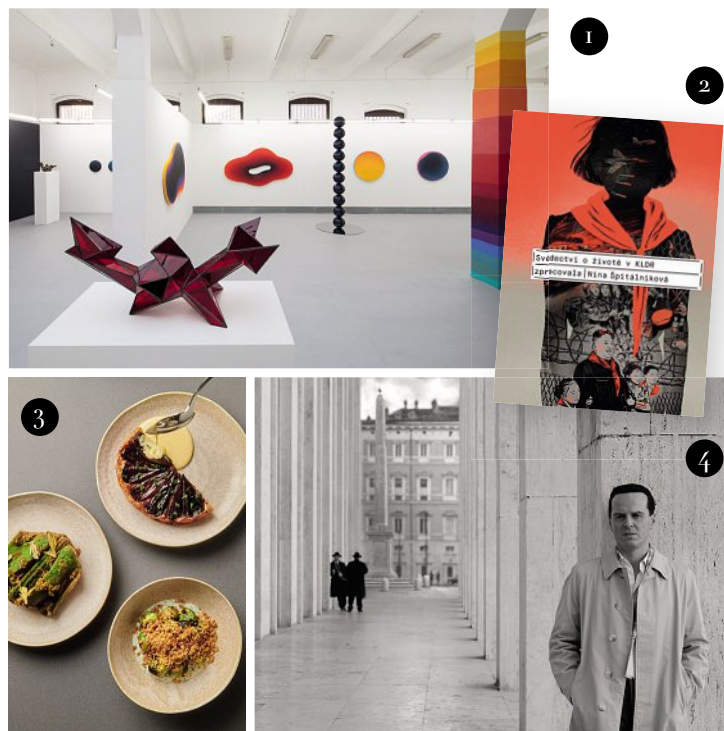
**PERLOVÉ TÝDNY**

**14. – 19. 5. PRAHA 1** Na Příkopě 16 • **21. – 26. 5. BRNO** Česká 23 • **4. – 9. 6. OSTRAVA** Avion Shopping Park  
**28. 5. – 2. 6. BRATISLAVA** Eurovea • **11. – 16. 6. PRAHA 1** Pařížská 7

[www.halada.cz](http://www.halada.cz)

# Blanka Čermáková

*Zakladatelka a ředitelka pražské Trafo Gallery (1), která od roku 2016 sídlí v prostorách Holešovické tržnice, je výtvarným uměním obklopena už od dětství. Oba její rodiče totiž učili na turnovské střední umělecké škole. Když se cítí kulturou přehlcená, utíká do přírody a za sportem. Cvičí jógu, miluje vůni pivoňek a terpentýnu, má kocoura Wildu a nechutná jí květák.*



**Největší umělec v historii lidstva je:** Pro mě každý z umělců, který překonává sám sebe, necyklí se v bludném kruhu a osvojí si svébytný rukopis – Zdeněk Trs, Anna Neborová, Ira Svobodová, Ivan Pinkava.

**Českým umělcům chybí:** Dostatek možností prezentovat se v zahraničí. Potřebujeme pevnější vazby se zahraničními galeriemi, pravidelnou účast na veletrzích, vyjíždět na rezidence a propojit se s místním prostředím.

**Když jsem byla malá, chtěla jsem:** Prodávat noviny v PNS. Strašně se mi líbilo, kolik si tam toho můžou přečíst, ale děsilo mě, v kolik asi musí vstávat.

**Ranní ptáče, nebo noční sova?** Rozhodně sova, miluju, když mě neruší telefony a nerozptyluje denní šum a já se můžu soustředit na to, co potřebuji.

**Rodiče mě o umění naučili:** Že bez něj nejde žít. Byla jsem jím obklopená.

**Co je Trafo Gallery?** Něco jako vlastní dítě, jen čekám, až bude dospělá a postará se o sebe sama. Ale to se ani s dětmi do smrti nepovede, že?

**Tuzemské návštěvníky galerií bych charakterizovala jako:** Naštěstí čím dál víc zvědavé a velkorysé. Cítí potřebu podporovat umělce a naší práce si váží. Snižuje se i věková hranice obdivovatelů a sběratelů umění, kteří si originálem zdokonalují své prostředí.

**Na které tři československé umělce se vyplácí přihazovat v aukcích?** Zvolím tři věkové kategorie – Ester Knapová, Jan Kaláb a Jaroslav Róna.

**Umělecké dílo, které stojí za to vidět:** Každé je potřeba vidět na vlastní oči, nejsmutnější je hodnotit podle fotek na sociálních sítích. Nejsilnější zážitek ve vás vyvolá jen při osobním setkání, podobně je to i s lidmi.

**Tři světové galerie, do kterých se opakovaně vracím, jsou:** Tate Modern v Londýně, Centre Pompidou v Paříži a dánská Louisiana, ta mě uchvátila.

**Kočka, nebo pes?** Můj kocour Wilda.

**Nejdražší kousek v mém šatníku je:** Kabát od Hany Zárubové nebo Štěpánky Pivcové. Ale ceny programově okamžitě zapomínám.

**Voní mi:** Pivoňky, růže, nově vydaná knížka, terpentýn, Santal 33 od Le Labo (5) a můj muž.

**Nenávídím zvuk:** Budíku a galerijního alarmu, když mi zvoní v kabelce při koncertě v Rudolfinu.

**Jídlo z dětství, které ve mně vyvolává emoce:** Svíčková, ovocné a nádivkové knedlíky od babičky. A taky květák a vnitřnosti, ty bytostně nesnáším.

**Když se chce skvěle najíst, spolehlivou volbou je:** Alma (3, V Jirchářích 8, Praha 1, [www.almaprague.cz](http://www.almaprague.cz)), The Eatery (U Uranie 18, Praha 7, [www.theeatery.cz](http://www.theeatery.cz)), El Camino (Jagellonská 10, Praha 3, [www.elcaminotapas.cz](http://www.elcaminotapas.cz)).

**Film, ve kterém bych chtěla prožít den, je:** Možná Hanební pancharti od Tarantina, a to nejen kvůli hercům, kteří tam hráli. Někdy bych ráda vstoupila do obrazu anebo byla notou či akordem v hudbě, kdyby to šlo.

**Seriál, který vždycky doporučuju, je:** Ten poslední, který mi nedal spát. Jinak True Detective, Game of Thrones, Ripley (4), Sex Education, Papírový dům, z dokumentárních Abstract (the Art of Design), Předstírejte, že je to v pořádku či Rodinná firma: Žhavé reality atp.

**Knížka, která mi v srdci nechala díru:** Svědectví o životě v KLDR od Niny Špitálníkové (2), komiks Maus od Arta Spiegelmana, Léčba Schopenhauerem od L. D. Yaloma.

**Za uměleckou inspiraci jezdím do:** Benátek na Bienále, na veletrhy umění všude po Evropě. Každá moje dovolená je s hledáním umění spojená.

**Instagramový profil, který by měl vzhledem k jeho estetické kvalitě sledovat každý:** Ten náš @trafo\_gallery a pak také @pacegallery, @quaibranly, @archdaily a @louisianamuseum.

**Když chci najít mír, odjedu do:** Resortu svaté Kateřiny s kamarádkou. Cvičíme jógu, chodíme přírodou, jíme dobroty a povídáme si do noci.

**Kvalitní umění se pozná tak, že:** Vás uzemní. Máte potřebu se k němu stále vracet a hledat jeho nové vrstvy, myšlenky, úhly pohledu nebo pocity, které ve vás vzbuzuje.





CONNERY SEATING SYSTEM | RODOLFO DORDONI DESIGN  
 TORII ARMCHAIR | NENDO DESIGN  
 BOTEKO COFFEE TABLE | MARCIO KOGAN / STUDIO MK27 DESIGN  
 DISCOVER MORE AT [MINOTTI.COM/CONNERY](http://MINOTTI.COM/CONNERY)

**Minotti**  
 P R A H A

BY STOPKA  
 PETRSKÉ NÁMĚSTÍ 7 - PRAHA 1 11000  
 T. +420 222 747 050 - [INFO@MINOTTIPRAHA.CZ](mailto:INFO@MINOTTIPRAHA.CZ)  
[WWW.MINOTTIPRAHA.CZ](http://WWW.MINOTTIPRAHA.CZ)

**Minotti**



## ROZVLNĚNÁ časomíra

Text: Ondřej Elsner – Foto: archiv značky

**J**ako transparentní architektonické dílo ze safírového skla pojal návrh limitované edice hodinek značky Louis Vuitton prominentní architekt Frank Gehry. Jmenují se Tambour Moon Flying Tourbillon Poinçon de Genève Sapphire a nechávají plně vyniknout krásu mechanismu a všech zkosených povrchů se saténovou úpravou, jež jsou aplikovány i na ten nejmenší detail odhaleného strojku z růžového zlata a rhodiové oceli.

Jedinečný design ciferníku vychází z architektonického rukopisu Gehryho a přímo se odkazuje na podobu jeho realizací skleněné fasády butiku LV Maison v Soulu a překrývajících se plachet, jež obalují sídlo Louis Vuitton Foundation v Paříži. Pouzdro hodinek, ciferník, korunka i ručičky byly vyřezány z jediného dvousetkilogramového bloku safírového skla, přičemž jen výroba samotného ciferníku, který nese ikonický zvlněný a pomačkaný reliéf a není tlustší než list papíru, trvá 250 hodin ruční řemeslné práce. Na zadní straně hodinek potěší podpis samotného mistra architekta, který ve spolupráci s manufakturou La Fabrique du Temps Louis Vuitton vyrobil pouhých pět kusů pro celý svět. ■



# Č A M P

## Planeta Praha

Výstava o nečekaně pestré  
přírodě města

21 / 03 - 01 / 09



Centrum Architektury a Městského Plánování  
Vyšehradská 51, Praha 2, úterý–neděle, 9.00–21.00, vstup zdarma  
[www.praha.camp](http://www.praha.camp)

PRAHA  
PRA  
GA  
PRA  
G

IPR  
PRAHA

CAMP je financován Magistrátem hlavního města Prahy.



## PERLOVÁ *odysea*

Text: Ondřej Elsner – Foto: archiv značky

**S**tejně jako má Švýcarsko svá údolí, kde se koncentrují manufaktury na výrobu nejlepších hodiněk světa, má Německo město Pforzheim, kde se v mimořádné intenzitě rodí unikátní šperky. Během dvou denního výletu do „Zlatého města“, jak se 128 tisícovému městu na severním okraji Černého lesa přezdívá, jsme se měli možnost setkat se s Jörgem Gellnerem. Ten stojí v čele perlové značky Gellner s podtitulem Spirit of Pearls, kterou založili jeho rodiče Heinz a Tove Gellnerovi v roce 1967.

Nejprve jsme zblízka prozkoumali nejnovější kolekce perlových klenotů a poté jsme se přesunuli do nedaleké vesničky Wiernsheim, kde se nachází manufaktura značky, a to v přímo v přístavbě rodinného domu Gellnerových. Sehraný tým přibližně dvaceti zaměstnanců tu ručně zpracovává ty nejzácnejší perly světa. V trezorech a v šuplíkových registrech se ukrývají desítky, možná stovky tisíc perel, jež pochází z tichých aukcí, na které Jörg Gellner získal během let exkluzivní přístup.

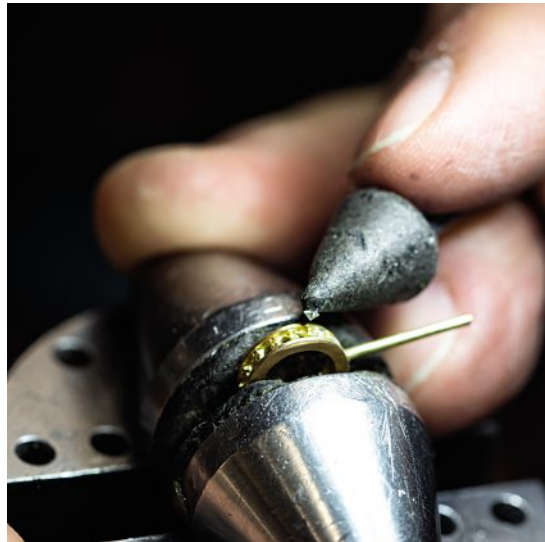
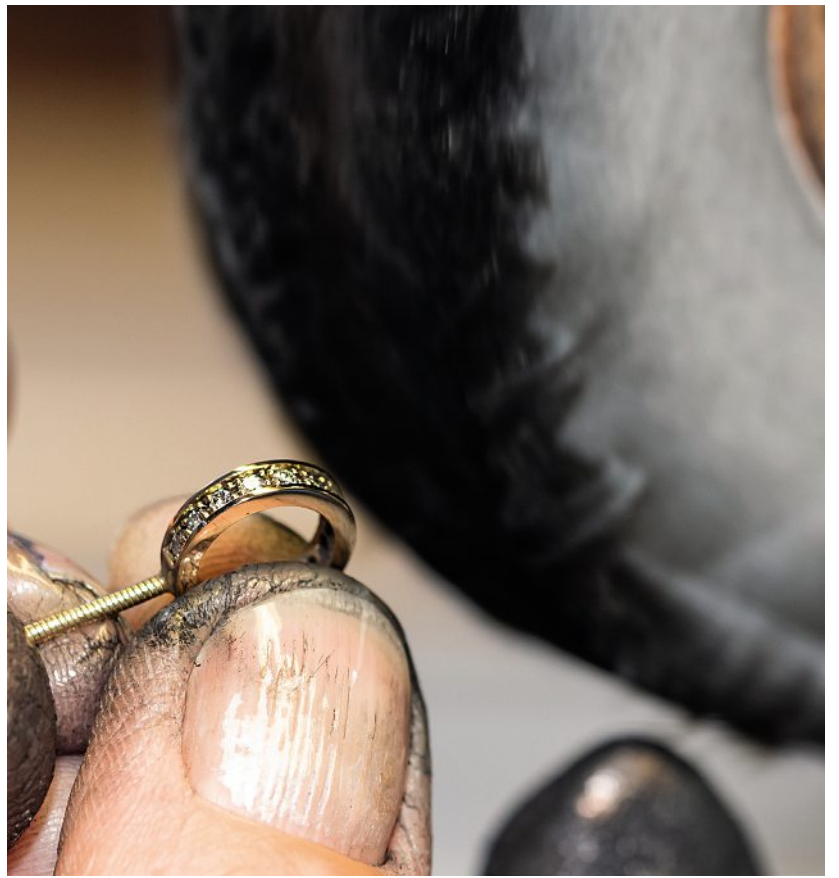
Asijské dražby jsou vysoce střežené akce, jež se odehrávají jen čtyřikrát do roka a nabízí produkty přísně chráněných a veřejnosti nepřístupných mořských perlových farem. Pěstování perlových ústřic totiž probíhá pouze na panenských místech s nejvyšší kvalitou vody a vše od vložení jádra do těla perlorodky přes vysazení, péči a kontinuální kontrolu až

po sklizeň se dělá ručně, primitivním a udržitelným způsobem. Každá ústřice za svůj život vyprodukuje maximálně tři perly, pokaždé je kulatá, nebo naopak vždy barokní, tedy nepravidelného tvaru. Každá ústřice také přefiltruje na 240 litrů vody denně, takže perlové farmy jsou při napravování rovnováhy mořského biotopu účinnější než jakýkoli mechanický nebo chemický proces čištění.

Gellner s nadšením vypráví o tom, že perly pro něj představují naprosto unikátní přírodní surovinu, která je nejen krásná a cenná, ale její kultivace má obrovsky pozitivní dopad na správné fungování přírody. Jedním dechem také dodává, že ho mrzí, že si lidé perly představují pouze jako bílé kuličky na šňůrce a neuvědomují si, že existuje spousta unikátních a endemických druhů. Perly z Fidži, kterých každý rok naroste pouhých 25 tisíc, jsou sytě zelené, bronzově hnědé či kovově modré, tahitské perly jsou zase metalicky šedé s podtóny rudé či zelené. Každá perla je originál a je ověřena certifikátem o svém původu.

Pokud by vás perlové kreace nejen značky Gellner zajímaly, vydejte se napříč butiky Halada. Tam putuje největší prodejní přehlídka perlových šperků. Perlové týdny vyvrcholí v týdnu od 11. do 16. června, pak se šperky světově proslulých značek Gellner, Mikimoto či Jörg Heinz zastaví v pražském butiku Halada v Pařížské ulici. A tam vás 13. června přivítá osobně i Jörg Gellner. ■





# Švýcarsko

– dovolená,  
která nezklame

Také patříte k těm, kteří blízké destinace odkládají na později? Změňte to pro jednou a vydejte se do Švýcarska, překvapí vás jedinečná pestrost na malé ploše. Nepotřebujete vnitrostátní přelety, noční přejezdy a města si prozkoumáte snadno i pěšky. Navíc dovolenou ve Švýcarsku zanecháte minimální uhlíkovou stopu. Na dodržování pravidel udržitelnosti se tady velmi dbá.

Byť se jedná o rozlohou malou zemi, je zdejší nabídka velmi pestrá a první návštěva je jen impulsem k dalším návratům. Nejvíce nás z kraje pod Sněžkou lákají zdejší hory. Švýcarsko má na svém území největší počet čtyřtisícových vrcholů, je jich tu celkem 48, což ho staví na první místo mezi evropskými zeměmi. S dopravou v horách je spojená jedinečná dopravní infrastruktura – Swiss Travel System – propojující dopravu železniční, autobusovou, lodní i městskou do jediného systému, kde se vše propojuje a spoje na sebe navazují. Postačí vám tak jediná jízdenka Swiss Travel Pass, se kterým procestujete celou zemi. Platí zároveň i jako sleva na lanovky a vstupenka do více než 500 muzeí Švýcarska. Má mnoho variant podle dnů platnosti a bližší info najdete na [MojeSvycarsko.com/sts](http://MojeSvycarsko.com/sts).

## 8 tipů pro vás

### Pro vyznavače horských kol

Tady je volba jasná, vydejte se do regionu Davos Klosters, který v posledních letech investuje systematicky do budování infrastruktury pro bikery. Najdete



© Switzerland Tourism / Rob Lewis

tady traily pro nejnáročnější, ale i trasy pro začátečníky. Kola si tu můžete půjčit, nabízí se i oblíbený bike park na kraji Davosu a připravené jsou i speciální hotely Swiss Bike Hotels, které nabízejí komfort vám i vašemu kolu a samozřejmě tu potkáte obdobně zaměřené hosty, kteří se stejně jako personál rádi podělí o své tipy a zkušenosti. Bonusem regionu je karta pro ubytované hosty Davos Klosters Premium Card, která vás opravňuje k využívání místní dopravy zcela zdarma, lanovek za minimální poplatek, a navíc nabízí účast na mnoha sportovních i kulturních aktivitách. Příjemná je také dojezdová vzdálenost z České republiky, trasu z Prahy do Davosu zvládnete za sedm hodin. Sportovní pobyt si můžete zpříjemnit kulinařskými zážitky. Vyzkoušejte brunch na farmě Clavadelalp nad Davosem nebo tradiční kuchyni v půvabném bočním údolím Dischmatal v restauraci Teufi. Potěší i návštěva minipivovaru v Monstein nad Davosem.

### Pro pěší turistiku

Pěší turistika je švýcarským národním sportem, dostatek příležitostí tak najdete všude ale Dolní Engadin nad

údolím řeky Inn svými půvaby vyniká a zatím se nedostal do hledáčku asijských hostů, vládne tu stále zádumčivý klid horského údolí. Podnikat můžete

## Jak cestovat do Švýcarska?

**Letecky:** 4x denně do Curychu se Swiss International Air Lines, dále je možné letět přímým letem do Ženevy a Basileje s EasyJet. Eurowings vás dopraví poté do Ženevy.

**Autem a na motorce:** Pokud rádi řídíte a milujete úzké silničky a horské serpentiny, pak je Švýcarsko pro vás rájem. Vyvenčit tady můžete i své sportovní vozy. Při plánování dovolené, jen počítejte s tím, že nejatraktivnější horské průsmyky jsou otevřené od poloviny června do poloviny října. Po zbytek roku tu leží sníh. Zaměřte se na trasu Grand Tour of Switzerland.

**Vlakem:** Denně vyjíždí z Prahy 2 noční přímé lůžkové vlaky ČD.

**Autobusem:** Nabízí se hned několik společností, největší luxus poskytuje Nobless Line s kavárnou a barem na palubě.



jednoduché vycházky, poznávat na naučných stezkách nebo se pustit i na vícedenní treky či zdolat místní vrchol Piz Lischana. Pro ubytování se skvěle hodí centrální městečko regionu Scuol, kde navíc po výletech můžete relaxovat v místních minerálních lázních Bogn Engiadina, nabízejících nejrůznější koupele, saunovou vesničku i okouzlující výhledy z venkovního bazénu. No řekněte, co může být lepšího než ležet při západu slunce v teplých bublinkách a kochat se pohledem na okolní hory, které jste procházeli během dne. I tady dostanete kartu pro ubytované hosty platnou na místní dopravu a poskytující slevu pro vstup do lázní a na další aktivity. Při vašem poznávání regionu byste neměli vynechat návštěvu jediného národního parku Švýcarska, jehož informační centrum najdete v Zernez, a kterým prochází rovněž řada turistických stezek. K mým tajným tipům patří přechod z bývalé hornické osady S-charl do vesnice Lü. K přesunům vám pomohou poštovní autobusy. Nezapomeňte navštívit ani půvabnou vesnici Guarda, která získala i titul nejkrásnější vesnice Švýcarska a z ní se vydat pěšky do neméně půvabných, ale méně známých a navštěvovaných vesniček Boscha a Ardez. Nenechte si ujít ani hrad Tarasp, který se pyšně vypíná nad údolím Innu hned u Scuolu. Ve vesnici pod ním najdete oceňovanou restauraci. Pokud rádi nakupujete, dejte si do plánu také Samnaun, jedinou bezcelní zónu Švýcarska. Když se rozhodnete se tu i ubytovat, můžete profitovat z jedinečné

karty hosta, která vás opravňuje k využívání místních lanovek, dopravy, návštěvy muzea, sýrárny a účasti na programu pro hosty včetně túr s horským vůdcem zcela zdarma. Vyzkoušejte například přechod ze Samnaun do Scuolu s přespáním v horské chatě Heidelberger Hütte.

### Pro milovníky železnice

Zápisem na seznam kulturního dědictví UNESCO se pyšní ve Švýcarsku jedi-

ná železnice, a to je trať proslulého vlaku Bernina Express, který vyjíždí z hlavního města kantonu Graubünden, z Churu, a jede přes hory až do italského Tirana. Celou trať zdolá vlak za 4,5 hodiny a stejný čas je třeba počítat i pro cestu zpět. Po trati jede speciální vlak s okny prosklenými až do stropu. Pokud je celý den ve vlaku pro vás příliš velká porce, můžete si vybrat jen nejproslulejší úseky, tj. tratě Albula a Bernina a projet si je regionálním vlakem, na který není třeba mít rezervaci. Je mnoho zastávek, kde stojí za to vystoupit a prozkoumat jejich okolí blíže: Filisur s ikonickým viaduktem Landwasser, Morteratsch – pod splazem stejnojmenného ledovce, kde se konají i jedinečné sýrové brunche, Diavolezza s lanovkou a výhledy na Piz Bernina, Ospizio Bernina – nejvyšší bod trati, odkud lze pokračovat pěšky do další zastávky Alp Grüm po pohodlné stezce vysokohorskou krajinou s výhledy na okolní jezera, ledovce a vrcholy. V obou zastávkách je i malý horský hotýlek. Zde srdce milovníka železnic doslova zaplesá. Další zajímavou zastávkou je Cavaglia s ledovcovými hrnci a milovníkům dobrého jídla doporučuji Poschiavo, půvabné renesanční městečko s vynikající gastronomií, které pod horami působí jako zjevení z jiného světa. Rhétská dráha provozuje dopravu v celém nejvýchodnějším kantonu





a v jejím portfoliu jsou i další drahokamy jako Ledovcový expres (Glacier Express), resp. jeho trať až do Disentisu nebo trať do Arosy.

### Pro zájemce o tradici a historii

Švýcarsko se zrodilo ve svém samém srdci na březích Lucernského jezera, když si v roce 1291 tři místní kantony odpřísáhly věrnost při obraně

## Kde se ubytovat?

Použijte vaše oblíbené vyhledávače a najdete si ubytování dle vašich přání. Najdete hotely historické, rodinné i pro bikery. Pokud před hotely dáváte raději přednost soukromí, vyzkoušejte Interhome.cz s bohatou nabídkou prázdninových apartmánů a domů. A jestli zatoužíte poznat život farmáře zblízka, ubytujte se přímo na statku ([www.myfarm.ch](http://www.myfarm.ch)). Pokud chcete jít až na dřevě, pak je tu nabídka spaní na slámě – Schlafen in Stroh. Logo Swisstainable je dokladem, že dopravce nebo ubytovatel dodržuje pravidla udržitelnosti.

proti Habsburkům. Písemný doklad o tom se dodnes uchovává v muzeu ve Schwyzu a na louku Rütli, kde k podpisu došlo se můžete podívat z lodi nebo na ní sestoupit ze Selisbergu. Lodní doprava po Lucernském jezeře, kterou provozuje společnost SGV není určena pouze turistům, ale je významná i pro místní. Jezero je rozlehlé a tvarem připomíná stojící postavu s otevřenou náručí. Historicky byla doprava po jezeře významná spojnice pro obchod i cesty mezi jihem a severem

Evropy v dobách, kdy silnice a železnice v místním komplikovaném terénu teprve čekaly na svůj zrod. Pokud budete chtít absolvovat plavbu po celém jezeře, rezervujte si 5,5 hodiny. Jestli zatoužíte jen po malé ochutnávce, postačí vám hodinová okružní plavba z Lucernu. Ideální je ale cesta lodí jako součást výletu, třeba Zlatý okruh na Pilatus s nejstrmější zubačkou světa nebo Královský okruh na Rigi po trase první zubačky Evropy. Skvělá je ve spojení s panoramatickým vlakem Gotthard



Panorama Express, kde ve Flüelen přestoupíte na loď a pokračujete až do Lucernu. Mimochodem tato část jezera připomíná svým charakterem fjord. Po stopách historie vede také etapový trek pro pěší Weg der Schweiz.

## Pro městské tipy

Máte-li čas jen na jediné švýcarské město, vyberte si Lucern, který je esencí všeho švýcarského – rozkládá se na břehu stejnojmenného jezera a nad ním se rozpíná domovská hora Pilatus. Symbolem města je obdivovaný krytý dřevěný Kapličkový most. K prozkoumání lákají hradby s půvabnými pohledy na město, Lví památník vytesaný do skály i moderní budova KKL od architekta Jeana Nouvela. Rozsahem sbírek francouzských impresionistů a děl Picassa překvapí Nadace Angely Rosengart. Malé i velké zaujme nejnavštěvovanější muzeum Švýcarska – Verkehrshaus – víc než jen muzeum – interaktivní expozice věnovaná především dopravě, kde si můžete spoustu věcí zkusit na vlastní kůži, třeba stav beztlíže nebo skok ze stratosféry nebo být na chvíli ananasem, který je dopravován z daleké plantáže až na váš stůl či vlastnoručně realizovat výměnu kol na formuli. Areál sestává z několika budov a řada dopravních prostředků je vystavena na volné ploše. Hitem letošního léta je simulace výstupu na Matterhorn. Trvalou součástí expozice je jízda za tajemstvím čokolády s ochutnávkou v cíli. Jen je



třeba si rezervovat dost času, i celý den tady uplyne jako nic.

## Pro obdivovatele lanovek a horských drah

Tohle je svět, který z domova moc neznáme, proto nás nepřestává fas-

cinovat zápal a invence techniků přinášejících stále nová řešení, jak se dostat co nejbližší k vrcholům, normálně dostupným jen horolezcům. Švýcaři v tomto oboru patřili a patří stále ke špičce. Dokladem o tom je již vybudování první zubačky v Evropě, která z Vitznau šplhá od 21. 5. 1871 k vrcholu Rigi, a po stejné trati se můžete projet dosud. I další rekordní dráha, tentokrát nejstrmější zubačka světa na Pilatus se sklonem neuvěřitelných 48 % se zrodila u Lucernského jezera a své 100. narozeniny má už dávno za sebou. Současní inženýři nás ale také nepřestávají překvapovat – otáčecí lanovka na Titlis byla rovněž první svého druhu, kabrio lanovka na Stanserhorn, kde cestujete na terase nad kabinou nebo nejstrmější pozemní lanovka světa na Stoos připomínající sudy se stoupáním 105 %. Doporučuji vyzkoušet! A dobrá zpráva pro držitele Swiss Travel Passu: Zubačka a lanovky na Rigi, lanovka na Stanserhorn a na Stoos jsou již v ceně.





@lukashejlik

# #jídlove

## Lukáše Hejlíka

### CHATA HRADEČANKA

Horní Malá Úpa 41

hradecanka.cz

*TIP: Ravioli plněné kachnou s cibulovým pyré a marsala omáčkou*

**L**egendární chatu Hradečanka z konce 18. století najdete v Krkonoších na Pomezních Boudách. Respektive ji tam najdete v úplně jiné podobě. Ale ráz tahle třetí nejstarší stavba v Malé Úpě neztratila. Zvenčí respektoval architekt Luděk Rýzner z OK Plan Architects historii, uvnitř si pohráł s moderními prvky odkazujícími na horské atributy. Svě jméno získala od pekařů z Hradce Králové, kteří se sem jezdili rekreovat na podnikovou chatu. Dnes sem přijíždí milovníci lyžování, turistiky, přírody, ale také designu, gastronomie, wellness. Pro ty, kteří milují skvělé víno, stejně jako majitel Hradečanky Adrian Rác, je tady dokonalá vinná karta i sklep, kde se můžou prodegustovat večerem. A stejně zajímavá adresa to je pro všechny, koho baví Itálie na talíři.

Kuchyni velí Pavel Vendlig, který krom stáží v michelinském Fieldu a La Degustation Bohême Bourgeoise nasbíral nejvíc zkušeností v síti restaurací La Collezione pod vedením Riccarda Lucqueho. Svou misi na Hradečance bere velmi zodpovědně, se svým týmem se pustil i do výroby sýrů, šunky, sirupů a domácí božské focacci. Nechybí domácí pasta, tu si můžete dát třeba se špenátovým pestem, domácí šunkou a lanžy nebo zvolit svěží salát s čerstvým kravským sýrem, melounem, rajčaty a karamelizovanými semínky. Letním lehkým dezertem Pavlova menu bude panna cotta s matchou, domácími nakládanými meruňkami s tymiánem a skořicovým crumblem.

Na výrobu pizzy tady používají výhradně italské suroviny, takže nechybí slavná rajčata San Marzano, mouka Polselli, olivy Taggiasche Denocciolate a dušená šunka Segata Amadeus. Mají pec na dřevo, tak si dejte třeba skvělou rychle pečenou Capricciosu, kde je rajčatové sugo doplněné mozzarellou, prosciuttem, žampiony, artyčoky a olivami. Stejně tak důslední jsou při výrobě domácích těstovin, ravioli například plní fáší z ricotty, konfitovaných kachních stehien, parmezánu a kůrou z citrusu. Po uvaření je glazují v máslové omáčce s marsalou a servírují na cibulovém pyré.

A kdybyste měli přece jenom chuť na pivo, dát si můžete místního Trautenberka, tenhle pivovar totiž najdete hned naproti Hradečance. ■

*Lukáš Hejlík je gastronomický nadšenec a autor knihy **Gastromapa Lukáše Hejlíka, 365.** (Foto: Adriana Fialová)*



# Startovací bydlení s fitness pod 4 mil.

PSN 

Bydlení vám kompletně zařídíme do 10 týdnů, takže můžete začít bydlet, nebo pronajímat opravdu bez starostí! Navíc ke všem 2+kk získáte voucher v hodnotě 250 000 Kč na vybavení od Bonami.



skyline  
chodov.  
CZ



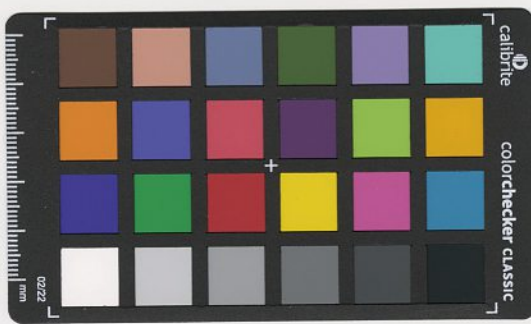
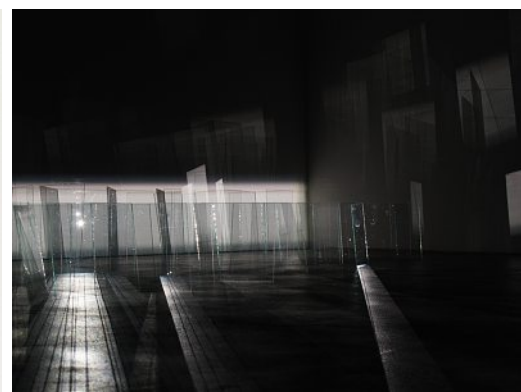
SKYLINE



@lucie\_drdoва

# #artblok

## Lucie Drdové



1/ Zoe Leonard: *Tipping Point*

2/ Omar Ba: *Clin d'œil à Cheikh Anta Diop-Un continent à la recherche de son histoire*

3/ Lucia Moholy: *portrét Gisela Schulz, c. 1929, Bauhaus-Archiv*

4/ Jan Tichý: *Installation no. 30 (Lucia), 2016*

5/ Mario Merz

Foto: archivy institucí

## JARNÍ KÚRA

Málokdo zná životní příběh Lucie Moholy (1894–1989), německy mluvící fotografky a autorky narozené v Praze. Když jsme před několika lety připravovali výstavu s Janem Tichým, vyprávěl mi o ní. Byla první ženou malíře a fotografa Lászlóa Moholy-Nagye a prostřednictvím jeho pedagogické činnosti na slavném Bauhausu se Lucia stala dokumentaristkou života a představitelů zásadní školy evropské moderny. Následně rozvinula svoji praxi dokumentární a portrétní fotografie v Berlíně, kde však také musela zanechat svou veškerou dosavadní tvorbu čítající na stovky negativů, když kvůli nastupujícímu fašismu utíkala do Londýna.

Nadcházející výstava *Exposures* v Kunsthalle Praha je první extenzivní událostí o unikátním oeuvre na pomezí

dokumentu, uměleckého experimentu a teorie fotografie. Ukazuje i původní negativy, které nebyly za války zničeny a dostaly se až na výstavu v newyorské MoMA. Dekády opomíjená atribute se postupně vyjevuje také prostřednictvím uměleckých děl Jana Tichého, který je jedním z kurátorů projektu. Janovy instalace skutečně i symbolicky vynáší na světlo tvorbu ženy, která zůstávala po dlouhé období neviditelná.

Vídeňské Muzeum moderního umění sehrávalo důležitou roli při zprostředkování tvorby zásadních jmen ze sousedních zemí ještě před rokem 1989. Od počátku milénia se mumok nachází společně s dalšími institucemi v areálu bývalých císařských koníren, tzv. MuseumsQuartier, a nyní se po půlroční přestávce opět otevírá. Rakouská instituce má výbornou sbírku a ještě lépe s ní kontinuálně pracuje. Tematické variace

na díla klasické moderny, pop-artu, hnutí Fluxus nebo nouveau réalisme, stejně jako konceptuálního a současného umění dokládají vzájemné reference napříč dekádami.

Nová „kompozice“ s názvem *Mapping the 60's* vychází z předpokladu, že zásadní společenskopolitické hnutí současnosti, včetně Black Lives Matter nebo #MeToo, mají své zdroje ve vývoji šedesátých let a událostech kolem roku 1968. Hlavní výstava o avantgardě a osvobození má opačnou dynamiku. Na dílech globální moderny mimo západní kánon ukazuje jejich význam pro soudobé umělce. Zamýšlí se nad aktuálními otázkami svobody s odkazem na antikoloniální a protirasistické pozice první poloviny minulého století. ■

*Autorka je historička umění a galeristka, [www.drdovalgery.com](http://www.drdovalgery.com)*



NÁRODNÍ GALERIE PRAHA NATIONAL GALLERY PRAGUE

17. 5. – 11. 8. 2024  
VALDŠTEJNSKÁ  
JÍZDÁRNA

# NIGP

VE SPOLUPRÁCI  
IN PARTNERSHIP WITH  
THE MUSÉE DU LOUVRE

## Od Michelangela po Callota

UMĚNÍ GRAFIKY  
MANÝRISMU

## From Michelangelo to Callot

THE ART OF MANNERIST  
PRINTMAKING

Ve spolupráci  
In partnership with

Za podpory  
Supported by

Partneři výstavy  
Exhibition partners

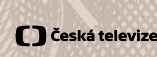
Generální mediální partner  
General media partner



GENERÁLNÍ PARTNER  
NÁRODNÍ GALERIE  
PRAHA



Bohemian  
Heritage  
Fund



|  
*Rozhovor*  
**PročNe**  
—

# *Daniel Libeskind*

Text: Gabriela Marešová – Foto: Michael Tomeš, archiv Studia Libeskind

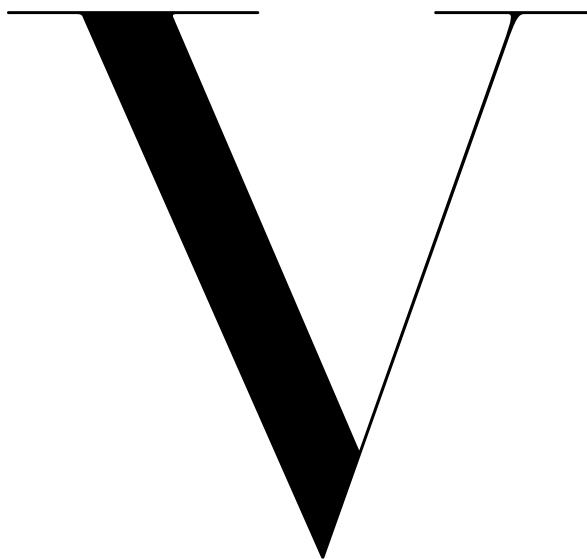




Filozofie hraje při jeho práci zásadní roli. Stejně jako geometrie, astronomie nebo hudba.

Propojuje všechny směry a vydává se cestou základních otázek, na jejichž konci navrhuje působivé budovy, které hlasitě mlčí.

Světově známý architekt Daniel Libeskind je také vášnivým čtenářem, sběratelem hodinek a fanouškem Kafkových děl i ironického smyslu pro humor, který my Češi podle něj máme.



V současné době je jen málo známějších architektů, než je Daniel Libeskind. Dlouho chtěl být jen teoretikem, přestože si odjakživa kreslil tužkou na papír, co a jak by se mohlo postavit. S jasnou představou vstoupil do praxe až ve svých čtyřiceti letech a rychle si prosadil vlastní rukopis, který nechal navrhované stavby vybočovat z řady. Jeho budovy jsou plné symbolů a odkazů k minulosti i budoucnosti. Jako silná prohlášení, která nejsou slyšet, ale vidět. Až člověka zamrazí.

Když se připravujete s někým tak zajímavým na rozhovor, projdete stovky snímků jeho návrhů a všechny ve vás zůstanou. Mísí se ve vás ohromení a zároveň úzkost, kterou nedokážete popsat. A když sedíte naproti sobě, tak najednou zjistíte, že tenhle sympatický architekt s vámi debatuje o Kafkovi, velké životní ironii a hledání podstaty bytí. Nebo více přízvěrně, o své vášni k hodinářině, protože i když má doma pár skvělých kousků těch nejslavnějších značek, teď vám na zápěstí hrdě ukazuje svoje oblíbené Ressence TYPE 1<sup>o</sup>, které si pro jejich inovativnost vybírají v první řadě fajšmekři.

Libeskind je známý pro svůj filozofický přístup, hodně čte, propojuje myšlení napříč obory a vždycky se snaží dívat na všechno hned z několika úhlů. Jeho oblíbená barva je modrá, prý kvůli své až mystické hloubce a tomu, kolik možných odstínů může mít. Má rozečteno asi dvacet knih, ke kterým se na přeskáčku vrací. Jedna z jeho nejoblíbenějších je *Odysseus* od Jamese Joyce, román plný paralel, který četl prý už minimálně desetkrát a vedle klasických děl od Shakespeara je to prý nejlepší anglicky psaná kniha. A protože miluje tradiční japonskou hudbu gagaku, často pročítá i historické a mystické knihy, které se jí věnují. Naposledy se ale vrhl do vod ruské klasiky a zjistil, že Tolstého *Anna Karenina* byla „v jistém ohledu ženské toulhy po svobodě radikálnější než *Lolita*“.

Potkáváme se v hotelu Miura na Čeladné, kde bydlí během konference Pulse, jejímž hostem i spíčkem letos byl, a kde minulý rok převzal ocenění za celoživotní dílo. Ještě se v lobby rychle rozloučí s manželkou Ninou, svojí životní láskou a oporou, a můžeme pomalu začít. Omlouvám se mu, že jen rychle vysvětlím svým dětem, které poskakují kousek od nás, že mají

být teď hodinu hodné, někam si sednout a hlavně nikam neodcházet, a jdeme fotit. „To je úplně v pořádku! Já mám přece taky děti, takže to znám. Kolik jim je? Jsou ještě malí,“ směje se Libeskind a rozverně na ně zamává a ony nadšeně mrkají zpátky na něj.

#### **Vy máte tři dnes už dospělé děti. Jaké jsou, co dělají?**

Naše dcera se jmenuje Rachel a je umělkyně, starší syn Lev architekt a mladší syn Noam je astrofyzik. Je mu čtyřicet a teď pracuje na něčem neuvěřitelném, největší mapě vesmíru, která kdy byla zakreslena. Se všemi galaxiemi, černými dírami. Je to bláznivé.

#### **Jak se kreslí mapa nekonečného vesmíru?**

Je to tak trochu podobné jako v architektuře. Taky studoval geometrii...

#### **Vy jste zase studoval hudbu, hrál jste na akordeon.**

A ta je zase podobná architektuře i filozofii. Všechno to spolu souvisí. Když hrajete na hudební nástroj, když čtete partituru, je to, jako když kreslíte plán. Zvenku to možná vypadá jako dva odlišné světy, ale uvnitř to je stejné. Je to o preciznosti, o vibracích světa, které spojují hudbu a architekturu. Už staří Řekové věřili, že ideální délka strun souvisí se zlatým řezem v geometrii. Od samého počátku tam ta hlavní myšlenka hledání harmonie byla shodná v hudbě i v astronomii. Teď už tedy na akordeon nehraju, ale vždycky se mi líbilo, jak komplexní je. A v současnosti vidíme, že zažívá velký návrat, už to není jen nástroj folkloru, je to seriózní nástroj, který je součástí i světových hudebních těles.

#### **Pocházíte původně z Polska, hodně toho ale víte i o Češích a naší kultuře. Čím vás bavíme?**

Vždycky jsme byli blízké sousední národy. V naší rodině se o Češích mluvilo s obdivem, ten váš ironický humor, to je něco, co přímo zbožňuji! Výborní jste! A pak to je samozřejmě česká literatura, filmy, divadlo a v neposlední řadě hudba. Vezměte si třeba skladatele Josefa Jelínka, vždyť on byl génius, a když ho srovnávám třeba s Bachem, tak si troufám tvrdit, že byl dokonce lepší! Ano, jsem asi Jelínkův největší fanoušek a mám doma snad všechny jeho skladby. A jsem stejně velký fanoušek Franze Kafky a jeho tvorby, která je velmi česká, velmi židovská, rozumí německé hloubce a tahle kombinace z něj dělá naprosto výjimečnou postavu světové literatury.

#### **Dokážete si představit budovu, která by mohla být jakýmsi Kafkou v architektuře?**

Jedna taková už stojí, je to Haus Wittgenstein ve Vídni. Ten dům je stejný, je jako jedna velká hra. Stejně jako si v tvorbě hrál Kafka, i když si hrál s myšlenkami o životě a smrti. Na něm je hrozně zajímavé třeba to, že chtěl emigrovat do Palestiny. Někdo se ho prý kdysi zeptal, co by tam dělal, vždyť neumí ani hebrejsky, a on odpověděl, že by byl třeba číšník. Chápete to?! Tahle představa Kafky, který chce být číšníkem, mě neuvěřitelně fascinuje.

#### **Čím jste chtěl být jako malý vy?**

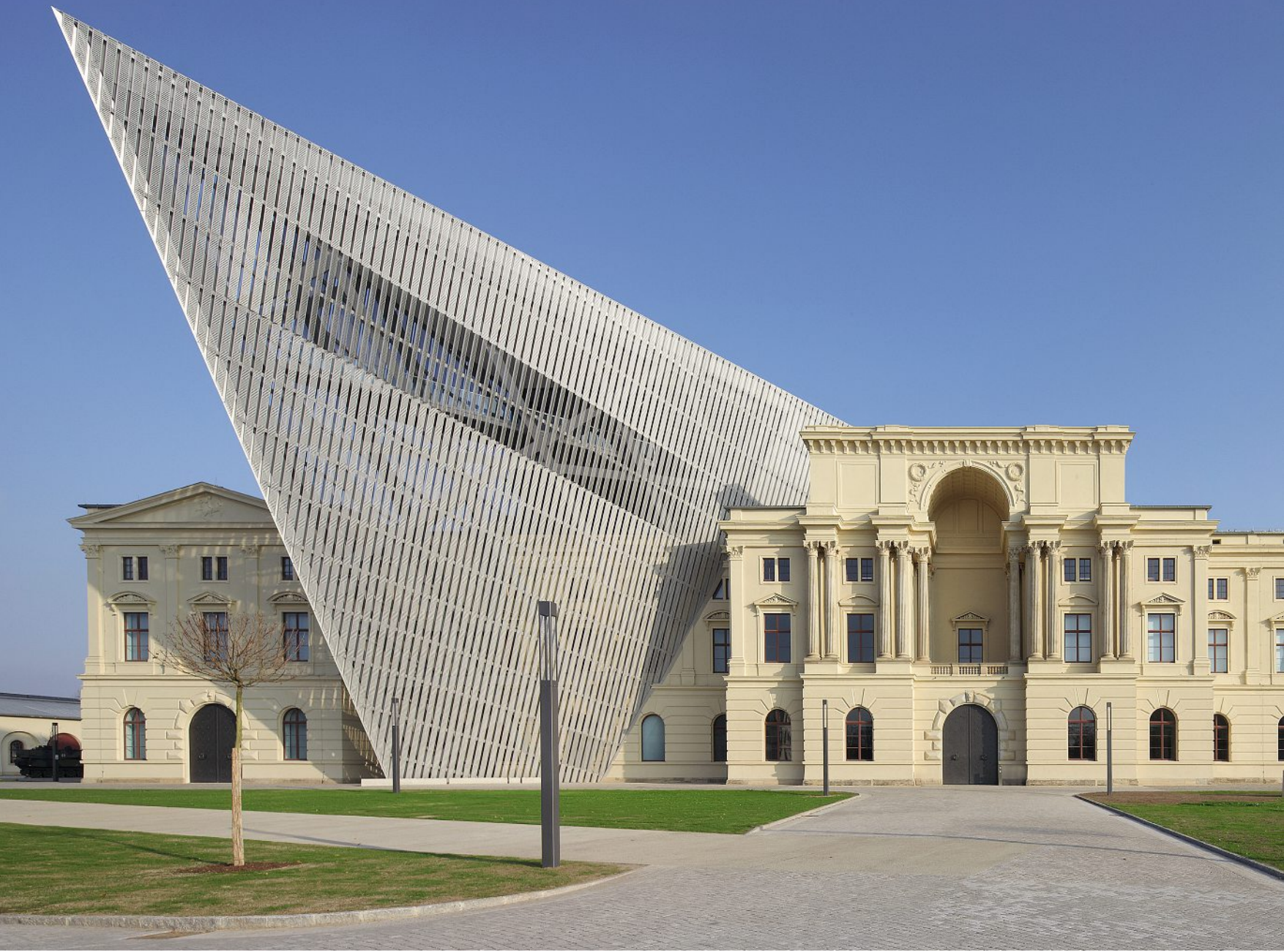
Já jsem nad tím asi nikdy nepřemýšlel. Spíš jsem si dovolil, abych do té architektury spadl. Když vyrůstáte v temných ča-



*Nahoře: Vůbec první realizace Daniela Libeskinda byla budova Jewish Museum v Berlíně.*



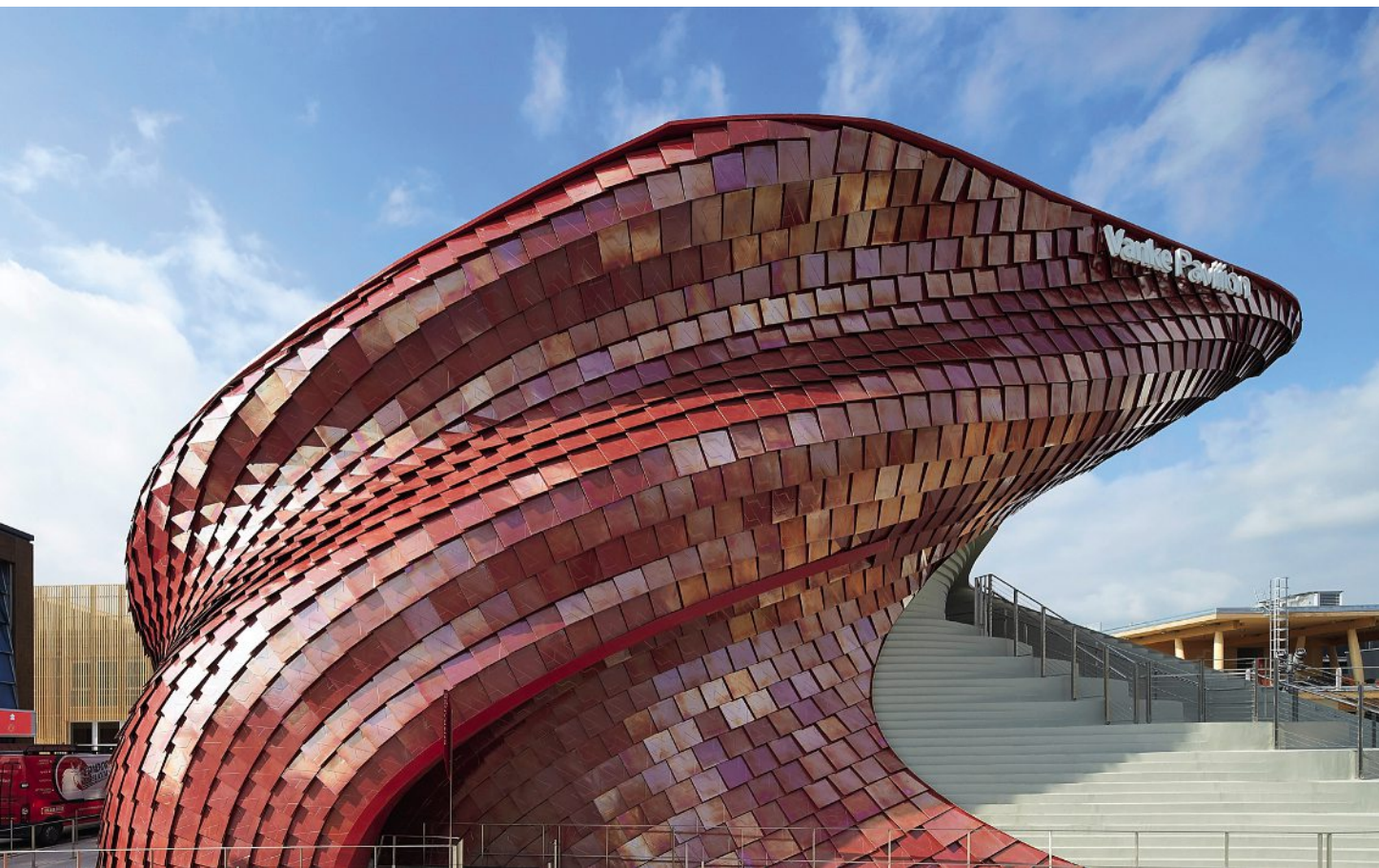
*Dole: Rodinný dům nazvaný 1836.54 v Connecticutu ve Spojených státech.*



*Nahoře: Museum of Military History v Drážďanech.*

*Dole: Imperial War Museum North ve Velkém Manchesteru v Británii.*





*Nahoře: Libeskind vypracoval masterplan pro celou oblast World Trade Center v New Yorku.*

*Dole: Vanke Pavilion, čínský národní pavilon na celosvětové výstavě Expo 2015 v Miláně.*

## ARCHITEKTURA JE VELMI FILOZOFICKÁ DISCIPLÍNA. MUSÍTE SE PTÁT: PROČ? CO? PRO KOHO?

sech válečných a poválečných let, v chudobě, tak se všechno vyvíjí dost jinak. Moji rodiče o tom, jak přežili holokaust, nikdy nemluvili. Opravdu nikdy. A myslím, že to tak má většina přeživších. Byli zlomení na duchu a myslím, že o těch hrůzách nechtěli vyprávět, aby nás, další generaci, uehránili. My máme štěstí, že máme svobodu, a nemáme na výběr. Musíme za ni bojovat. Lidi rádi zapomínají. Amnézie je velice lidský stav a její příklady najdeme i v architektuře některých měst, která se vyvíjejí bez paměti a objevují se v nich pošetilosti bez jakýchkoli souvislostí a vazeb k minulosti nebo tradici.

**S rodiči jste po válce emigrovali do Izraele, poté do Spojených států. Našli jste nový domov?**

Když jsme odcházeli z Lodže, bylo mi jedenáct, byl jsem už velký, takže dodnes mluvím polsky. Jenže žít v komunismu jako židě nebylo vůbec jednoduché. Izrael pro nás byl země zaslíbená, byli jsme tam šťastní. A v New Yorku to bylo hodně podobné, bylo to a dodnes je město imigrantů. Devadesát procent lidí, co tam žije, odněkud přišli. Bohužel v dnešní době se spousta politiků staví proti migraci, což je podle mě hodně krátkozraké a omezené. Lidi přece patří na svět a to, že zrovna žijí na nějakém území, přece nic neznamená.

**Tak se vidíte? Daniel Libeskind, obyvatel světa?**

My jsme se s manželkou od chvíle, kdy jsme se vzali, stěhovali už osmnáctkrát. Často přes oceán. Žili jsme všude možně, v různých zemích a ověřili jsme si, že domov najdete vždycky tam, kde máte lidi, které máte ráda. Já jsem zrovna teď, řekl bych, Newyorčan, ale žiju také v Berlíně a mám štěstí, že můžu mít také dům ve Francii a můžu cestovat po celém světě.

**Když mluvíme o New Yorku, jedním z vašich největších projektů je vypracování masterplanu pro oblast Ground Zero po teroristických útocích. Musel jste cítit velkou zodpovědnost. Jak jste k takovému zadání přistupoval?**

Byli jsme pod drobnohledem snad každého Američana, všech médií. Zároveň to bylo ale úžasné. Každý na to měl svůj vlastní názor a nebál se ho říct. Jedni tam nechtěli dalších padesát let stavět nic, jiní budovali gigantickou budovu uprostřed, další chtěli stavět repliku Dvojčat... Tak jsem si řekl, že jediná správná cesta bude se potkávat s rodinami obětí 11. září, jen tak jsem poznal, co si přejí. Jste totiž zcela realisticky na dolním Manhattanu, kde každý metr čtvereční je šilně drahý, ne na posvátné půdě, a máte před sebou osm akrů veřejného prostranství, kde nebylo nic a lidi tudy nechtěli chodit. A vy je tam přece chcete dostat, chcete, aby tudy chodili dělníci i manažeři, aby se toho nebáli. A aby měli důvod tudy chodit a trávit tady čas – ne jen vylézt z kancelářské budovy a zase zalézt do metra. Myslel jsem

na své rodiče, co by potřebovali k tomu, aby tohle silné místo navštěvovali. Chtěl jsem tam vymyslet něco, co bude fungovat na běžného Newyorčana, na obyčejného člověka. Tak jsem přemýšlel, jak v nich přirozeně vyvolat pozitivní pocity sounáležitosti a jednoty.

**Stavěl jste to pro lidi, ne pro peníze.**

Přesně tak. A i když nějaké peníze vždycky hrajou určitou roli, v tomhle případě jsem na tohle trochu depresivní území pustil maximum světla. A podařilo se tam vytvořit pozitivní a naděje plnou atmosféru, kam si chodí lidi sedat do parku, setkávají se. Nebo i jdou zavzpomínat do budovy památníku. Pracoval jsem na tom od roku 2003 a ještě stále to není hotové, chybí postavit budovu číslo dvě. Ale kdo ví, jaké využití bude mít, až na to přijde. Po covidu se toho v amerických městech, a asi nejen tam, změnilo celkem dost. Kancelářské budovy jsou poloprázdné, zároveň je poptávka po bydlení. Myslíme také víc na udržitelnost...

**Co podle vás představuje udržitelnost v architektuře?**

Vedle materiálů, které používáme, musíme přemýšlet hlavně i nad tím, co stavíme a že to tam bude stát třeba sto let! Na to hodně lidí a architektů zapomíná. Přitom to tak bylo odjakživa. Nestavíte přece proto, aby se to za pár let za strašné peníze zbouralo. Proto se teď hodně lidí přiklání k rekonstrukcím starších budov, dává to smysl, pokud to jejich stav dovoluje.

**Váš přístup k architektuře je hodně filozofický...**

Ona architektura je velmi filozofická disciplína! Musíte se neustále ptát proč. A co? A pro koho? To jsou základní otázky, které by si měl položit každý. Takhle jsme přistupovali i k Muzeu holokaustu v Berlíně. Byla to moje první budova, první soutěž. Nebyli jsme zatíženi zkušeností a díky té určité naivitě v kombinaci s těmito otázkami jsme vyhráli. Když navrhují nějakou budovu, tak nezačínám s nějakými imaginárními budovami, ale s myšlenkou nakreslit to, co nakonec vzejde z té kresby. Důležité je definovat, co a proč má na tom papíře vzniknout.

**Několikrát jste zmínil vaši manželku Ninu. Na konferenci jste jí i veřejně děkoval za celoživotní podporu. Jak se takový vysněný dokonalý životní parták hledá?**

Moc dobře vím, jaké neuvěřitelné štěstí mám. Neznám nikoho jiného, kdo spolu tráví 24 hodin denně sedm dní v týdnu a mimo manželství spolu také pracuje. Vždycky jsme fungovali dohromady, jako dvě části jedné jednotky. Jsme spolu pětapadesát let, tenhle vztah je zkrátka speciální.

**Bakala Foundation vypsala soutěž o Kaplický Internship, do které se mohou zapojit všechny mladé architektky a architekti. Ten, kdo ho získá, stráví příští rok tři měsíce ve vašem newyorském studiu. Co byste potenciálním uchazečům o stipendium vzkázal?**

Naše studio není hierarchické, je hodně demokratické a každý v něm přináší vlastní kreativitu. Máme otevřenou mysl a jsme si všichni rovnocenní. Takže tomu mladému člověku bych vzkázal, že se na něj moc těšíme, bude to skvělá zkušenost! Budu muset zase už běžet, tak se nezlobte, děkuju za rozhovor i za povídání nejen o architektuře samotné. Ještě vám ale musím říct, vaše děti jsou strašně hodné, podívejte... Good job! ■





# TOVÁRNA *na sny*

*Sestry Kateřina (vpravo) a Lucie (uprostřed) převzaly podnik svého táty společně se svými manžely Lukášem Princem (vpravo) a Pavlem Cvachem (vlevo, vedle Lucie). S rozšířením jim pomohl Pavel Bouška (zcela vlevo), který si koupil minoritní podíl.*



Tenhle velký příběh z Radotína začal doslova na tátově koleni.

Poháněla ho láska k lyžím a kolům i pevné rodinné vztahy dvou sester, které spolu se svými muži z malé firmy vybudovaly lovebrand. Dílnu s podporou investora srdcaře vyměnili za továrnu na sny, přidali celý dětský svět a teď za nimi přijíždí sportovní nadšenci ze široka a daleka a oni směle míří k půlmiliardovému obratu.

Text: Gabriela Marešová – Foto: David Turecký, Václav Novák, archiv Ski&Bike Radotín

**Z**a radotínským nádražím to ve zrekonstruované Vindyšově továrně žije od pondělí do neděle. Na začátku minulého století tu vyráběli bradla, kozy i žíněnky, teď tu hloučky veselých cyklistů střídají rodiny s dětmi, v restauraci probíhají obchodní schůzky, na dráze právě někdo testuje kolo a v tom shluku momentů s úsměvem na tvářích přichází Kateřina a Lukáš Princovi. Polovina rodinné firmy, která tady před šesti lety vyrostla doslova v komunitní centrum.

Kateřina se stará o zaměstnance a nákup zboží a také o prodejny Skibi. Lukáš má na starosti obchod a marketing a pak tu je ještě druhá polovina. Kateřinina sestra Lucie a její manžel Pavel Cvach. Lucie je hlavní účetní a spadá pod ni i administrativa a Pavel se stará o technický chod firmy. Kromě nich tu pracuje dalších 160 lidí a část z nich je tu už i dvacet let. Tady si totiž zakládají na osobních vztazích a na tom, aby u nich lidé pracovali rádi.

Když nejsou Princovi v kanceláři nebo nepobíhají někde na 8000 metrech čtverečních prodejny, servisu a skladu, většinou je zastihnete někde na kole. Třeba na cestě do Vídně nebo na dámské jízdě (doslova) po silničkách ve Středočeském kraji.

Do Radotína za nimi pravidelně přijíždí jejich kamarád a poslední roky také minoritní investor Pavel Bouška, majitel úspěšné miliardové společnosti Vafo, která vyrábí krmivo pro zvířata. Ve Ski a Bike Radotín koupil patnáctiprocentní podíl a je v ní i jakýmsi poradním hlasem. Kola a lyže, a dřív hodně snowboard, jsou jeho velkou vášní.

Teda, často sem jede ryze soukromě, to když si třeba po vyjíždce potřebuje uschovat kolo, aby se nemusel narychlo otáčet doma. Nebo když se porozhlíží po novém kole. Naposledy kupoval jedno pro svého bratra, úplně stejné, jako si nedávno koupil i sobě – trailový Specialized. „Já jsem tady byl dřív zákazník než investor!“ směje se za stolem v restauraci Velo, která je součástí rozlehlého areálu a kterou si sami provozují. „To kolo je prostě nádherný. Sice mě trochu znervózňuje, že potřebuje baterku, aby řadilo, ale těším se na něj. Ještě jsem ho ani neprojel!“ přiznává a mrkne na Prince, který mi hned vysvětluje, že to není jen tak a že se každý musí na „New Bike Day“ připravit, musí si to zkrátka užít.

Na rozdíl od Prince jezdí Bouška na celoodpruženém kole v terénu a občas sáhne i po elektrokole. Na silniční výlety prý nemá „morál“. „Nedávno jsme ale jeli podél Labe až do Drážďan a bylo to nádherný. A jediný špatný, co tě může potkat, je protivětr.“

„Já si stejně myslím, že dřív nebo později všichni, co jezdí na kole, skončí na tom silničním. Prostě se k tomu dopracují. I tady Pavel. Je to zkrátka královská disciplína. Já jsem minulý rok od Katky dostal lístek na koncert v Elbphilharmonii v Hamburku a jel jsem tam právě na silničce,“ popisuje Prince cestu dlouhou téměř 700 kilometrů, která mu trvala pět dní a chvílemi právě na rovinatém terénu s větrem bojoval.

Zdá se, že o kolech bychom si mohli povídat ještě dlouho... Tihle dva se dobře znají, chodili spolu na Gymnázium Jana Keplera a vždycky byli taková „dvojice“, která trávila hodně času spolu.

„Byly krásné devadesátky plné dobrodružství, dospívali jsme a poznávali svět. Třeba školní výlet do Amsterdamu byl výborný, takový formující, dá se říct,“ vzpomíná Bouška, který pak odjel studovat na rok do Ameriky a po návratu chodil o ročník níž. „To ale vůbec nevadilo, ta škola byla výjimečná v tom, že jsme se kamarádili bez ohledu na třídu. A i když jsme dělali občas docela bordel, tak jsme byli zároveň celkem zodpovědní a dobře jsme se učili.“

Už tenkrát byli podnikaví a rozjeli společně první byznys. „Oba jsme měli doma první osobní počítače. Byl tam nějaký DTP program, ve kterém jsme vyráběli první taháky, úplně drobným písmem a takhle malinké. Prodávali jsme je ve škole za dvě koruny, myslím, a zároveň to byl způsob, jak jsme to sami dostávali do hlavy, jak jsme se učili,“ vysvětluje Bouška. „V devadesátkách se všichni snažili nějak začít podnikat, jako vlastně rodiče nás obou.“

### Podnikatelé z garáže

Bouškova rodina žila na Strahově a pustila se do prodeje drogistického zboží a část svého domu „obětovala“. Jeho táta ještě stále pracoval v Akademii věd, tak obchod ze začátku táhl hlavně bratr a švagr, kteří garáž přestavěli na obchod. „Já jsem na tohle už skoro zapomněl. My jsme vlastně celá rodina žila podnikáním. Tohle asi pro mě bylo dost důležité,“ připouští. „Já si pamatuju, že když jsme k vám šli, tak v předstíni byl hned stůlek s nějakými produkty,“ podotkne Princ. „No to byla vlastně recepce té naší firmy!“ rozesměje se Bouška. „A pak táta odešel z akademie, bylo mu 53 let a začal vlastně rukama v garáži montovat fabriku na psí zrádlo. Doteď si pamatuju ten první pytel, který používal. Byly to takové obyčejné papírové hnědé pytle jako na cement.“



S ilustrací jejich vysněného „centra“ od Tomski & Polanski šli Princovi za investorem Pavlem Bouškou. „Byla to nejlepší prezentace, kterou jsem kdy viděl!“ říká zpětně. (Na obrázku je poslední verze vypracovaná přímo pro Vindyšovu továrnu.)



*Majitelé firmy milují umění a to se propsalo i do areálu Vindyšovy továrny, který tak zdobí například sochy od Čestmíra Sušky.*

Byznys v rodině odmala pozoroval i Princ. Bydleli na Pankráci, kde jeho praděda založil kdysi malou kovovýrobu, postupně se propracoval k větší a postavil u ní pětipatrový činžák. „Po osmačtyřicátém roce mu všechno vzali, sice tam dál pracoval jako mistr, ale už to nebylo jeho. Můj otec po revoluci navázal na rodinnou tradici a teď má zase kovovýrobu,“ rozplétá příběh.

Podobně to bylo i v rodině jeho manželky Kateřiny a sestry Lucie. Jejich tatínek Jaromír Průcha odjakživa lyžoval, pak si udělal i trenérské zkoušky a do toho pomáhal všem kolem servisovat lyže. V roce 1988 se stal jedním z úplně prvních oficiálních podnikatelů, když se mu podařilo od národního výboru jako zázrakem získat povolení každý den po pracovní době ve státním podniku podnikat v oblasti servisu lyží.

„Dílnu měl ve sklepech rodinného domu. Hned si nakreslil na papír leták, kde nabízel třeba služby nonstop, což v podstatě znamenalo, že u něj doma někdo večer zazvonil, on vyšel ven v bačkorách a poradil si s tím. Nebo seřizování lyží u zákazníka. Katka s Luckou ty plakáty rozmnožené na cyklostylu vybarvovaly pastelkami a pak je vylepovaly po okolí. A když se posunuli s dílnou ze sklepa do garáže a bylo víc zakázek, začal vykupovat a prodávat lyže a holky pomáhaly čím dál víc. A pak se do toho zapojil i Lukyův přítel a nakonec i já,“ popisuje Princ, v té době absolvent právnické fakulty a koncipient.

Hned jak přišel z práce, šel pomáhat Katčině rodině a brzy zjistil, že ho to baví mnohem víc než advokacie, a rozhodl se do toho jít naplno. Nikdo to nechápal a kamarádi i jeho rodina si mysleli, že se „zbláznil“. „Všichni ve Ski a Bike tak máme společně i to, že jsme ta druhá generace, která převzala podnik a ještě ho dokázala zmnožkovat,“ řekne Bouška, který je součástí téhle party už šest let.

Princovi ho oslovili ve chvíli, kdy začali uvažovat o rozšíření. Věděli, že budou potřebovat pomoc a rozhodovali se mezi bankou a soukromým investorem. Již předtím s ním občas něco konzultovali, tentokrát ale přišli s konkrétní představou – přesunout se z prostor rodinného domu někam, kde vytvoří hlavní centrum pro všechny, kteří mají rádi kola a lyže. „Zůstala mi v hlavě Lukášova hláška, která mě úplně nadchla. Říkal: No



*Zatím poslední prodejna Skibi otevřela v dubnu v Dejvicích v Praze 6. Už za pár týdnů otevřou pobočku další, v centru metropole na rohu Revoluční ulice a náměstí Republiky.*



retail, víš, to je celé o lokaci, o lokaci a o lokaci. No a my už blbější lokaci, než máme teď, mít nemůžeme. A přesto nám to šlape. Tak si říkáme, že s dobrou lokací to musí být jenom dobrý," cituje svého kamaráda a obchodního partnera Bouška.

Kateřina Princová už dlouho v hlavě nosila jasnou vizi a duo Tomski & Polanski ji přenesli na papír. A s vytištěnou ilustrací se vydali přesvědčovat Boušku. „Bylo to hrozně rychlé, Pavel si poslechl asi deset minut a hned souhlasil. A tu ilustraci si chtěl nechat na památku!" směje se Princ. „Když s tím Lukáš s Káčou přišli, tak jsem jasně viděl, že přesně takhle má vypadat moderní retail. Nebylo nad čím přemýšlet. Kromě toho je fajn s nimi něco dělat, jsou navíc hrozně vtipní," doplňuje ho Bouška.

„Nám šlo hlavně o to propojování a posílení komunity. Věříme, že lidi se stále chtějí potkávat, chtějí si povídat o tom, co si hodlají koupit, o tom, co je nového. Já si nedokážu představit, že bych dostala už seřizené kolo v nějaké krabici," připojí se k rozhovoru Kateřina. „Chtěli jsme vytvořit místo, kam budete chtít jezdit a trávit tu čas a ještě si dát něco dobrého v restauraci, poznat nové lidi, které ale baví to stejné jako vás. Cítili jsme, že je to důležité. Proto jsme začali pořádat cyklovýjízdky, ty lidi se sem pak vrátí s vyplaveným endorfinem naprosto šťastní. Má to úplně jinou energii, než kdybychom měli obchod někde v nákupním centru. A to všechno jsme na tu ilustraci dostali, místo, kde spolu lidi můžou být..."

„Můžu to zarazit? Ty to vyprávíš, jako že to byla banální věc. Ale já jsem do té doby viděl docela dost takových různých záměrů, projektů a prezentací, od té doby jsem jich viděl ještě daleko víc a žádná nebyla takhle dobrá. Proto jsem si ten papír taky tehdy chtěl schovat. Já bych totiž chtěl, aby moji lidi dokázali udělat takhle dobrou prezentaci, jako jste udělali vy!" přehluší vyprávění Bouška a zpřimá se podívá na Princovy, kteří jsou chvíli v rozpácích, a pak prohlásí, že kromě té originální grafiky, která visí na zdi, by měli mít ještě někde jednu, kterou mu můžou dát.

### ***Běžci na dlouhou trať***

Výtipovali si několik míst, kde by jejich centrum mohlo být a Bouška jezdil s nimi. S tou stejnou ilustrací se pak vydali i za majitelem Vindyšovy továrny, který ji ale nechtěl za žádnou cenu prodat. Nakonec ale souhlasil s dlouhodobým nájmem a mohla se začít plánovat rekonstrukce. „V továrně před námi byl pneuservis, sklad, lakovna, zámečnictví, všechno možné. Takže hromada starého odpadu, co se musel vyvézt. Hala byla ve strašném stavu, ale měli jsme štěstí na architektky Petra Šindeláře a Martina Dubu ze studia Vllna, kteří z toho udělali tohle," popisuje Princ s tím, že rekonstrukce za několik desítek milionů korun byla nakonec hotová za jedenáct měsíců.

Zrekonstruované prostory slavnostně otevírali na podzim 2019. Součástí areálu je i dvoupodlažní prodejna Skibi se zavěšenou sítí k odpočinku a dětským zbožím od hraček po funkční oblečení. „Je tam všechno, co dítě zhruba o až 12 let potřebuje a co jsme sami pro našeho syna nemohli sehnat. Vše pečlivě vybrané," popisuje Kateřina svůj osobní projekt, na kterém začala pracovat, když se jim před sedmnácti lety narodil syn Kryštof. V posledních letech Skibi nabírá na síle, kromě čtyř prodejen v Praze mají další v Plzni a Brně. Na tu naposledy otevřenou v Dejvicích, kterou navrhla Hana Davidová ze studia Flat White, jsou obzvlášť hrdí a brzy přibude další, v Revoluční ulici naproti obchodnímu domu Kotva.

Aby drželi krok s udržitelnou dobou, tak vedle samotného prodeje nabízejí i pronájem hraček, jejichž cenovka šplhá do několika tisíc a rodič si není jistý, jestli chce tolik peněz do své ratolesti investovat. I když prý si je pak většina stejně odkoupí. „Věříme, že náš výběr zboží je tak správně kurátovaný, že se téměř nestane, aby nebyl zákazník spokojený," tvrdí Princová.

Spustit chtějí také výkup u nich zakoupeného nošeného dětského oblečení. „Prodáváme tady třeba poměrně drahou značku Reima, která je téměř nezničitelná, tak budeme rádi, když se dostane k někomu dalšímu. Veškeré parametry ke zboží už jednou v systému máme, tím ušetříme zákazníkům spoustu času a sil." A do toho nově rozjíždí i vlastní značku oblečení vyráběného v Česku, která chce na kolekcích spolupracovat s designéry.

Skibi se mimochodem jmenuje i medvídek, kterého má značka v logu a který se už dočkal i vlastních audiopohádek, které najdete na Spotify. Napsala je Klára Cvachovcová, jsou plné zvířecích kamarádů a vypráví je Jiří Macháček, Aňa Geislerová nebo také Jiří Lábus, toho si Kateřina Princová doslova vysnila.

Investice do Skibi s vidinou expanze navíc zapadá do koncepce celé skupiny. A když občas kreativní nápady především Kateřiny ulétnou bokem, je tu kromě jejího muže ještě Pavel Bouška. „My doma pořád něco řešíme, takže nemáme občas úplně nadhled. To se pak sejdeme s Pavlem a on tím, jak je zkušený, a navíc se na to dívá z úplně jiného oboru, tak nás nasměruje na cestu, kde pak najdeme správné řešení," říká Princ. „Za to jsme strašně rádi, protože si myslíme, že investor nemá být jen zdroj peněz, ale hlavně člověk, který díky svým zkušenostem dokáže projekt posouvat dál."

Společnost vzkvétá kontinuálně i v číslech, minulý rok měla obrát 470 milionů korun a letos by měl přesáhnout půl miliardy. „Pro nás je důležité, že jsme dlouhodobě profitabilní. Jsme sice pomalejší než dnešní start-upy, ale zase jsme běžci na dlouhou trať. To nám vyhovuje," pomrkává Lukáš Princ. „Víme ale taky, že firma musí růst, musí postupovat dopředu, proto rozvíjíme další a další myšlenky, které bychom ještě mohli udělat." Už teď tak plánují expanzi do zahraničí, na Západ.

Bouška má v současné chvíli investice asi v padesáti firmách v Česku a rozhodně ne ve všech je takhle aktivní. U Ski a Bike Radotín ale zatím nevidí žádný limit růstu. „Tahle firma funguje díky pozitivní energii, která tady prostě je. A není to jen o Káče a Lukášovi, Luce a Pavlovi, je tady spousta lidí, kteří jsou skvělí. Podařilo se tu vybudovat mimořádně skvělou atmosféru," hodnotí nasazení celého týmu a lehce natukne otázku následovnictví. Přece jen všichni tři jsou zástupci druhých generací, které úspěšně pokračují dál.

„Hodně rodin se hádá. Doufám tedy, že se nám tady podaří nějaké následovnictví vybudovat. Snažíme se o trvalé udržitelné podnikání, firma musí dobře hospodařit a být zdravá zevnitř, aby tohle všechno přesáhlo život jedné generace," zdůrazňuje Bouška. Sám zainvestoval do několika firem, o kterých ví, že je to jen na omezenou dobu. A nejednou se setkal i s případy, že firma, která navenek působí skvěle, tak se najednou zničehonic zhroutí, protože nebyla ve svém základu zdravá. „To je ale úplně jiný případ. Vafo i Ski a Bike Radotín jsou jistě naší celoživotní záležitostí. Nebo snad dokonce vícegenerační! Tahle firma je totiž zdravá zevnitř." ■

# MĚSTO *pro život*

Každé větší město, které to se svým rozvojem myslí vážně, má instituci, která plánuje, jak bude v budoucnu vypadat a fungovat. Města, ač na první pohled jiná, se shodně snaží vytvářet lepší podmínky pro život. Proto vznikla iniciativa CityDeal, jejíž ředitelky a ředitelé jsou v podstatě hlavními architekty a velmi úzce spolupracují. Vybrali jsme pět projektů, které v posledním roce mění prostředí k lepšímu. Ať už je to fotogenická lávka nebo malý nevyužitý prostor pod mostem.





#### PRAHA: ŠTVANICKÁ LÁVKA

Loni v červenci jsme slavnostně otevřeli Štvanickou lávku, které jsme v Praze dlouho pracovně říkali „HolKa“, protože spojuje Holešovice a Karlín. Na projektu pracoval IPR (Institut plánování a rozvoje) od roku 2016, kdy navázal na původní plány přemostění Vltavy v cípu ostrova Štvanice. O rok později zorganizoval a vyhlásil soutěž, jejíž výsledky byly na sociálních sítích komentovány dost rozporuplně. Ty rychle vystřídalo jednoznačné nadšení z vytvoření nového veřejného prostoru, výhledů a propojení tří lokalit, včetně špatně přístupné Štvanice. Lávku navíc neohrozí ani povodně, její poslední část na holešovické straně je totiž možné zvednout tak, aby odolala průtoku tisícileté vody. Autory lávky jsou Petr Tej, Marek Blank, Jan Mourek a Vít Najvárek. ■



# NOVÉ BMW ŘADY 5 TOURING.

0 % ÚROK. 100 % BMW.\*



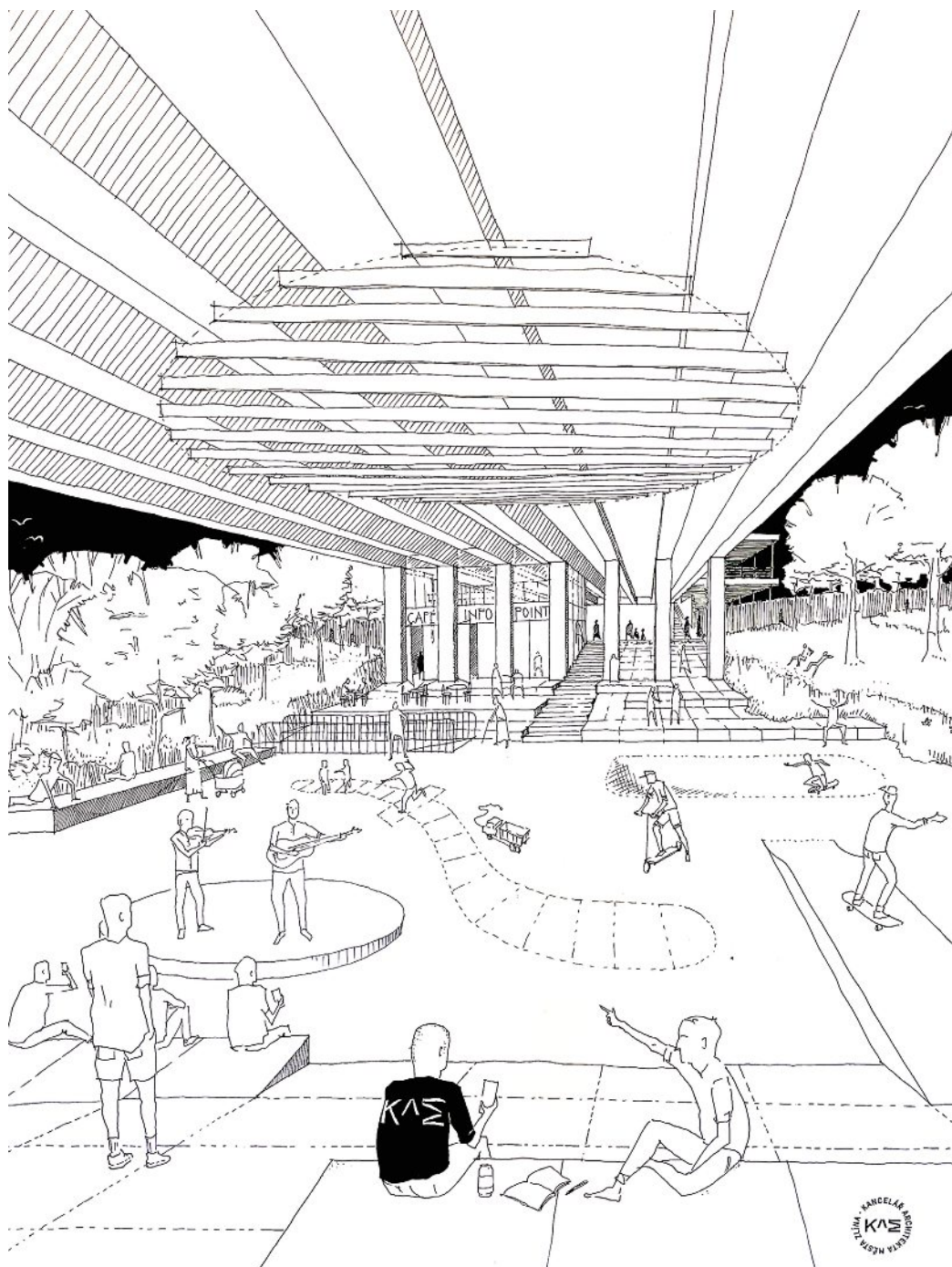
\*Tato příkladová kalkulace úvěru je určena pro podnikatele – plátce DPH a je kalkulována pro model BMW 520d Touring na délku úvěru 24 měsíců, s pořizovací cenou vozidla 1 583 300 Kč vč. DPH, s akontací 30 % 474 990 Kč. Splátka obsahuje povinné ručení, havarijní pojištění a pojištění skel. Detaily nabídky poskytne autorizovaný partner BMW. Každá žádost o financování podléhá schválení ze strany BMW Financial Services Czech Republic



s.r.o. Podmínky podnikatelského úvěru jsou dostupné na [www.bmwfs.cz](http://www.bmwfs.cz). Tato akce platí do odvolání, nejpozději do 30. 6. 2024. Uvedená fotografie je pouze ilustrativní. Oficiální spotřeba paliva (kombinovaná): 5,9–5,3 l/100 km, emise CO<sub>2</sub> (kombinované): 154–140 g/km.

## PLZEŇ: TECHTOWER

Díky TechToweru získala Plzeň prostor pro tvorbu a vývoj inovačních aktivit v různých odvětvích. Na deseti tisících metrech čtverečních jsou vedle multifunkčního sálu a kanceláří také laboratoř virtuální reality, unikátní deset metrů hluboká vodní nádrž nebo restaurace a kavárna. Studenti zde mohou realizovat své nápady v coworkingu i sdílených dílnách. Revitalizace bývalého brownfieldu v hi-tech inovační centrum získala během prvního roku fungování několik ocenění. Rozsáhlou rekonstrukcí se navíc podařilo vrátit život dosud chátrajícímu pivovaru a vdechnout mu novou funkční náplň. ■



## ZLÍN: KOZLŮV ŽLEB

Komplikovaná lokalita pod mostem, která je součástí centrálního parku na největším zlínském sídlišti Jižní Svahy, byla kdysi skateparkem. Po odstranění nevhodných hlučných kovových překážek tu ale zbyla jen zapašovaná betonová vana. Místo je celoročně kryté a funguje jako uzel tras mezi zastávkou MHD, bytovými domy a školou. V KAM Zlín (Kancelář architekta města) cítili, že lokalita má velký potenciál a může být místem setkávání. Víze je proměnit toto místo v živé, atraktivní, příjemné a bezpečné místo pro všechny generace. V současné době je připraveno zadání pro zpracování projektu na obnovu i okolních parkových ploch. ■



### BRNO: MENDLOVO NÁMĚSTÍ

Od začátku své existence usiluje KAM Brno (Kancelář architekta města) o zlepšení stavu Mendlova náměstí, donedávna nefunkčního veřejného prostoru. Na jedné straně frekventovaný dopravní terminál, na druhé méně využívaná tramvajová smyčka. Důležitým milníkem byl rok 2018, kdy proběhla ideová urbanistická soutěž. Na prvotní studii navázali s projektem rekonstrukce architekti ze studia Chybík + Kristof ve spolupráci s Michalem Palaščákem a Zdeňkem Sandlerem. Celková proměna Mendlova náměstí zůstává během na dlouhou trať, opravy parovodu v lokalitě i výročí 200 let od narození J. G. Mendela však přinesly jedinečnou příležitost dosáhnout alespoň částečných úprav. ■



### BRATISLAVA: OBNOVENÁ FONTÁNA NA NÁMĚSTÍ SVOBODY

Hitem loňského léta se stala fontána, díky které získali Bratislanané nový živý veřejný prostor. Fontána Družba prošla komplexní rekonstrukcí a po 16 letech se do ní vrátila voda. Součástí projektu bylo také vyčištění centrální plastiky, Lipového květu, který získal svůj původní lesk, došlo k instalaci nových trysek a osvětlení a odstranění bariér. V okolí fontány byl také položen nový povrch, který vznikl recyklací původních materiálů z náměstí. ■

# VÝJIMEČNÝ *pohled*

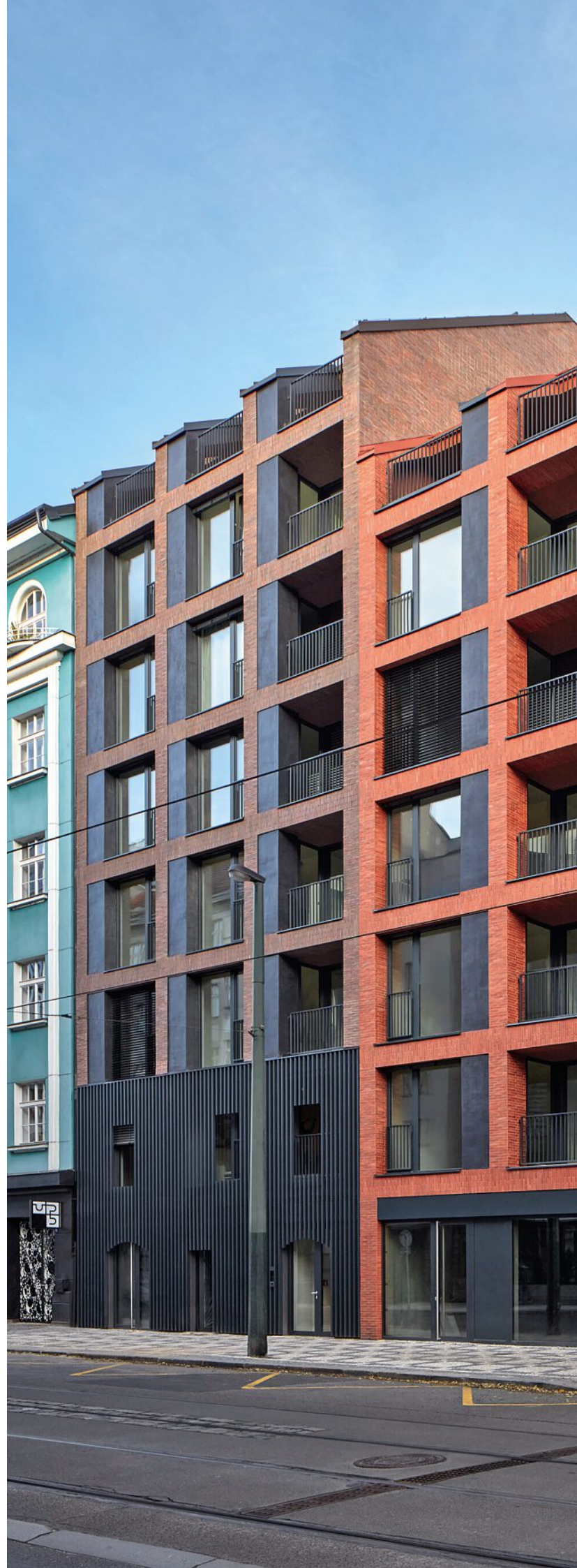
Text: Vendula Tůmová – Foto: BoysPlayNice, Flusser,  
Lucie Fenelová

Souhra jednoduchých linií, neotřelé barvy a detaily, které vám zůstanou v paměti. Vendula Tůmová z agentury Linka News, která blízce spolupracuje s architektonickými studií i za našimi hranicemi, pro vás vybrala sedm realizací z poslední doby, které vystupují z řady a patří k tomu nejlepšímu, co na české scéně vzniká.

## ICONIK

Ivan Boroš, Juraj Calaj, Vítězslav Danda, Edit!

Studio Edit!, založené 2010 Ivanem Borošem, Jurajem Calajem a Vítězslavem Dandou, kombinuje svěžest dobře zavedeného mladého ateliéru s profesionální jistotou, kterou investoři náročnějších staveb hledají u velkých architektonických kanceláří. Pro Karlín Group navrhli do jedné z posledních proluk v Karlíně bytový dům Iconik, přirozeně reflektující historii lokality. Hmota domu navazuje na historickou parcelaci proluky a pro Karlín typické nepravidelné výškové uspořádání korunních říms. Keramický obklad ve dvou barvách odkazuje na tradiční materialitu fasád bytových domů z 30. let minulého století i místních industriálních objektů. Iconik je skvělým příkladem smysluplného zahušťování zástavby vysoce kvalitní architekturou. Koneckonců jsou to bytové domy, které tvoří podobu našich měst.

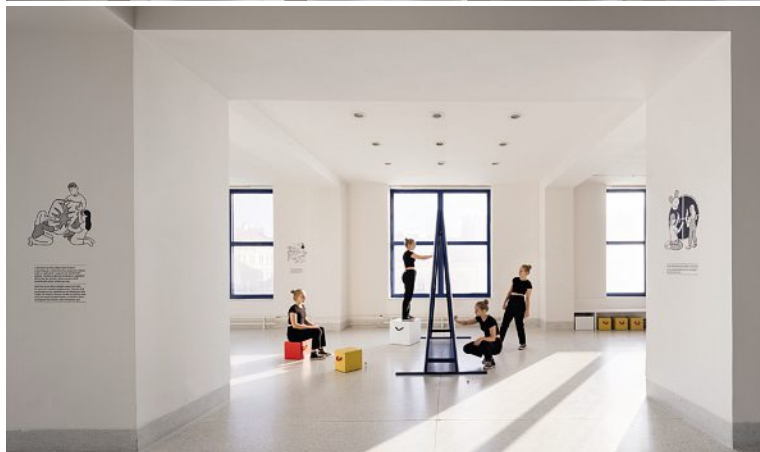




## ATLAS

Daniela Baráčková, Jakub Filip Novák, Kristýna Plischková,  
No Architects

Architekt Jakub Filip Novák a vizuální umělkyně Daniela Baráčková jsou autory architektonicky jedinečných domovů, které vyprávějí příběhy v každém detailu. Podobně je tomu i v případě projektu ATLAS – Ateliéru Tvorby a Laboratoři Asociativního Snění. Na ohozu malé dvorany Veletržního paláce, přímo v útrokách Národní galerie, vytvořili obrovský městský obývací, kde se můžete chovat jako doma a přitom se potěšit uměním, na které smíte bez-trestně (a bezplatně) sáhnout i ho spolupřít. Naplnění podlaží smysluplným obsahem s rozpočtem na lepší kuchyň ve 3+1 vedle architektky k využití toho nejcennějšího – původní architektury Veletržního paláce ukryté za paneláží, které demontovali a s dalším odepsaným materiálem ve skladech NG znovu využili. Krátce po uvedení do provozu byly prostory bezpečnostní službou uzavřeny pro „vysoké riziko“ způsobené extrémní návštěvností. Po přijetí neviditelných opatření je ATLAS opět otevřen.



## ZELENÝ DŮM

Ondřej Císler, Filip Raška, Aoc architekti

Rodinný dům ze šedesátých let proměněný v luxusní individuální bydlení stojí na okraji vilové čtvrti s panoramatickými výhledy na Vltavu. Za svou nezaměnitelnou atmosféru vděčí přirozené kráse ušlechtilých materiálů ponechaných v přirozené formě a především citlivé práci s různými podobami světla, které proniká skrze polopropustnou fasádu a promyšlenou kompozici oken a vstupů propojujících domov se zahradní i městskou krajinou. Mechová barva fasády z ušlechtilé škrábané omítkoviny reaguje na okolní bujnou vegetaci. Domov dotváří na míru navržený nábytek, svítidla i současné umění. Zakladatele studia Aoc, architektka Ondřeje Císlera, charakterizuje schopnost tvořit různými způsoby, jazyky a atmosférami ve smyslu „feelings find form“, a přesto zůstat stylově pevný a jednoznačný. Císler je pedagogem FA ČVUT a hostujícím profesorem na Politecnico di Milano.







### BYT E19 Malfinio

Architektka Martina Homolková prošla intenzivní tvůrčí zkušeností ve studiu Formafatal, kde se podílela na řadě ikonicky známých projektů, včetně návrhu Ateliér vily v resortu Art Villas Costa Rica. Pod svou vlastní značkou Malfinio zaujala tvorbou autentických autorských interiérů, které dokazují, že vynikající design není o zvolení správné dekorace, ale o citlivém vnímání klienta, prostoru, materiálů, textur, detailů a v neposlední řadě o smyslu pro praktičnost. Výtvarně koncipovaný byt ve funkcionalistickém činžáku očistila na velkorysý minimalistický prostor, který pojala jako scénu něžných setkání jemnosti a surovosti materiálů, podpořenou barevnými tóny od červánkové po terakotovou. Atypický nábytkový blok prostupující celým bytem skrývá veškeré úložné prostory, křídly krytou kuchyni i dvě menší koupelny. Jeho povrch pojednala jako velkoformátové plátno dokonale v synergii prostoru výtvarnice Klára Spišková.



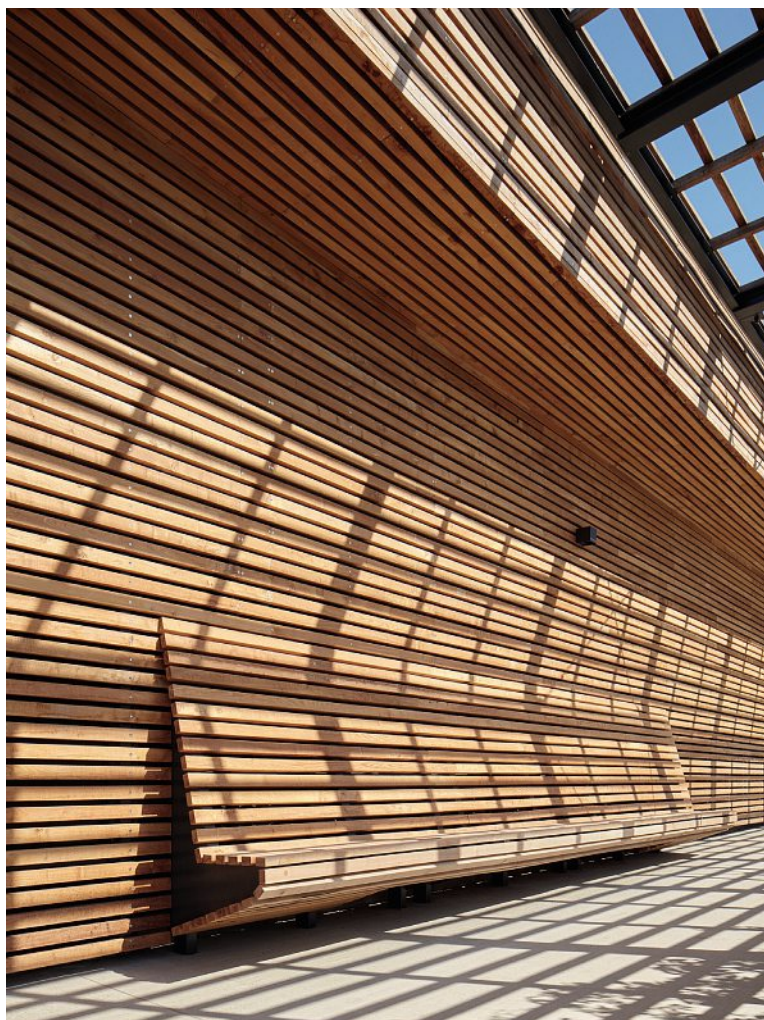
## KANCELÁŘE CZECH PROMOTION VOL. 2 Zuzana a Jan Kurzovi, Kurz Architects

Zuzana a Jan Kurzovi se po šesti letech vrátili ke své vůbec první společné realizaci, za kterou posbírali řadu ocenění – kancelářím marketingové společnosti Czech Promotion v Paláci Karlín – a proměnili dalších 1000 metrů čtverečních ve vzdušný, dynamický prostor s rozmanitými strukturami, který se důrazem na recyklaci zásadně liší od současných trendů kancelářského designu. Využití udržitelných, logisticky i ekonomicky dostupných materiálů odráží filozofii společnosti spočívající v maximalizaci požadovaného výsledku při minimálních nákladech. Na jednotném bílém pozadí vytvářejí recykláty a restaurovaný antikový nábytek v kombinaci se současným českým designem elegantní prostředí doplněné bujnou zelení – symbolem dynamiky a přirozeného růstu.

## RAMENCRAFT

SOA architekti, Štefan Šulek, Lucia Král

Sons of Architecture, jak se titulují zakladatelé studia SOA Štefan Šulek, Ondřej Píhrt a Ondřej Laciga, staví své projekty na krásě, respektu a odpovědnosti. Vedle interiérů a rezidencí se zaměřují na školské a vzdělávací stavby s významným kulturním přesahem, jakým je například nedávno dokončený Park historie v Aši. Svůj cit pro kulturní souvislosti uplatnili s vtípem také při designu fast foodu Ramencraft v centru Prahy. Vášně investora pro japonskou kulturu vyjádřili pomocí 8bitové herní grafiky, která propojila japonskou tradici s popem. Pixelová grafika na stěnách a prvcích vytváří dojem herního prostředí plného energie. Vysoce kontrastní kombinace modré a jasné červené dodává interiéru dynamiku a živost a podtrhuje atmosféru rychlého občerstvení. U vchodu vítá Czezilla zosobňující český přístup k japonskému kulturnímu fenoménu. Ramencraft je novou dimenzí architektonického a gastronomického zážitku na česko-japonské scéně.



## VINAŘSTVÍ KOLBY

Jan Veisser, Jan Hora, Barbora Hora, ORA

Nezaměnitelná tvorba Barbory a Jeníka Horových a Jan Veissera spočívá v nalezení a podpoření originálních kvalit regionální architektury. Jejich pozornost si často žádají objekty a struktury odsouzené k zániku, aby je v novém kontextu oživil. V případě vinařství Kolby v Pouzdřanech se jedná o dostavbu a sjednocení budov stávajícího areálu podle filozofie nového majitele založené na přírodních postupech a respektu ke krajině. Jednotlivé objekty zahalili architekti předsazenou fasádou z akátových latí, lokální, velmi odolné dřeviny. Různá modelace treláže plní funkci opory pro popínavé rostliny, degustační lavice i stínění. Novostavbu betonového skladu zanořili do terénu a vizuálně umenšili „kopečkem“ z vykopané zeminy, beton probarvili do zemitého tónu a stabilitu vnitřní teploty podpořili porostlou fasádou. Pro degustaci ve winebaru v historické budově navrhli architekti masivní stůl, výrazným autentickým motivem interiéru je i cementová dlažba vínové barvy se vzorem vlnky.





*Studio archicraft založil Miroslav Krůtký a Jan Tomáš Ciesla (na fotce vpravo).*

# ARCHITEKTURA *musí fungovat*

Ve své práci propojují architekturu a řemeslo. Občas se ale přihlásí do soutěže a naschvál nesplní zadání – berou to jako cvičení, kdy můžou popustit uzdu svojí fantazii. Takhle totiž architekti ze studia archicraft přemýšlejí, chtějí se bavit a dělat architekturu, která dává smysl. Jen tak cvičně navrhli třeba pavilon pro EXPO 2025 v Japonsku a teď už reálně pracují na největším autosalonu v Evropě.

Text: Gabriela Marešová – Foto: David Turecký, archiv studia

**P**otkali se ve škole, na Fakultě architektury ČVUT. I když popravdě to prý bylo častěji na studentských akcích v hospodě než na přednáškách. Když ale Jan Tomáš Ciesla sestavoval tým, se kterým by se přihlásil do jedné architektonické soutěže ve Finsku, Miroslav Krátký se přihlásil a rozjeli tak první společný projekt, na kterém si otestovali, že se dokážou podpořit a přebírat jeden od druhého roli tahouna.

Letos jejich studio archicraft slaví patnáct let a oni se už se vši pokorou ke klientovi nebojí odmítat zakázky. „Jsme příliš staří na to, abychom dělali blbosti,“ podotkne Krátký. Architektura totiž podle nich má dávat smysl, má být funkční, má se spojovat s poctivým řemeslem a nejdůležitější ze všeho je, aby vzbuzovala emoce, ze kterých má radost klient i architekt.

Jejich kanceláře v pražských Holešovicích jsou odrazem jejich estetiky: surový beton, sklo, přírodní materiály a světlo. A když vyprávějí o architektuře a různým přístupům k ní, na nic si nehrají a chvílemi si neberou servítky, podobně jako ta odhalená betonová stěrka, která se roky schovávala pod levnými kachlíky tehdejší prodejny.

Holešovice jsou domovem jejich ateliéru od samého počátku, sice za ty roky vystřídali pár adres, ale už tu zůstali. „Neustále se tu něco děje, něco tady vzniká, je to naprosto kreativní a zajímavé prostředí. Ten duch architektury je tu dobrý, možná i proto je nás architektů tady tolik,“ usmívají se.

Ani jeden z nich z Prahy původně nepochází, oba si ji ale zamilovali. Ciesla vyrůstal ve finském Tampere, jeho maminka je Češka, tak se na začátku devadesátých let, když mu bylo šestnáct, rozhodl odjet do Čech. „Nastoupil jsem

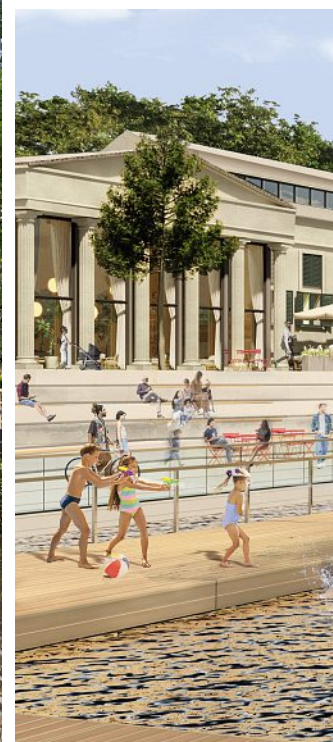
na Gymnázium Jana Palacha a bylo to tam skvělé. Jak bylo těsně po revoluci, měli jsme samé mladé učitele,“ říká. Oproti tomu na fakultě architektury si prošel prozřením. „Bylo to jako se vrátit do osmdesátých let, tak zkostnatělé to až na pár výjimky bylo.“ V Praze se mu ale líbilo i tak, nebyla tu tma a zima jako ve Finsku a navíc tady viděl obrovský prostor ke změnám a budování.

Krátký je z malé vesničky na hranici jižních a středních Čech a Vysočiny. Na stavební průmyslovku se vydal do Havlíčkova Brodu a pak šel rovnou do Prahy, kterou familiárně nazývá „velkoměstečkem“, kde můžete chodit pěšky. Jedinou její slabinu vidí v nedostatku většího počtu pulzujících center, která by byla v jednotlivých částech nebo čtvrtích a kde by se odehrával kompletní život. „Měla by být multacentrálním městem, ale myslím, že na tom se už pracuje a bude to super místo pro život!“ věří Krátký.

## *Od baget k pavilonu Expo*

Od školního projektu přes první zakázky interiérového designu se celkem rychle dostali do fáze, kdy začali růst a pronajali si ateliér. Zlom přišel s klientem, pro kterého začali navrhovat restaurační síť Bageterie Boulevard. Majitel řetězce je pak ale rychle přizval k dalším projektům od fasády přes sídlo firmy až po plány, co s rozlehlými pozemky, které jeho firma koupila.

„Měli jsme spolu každý čtvrtek schůzku, ona ho architektura dost zajímala a myslím, že jí i celkem rozuměl, takže chtěl všechno konzultovat. A zároveň měl pocit, že nemůžeme pracovat pro nikoho jiného,“ popisuje Ciesla. „Udělal jsem pro něj asi 150 konceptů, 25 poboček, a když jsme pak



*V rámci kreativních cvičení vytvářejí architekti z archicraft i tzv. Moonshots, kdy se věnují oblasti nebo produktu, který by podle nich mohl zlepšit kvalitu života a vypracují návrh. Jako v případě pražského nábřeží Edvarda Beneše pod leteckým kopcem, které uvolnili pro obyvatele města a pěší a vedle kaváren a posezení tam umístili třeba také plovárnu.*

otevírali jakoby konkurenční Bombay Express, měl pocit, že jsme ho zradili. Museli jsme se tak rozloučit.“

Později navrhli také několik poboček Apetit, banh-mi-ba nebo Ugo. A ještě restaurace Pilsnerka na Národní a Masaryčka na zrekonstruovaném Masarykově nádraží, kde si znovu ověřili, jak komplexní práce s designem celého prostoru může zcela určovat pocity člověka, který tam přichází.

Rádi vzpomínají i na dva velké byty ve Vokovicích, kde od majitele dostali s důvěrou zcela volnou ruku. Byl to projekt developera Daramis a klient si je vybral právě proto, jak k navrhování přistupují. Jestli jim na něčem hodně záleží, jsou to materiály. „Chceme tvořit přirozeně, nemáme rádi falešnost. Takže vždycky vybereme drásaný dub opatřený matným olejem, který vypadá, jako kdybyste si ho odnesli přímo z lesa. Někdo ale tyhle povrchy neumí vůbec přijmout, nelíbí se mu stárnutí materiálu. A to je potřeba si vyříkat hned na začátku,“ zdůrazňuje Krátký. „Smysl je v té upřímnosti, ve vnitřní kráse materiálů.“

Klienti, kteří by ale třeba toužili po lesklém interiéru italského designu 90. let, se prý na ně už neobrací. „Ale je pravda, že před deseti lety jsme pracovali pro jednu dámu, jejíž dům uvnitř vypadal jako zámek Červená Lhota. To už bychom dnes asi morálně nezvládli, po těch letech už nejsme tak ohební a záleží nám na tom, jakou architekturu vytváříme.“

Aby se mohla jejich kreativní duše naplno vyřádit, přihlásí se občas do architektonických soutěží, které ani vyhrát netouží. A většinou poruší vypsaná kritéria, to aby měli při designování absolutní volnost. „Je to takové kreativní cvičení pro celý ateliér. Trénujeme si během toho něco, co

můžeme později využít, jde nám ale také o týmového ducha, který se musí neustále povzbuzovat,“ podotkne Krátký. Oproti klasické zakázce, kdy na druhé straně stojí platící klient, před kterým mají pokoru, je tohle mnohem volnější disciplína. Připomíná zároveň jednu z posledních soutěží, kterou úspěšně nevyhráli, propasali do ní ale svůj zcela přímý názor – Národní pavilon Česka pro Expo 2025 v Ósace.

Jejich návrh jako hlavní materiál používá japonskou hlínu, nechtěli vozit desítky tisíc kilometrů materiál, když ho můžou získat přímo na místě. A stejně tak konstrukci by stavěli až tam. „K tomu jsme přidali nafukovací plachtu, která se dá sbalit do jednoho kontejneru, a převážet by se tak musely jen jednotlivé exponáty. Jenže jak jsme snížili stavební objem, tak jsme nerespektovali zadání,“ vysvětluje Krátký.

V predispozicích totiž bylo, že v pavilonu má být hala na e-sport. „To jsme vůbec nerespektovali, a proto jsme zmenšili ten celkový objem. Necháпали jsme, proč by tam něco takového mělo být a proč by se Japonci chodili zrovna do českého pavilonu na e-sport koukat. Jak jsem říkal, na takové blbosti jsme asi už staří. Mimochodem, ten vítězný pavilon, na to jsme hodně zvědaví, protože převést všechnen ten materiál, to sklo, přes půlku planety a postavit ho v místě, kde ještě ani nestojí ostrov, to bude hodně zajímavé. Postavit skleněný palác za méně než rok...“ připomíná blížící se zahájení veletrhu příští rok v dubnu. „Ale jsou to Japonci, tak třeba to stihnou,“ doplňuje ho Ciesla. „I proto jsme přednesli takový návrh, u kterého byla jistota, že se stihne.“



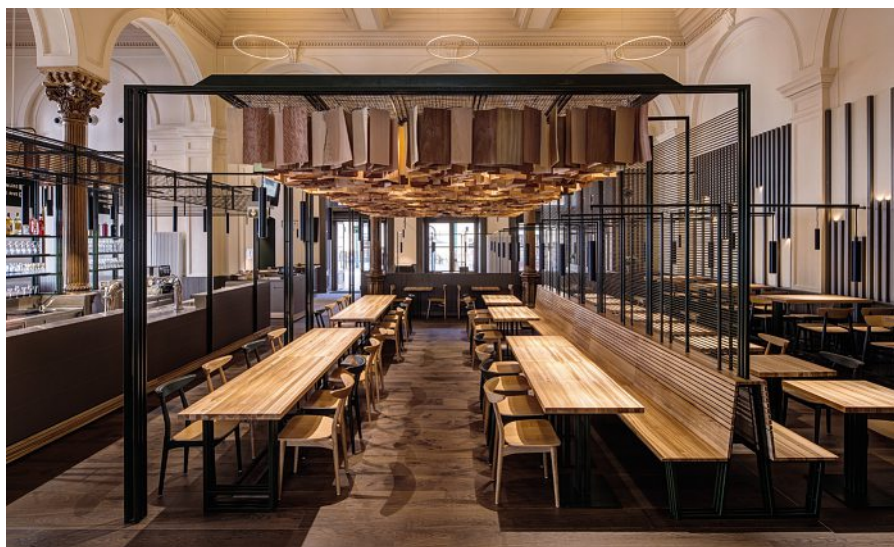
*Archicraft navrhlo řadu poboček bister, od Bageterie Boulevard a Bombay Express až po UGO (foto nahoře) a několik restaurací, včetně Masaryčky (snímek dole) na zrekonstruovaném Masarykově nádraží v Praze. Jejich návrh vyhrál také u investora chystaného resortu v džungli Kostariky (zcela dole).*

Kreativitu v archicraftu trénují i mimo vypsané soutěže. V rámci takzvaných Moonshots, kdy se zaměří na nějaký návrh místa nebo věci, která by mohla vylepšit náš životní prostor. Může to být třeba přestavba veřejné náplavky na nehostinném nábřeží Edvarda Beneše pod letenským kopcem, kde je v současnosti jen silnice a lidé tudy spíš neproudí.

Nebo skladové haly hojně vysázené podél dálnic, nad jejichž stavbou a jiným možným využitím prostoru kolem nikdo nepřemýšlel. „Je to obrovská plocha, zabraná zemědělskou půdou. Nikdo z veřejnosti tam většinou nemůže jít a nemá k tomu ani důvod. Jsou to vlastně mrtvé plochy,“ upozorňuje Ciesla.

Jeho kolega zase přibližuje projekt kancelářského stolu, který obsahuje všechno, co k práci potřebuje. „Už pracujeme na prototypu, který je zajímavý svojí statikou, materiálem, integrací akustiky i osvětlením v jednom prvku. Naším cílem je sériová výroba. Spolupracujeme na tom s moravskou firmou Dřevodílo. To je o pár let mladší chlapík, vystudovaný chemik, který se zamiloval do dřeva a koupil si truhlárnu. Padli jsme si do oka,“ usmívá se Krátký.

Vedle toho připravují novou restauraci v Hybernské ulici v Praze a pracují na největším autosalonu zánovních vozů v Evropě, který na ploše 45 tisíc metrů čtverečních staví Louda Auto. Kromě prodeje návrh počítá i s kancelářemi, kantýnou, kavárnou i opravnou a servisem. Nakonec, ale ne v poslední řadě, je totiž architektura o emocích a o lidech, a jak prohlásí na konci našeho rozhovoru Krátký, když si to člověk zaslouží, dobré projekty k němu vždycky přijdou. ■





ARCHITEKTONICKÝ  
*genius loci*

Jistě, do galerií a muzeí se chodí na výstavy a za exponáty. Někdy se ale návštěva takové instituce vyplatí už jen kvůli atmosféře samotného místa, její architektonické hodnotě, netradičnímu koncepčnímu pojetí či bohaté historii. Vybrali jsme pro vás tři dokonalé české galerie v Pardubicích, Ostravě a Praze a na ty nejnovější a nejzajímavější architektonické počiny se podíváme i do zahraničí.

Text: Ondřej Elsner – Foto: Archivy institucí, Juliusz Sokolowski, Arch-Exist Photographs





## NA BŘEHU CHRUDIMKY

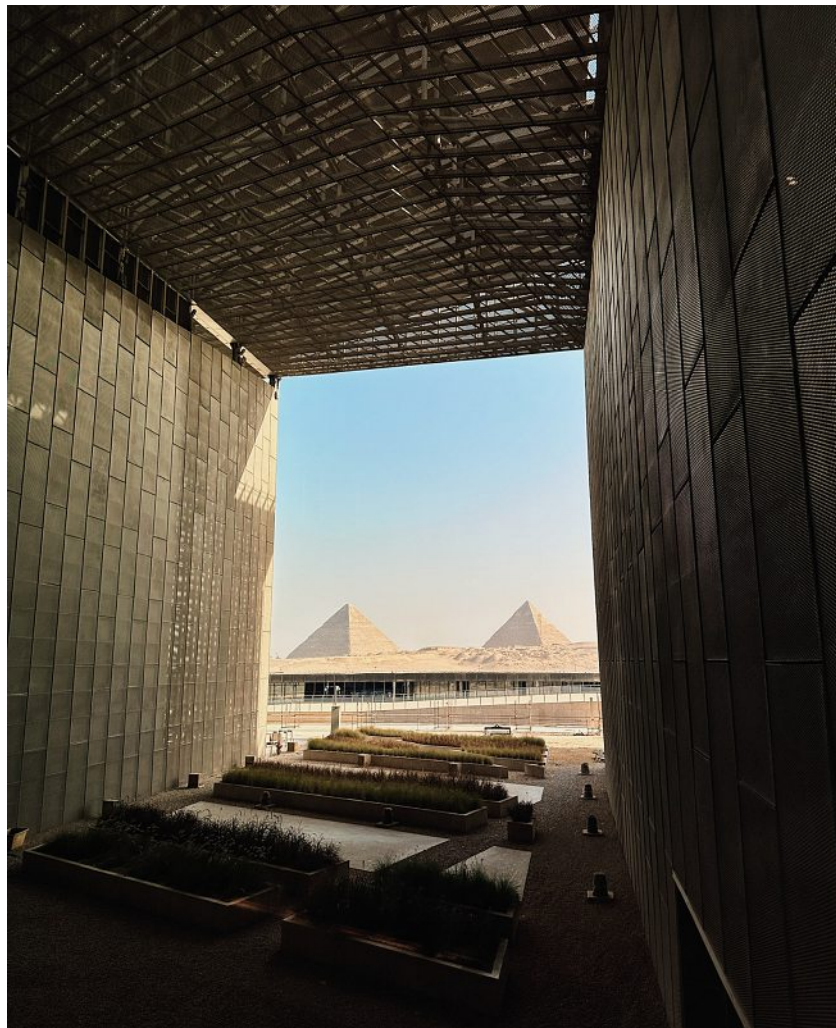
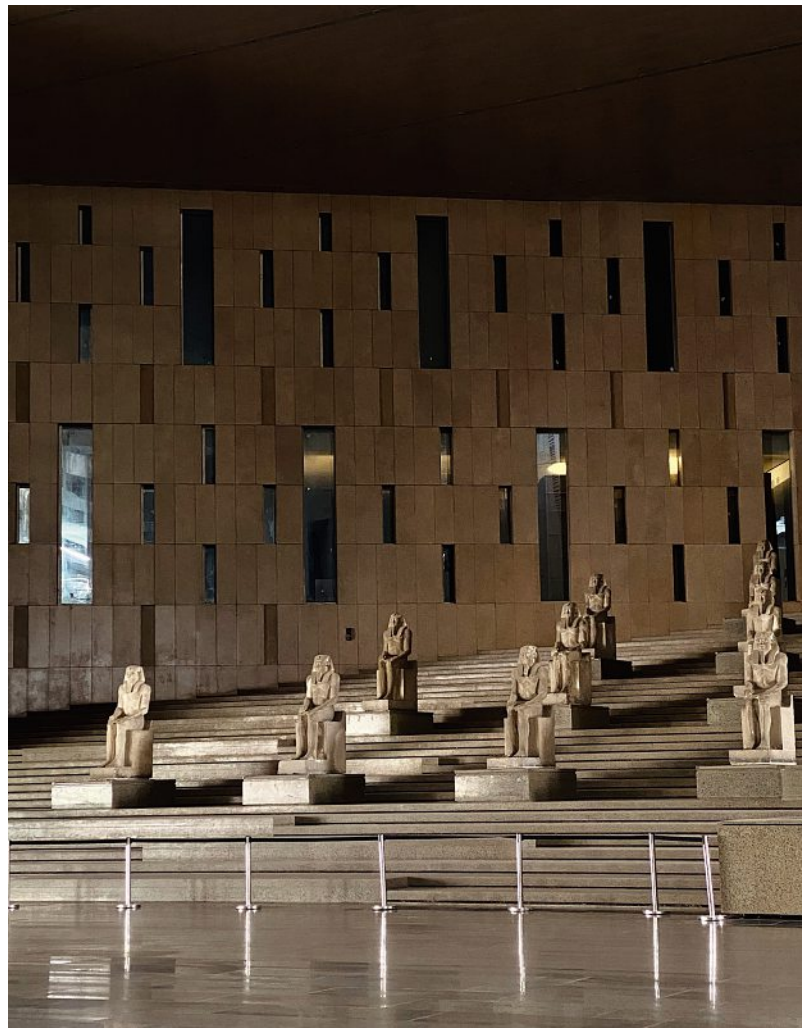
Milovníky kultury trochu opomíjené Pardubice mají svůj nový středobod. Na sklonku minulého roku otevřel své brány kulturně-společenský komplex Automatické mlýny, jenž dává na oddiv nejen původní architekturu Josefa Gočára z roku 1910 inspirovanou tehdejším objevem babylonské Ištariny brány, ale také tvorbu současných architektů, kteří se na revitalizaci a výstavbě téměř za miliardu korun podíleli. Majiteli technické památky jsou od roku 2016 manželé Smetanovi, kteří se ve spolupráci s krajem a městem rozhodli objektu vdechnout novou velkolepou podobu plnou oceli, dřeva, betonu a světlých i tmavých cihel. Z nedalekého zámku se sem do pěti pater přestěhovala sbírkotvorná Východočeská galerie, která se nyní nazývá Gočárova, navštívit můžete vzdělávací centrum Sféra, galerii současného umění Gampa, majestátní silo, kde sídlí Nadace AM, nově vzniklou piazzettu či panoramatickou vyhlídkovou terasu.

Automatické mlýny, Mezi mosty, Pardubice, [www.automatickemlyny.eu](http://www.automatickemlyny.eu)



## POD HLADINOU

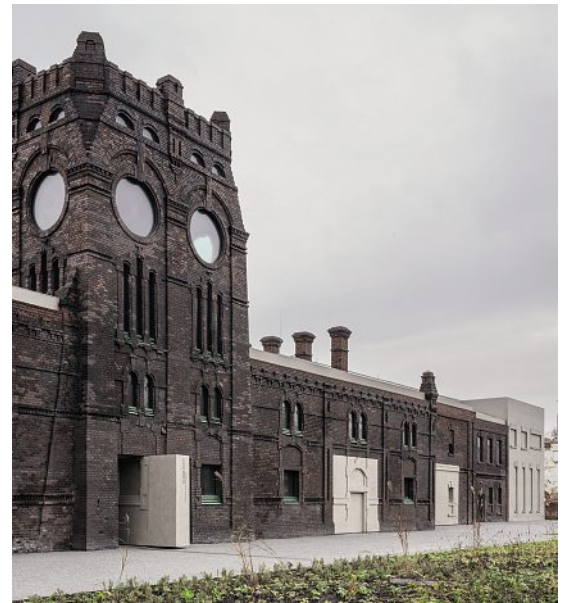
Japonský architekt Junya Ishigami udivil svět svou realizací lineárního Zaishui Art Musea o délce jednoho kilometru. Najdete ho na umělém jezeře u vstupu do rezidenční rozvojové zóny ve městě Rizhao v čínské prefektuře Šan-tung a samotná konstrukce má v sobě otvory, které umožňují proudění vody přes podlahu muzea. Nosné sloupy stoupají ze dna jezera a svou proměnlivou výškou vytvářejí vertikální vlny, které definují tvar muzea. Tenká betonová střecha visí místy nízko nad hladinou, aby napodobovala obrysy nedalekého pohoří. V některých částech budovy muzea se střecha otevírá k nebi, aby vnesla do budovy okolní přírodu. Ideovým cílem celého projektu je podle slov architekta poukázat na to, jak se moderní čínská architektura často uzavírá před okolním světem, je megalomanská, nemá vztah s přírodou a chybí jí lidské měřítko. Tento něžný vodní had dokazuje pravý opak.



## EXKURZ DO STAROVĚKU

S pyramidami v Gíze za zády otevírá dlouho očekávané Grand Egyptian Museum od dublinského studia Heneghan Peng Architects. Stavět se začalo v roce 2012, projekt egyptského ministerstva kultury ale nabral kvůli špatné politické a ekonomické situaci zpoždění, a tak se na 100 000 faraonských artefaktů ze starověkého Egypta představuje návštěvníkům až nyní. V interiérech se opakuje motiv trojúhelníku, jsou tu skutečné poklady lidské civilizace jako Chufuova loď – rituální plavidlo, jež bylo pohřbeno vedle Velké pyramidy v roce 2500 před naším letopočtem, nebo starožitnosti z hrobky krále Tutanchamona, které jsou v plném rozsahu vystaveny poprvé od jejich objevení v roce 1922. A plocha půl milionu metrů čtverečních a padesátihektarový pozemek z muzea činí největší na celé planetě.

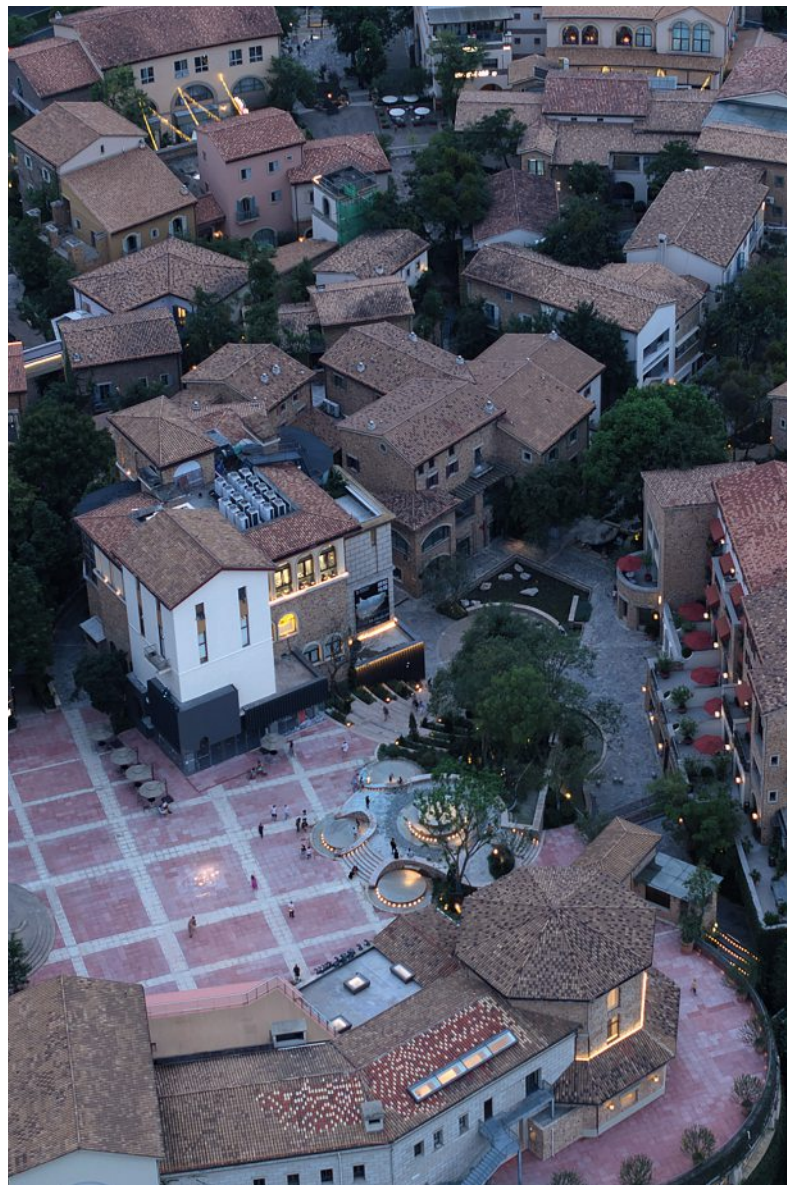




## NA JATKÁCH

Ostravská galerie současného umění Plato zaslouženě budí mezinárodní pozornost. Jako první česká stavba byla nominována na evropskou cenu za architekturu Mies van der Rohe Award a aktuálně dělá kolečko snad všemi renomovanými publikacemi a architektonickými weby. Za její snad až přízračnou podobou stojí polský ateliér KWK Promie architekta Roberta Konieczného, který industriální komplex bývalých jatek z 19. století doplnil o současnou přístavbu a chybějící temné zdivo vyplnil šesti obřími otáčivými dveřmi ze světlého betonu. Ty ukazují, že funkční galerie nemusí být jen rigidní bílá krychle, ale že prostor plný umění může být proměnlivý a plně otevřený okolnímu světu. Součástí projektu je i revitalizace přilehlých ploch, a tak tu vznikají nové komunitní záhony, loučky a jezírka, do kterých můžete zasadit i svou rostlinku a zanechat tu po sobě zelenou stopu.

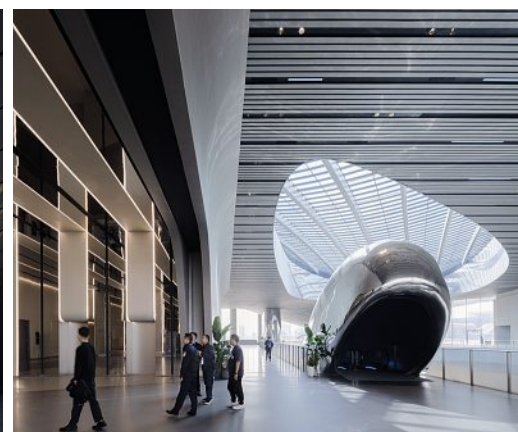
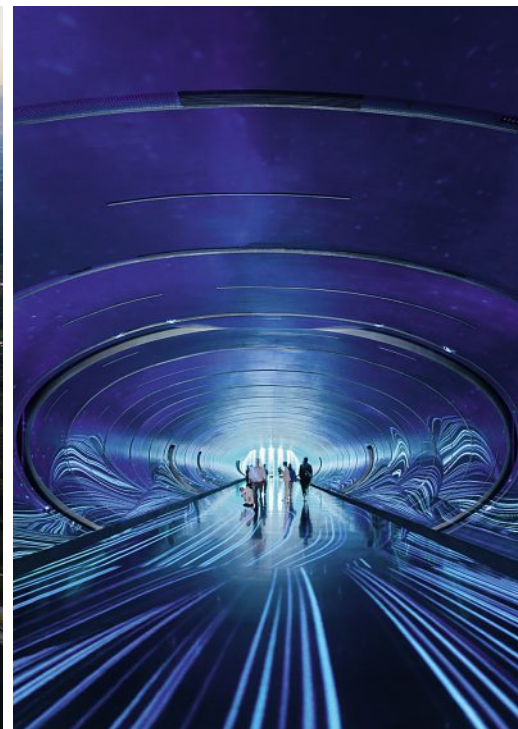
Plato, Porážková 26, Ostrava, [www.plato-ostrava.cz](http://www.plato-ostrava.cz)



## V TOSKÁNSKU

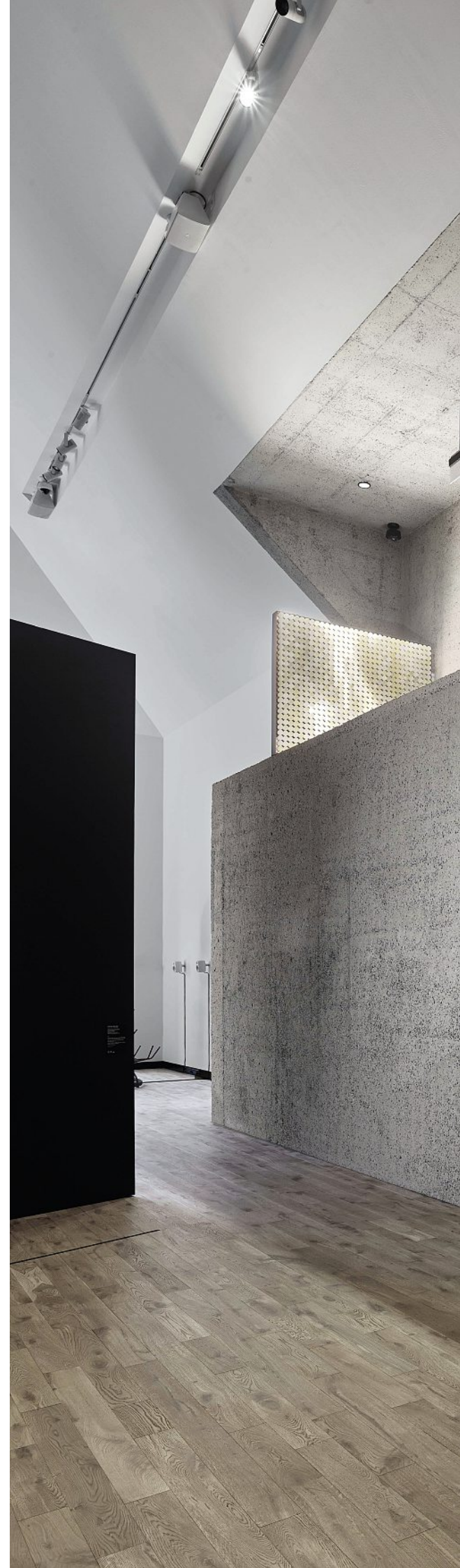
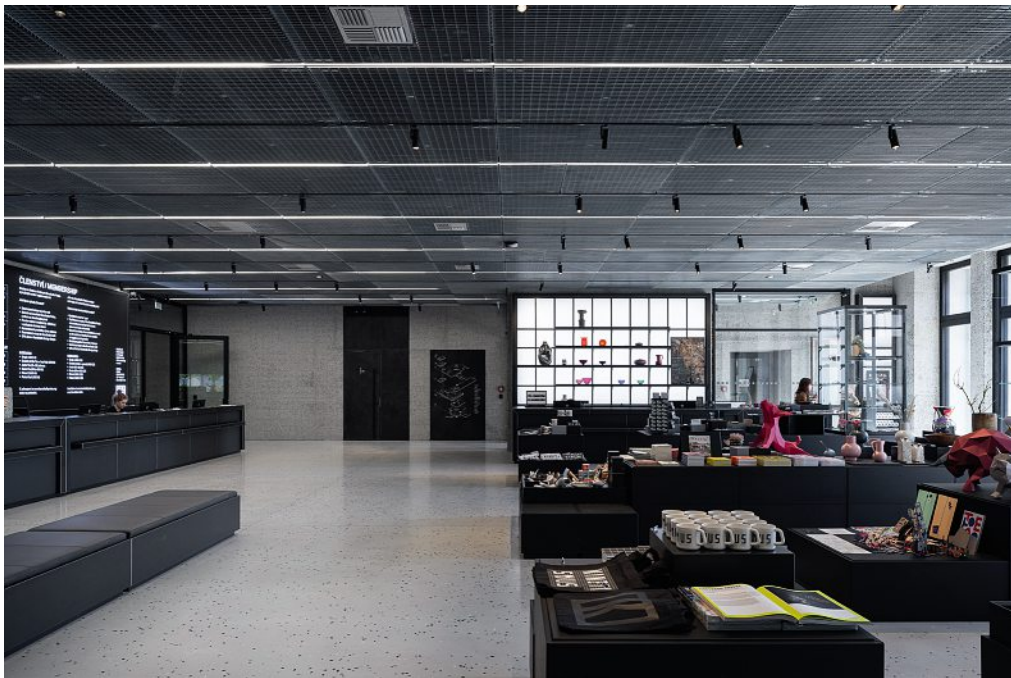
Někdy je architektura zcela překvapivá a klame tělem. Třípatrovou A4 Art Gallery najdete na náměstíčku naproti kostelu, na samém vršku kopce malebné „toskánské“ vesničky Luxehills. Pokud se ale rozhlédnete do širšího okolí, zjistíte, že pitoreskní víska vyrostla na předměstí čínského města Čcheng-tu. Tento komunitní satelit byl vystavěn na konci minulého století, přesto nabízí příjemný historizující lidský rozměr, který přímo vyzývá k prozkoumání lokace. Inspirace Evropou se promítá i do interiérů nové galerie, ale tentokrát jiným způsobem. Architekti místního studia Tektonn pracují s volným prostorem, neutrální barevností a materiály, jako je beton a sklo. Vše dohromady vytváří dojem progresivní moderny plně uzpůsobené potřebám a očekáváním současných návštěvníků. Za návštěvu rozhodně stojí i přízemní restaurace s prosklenou fasádou, která vás po kulturním zážitku šupem přeneše zpátky na italský venkov.



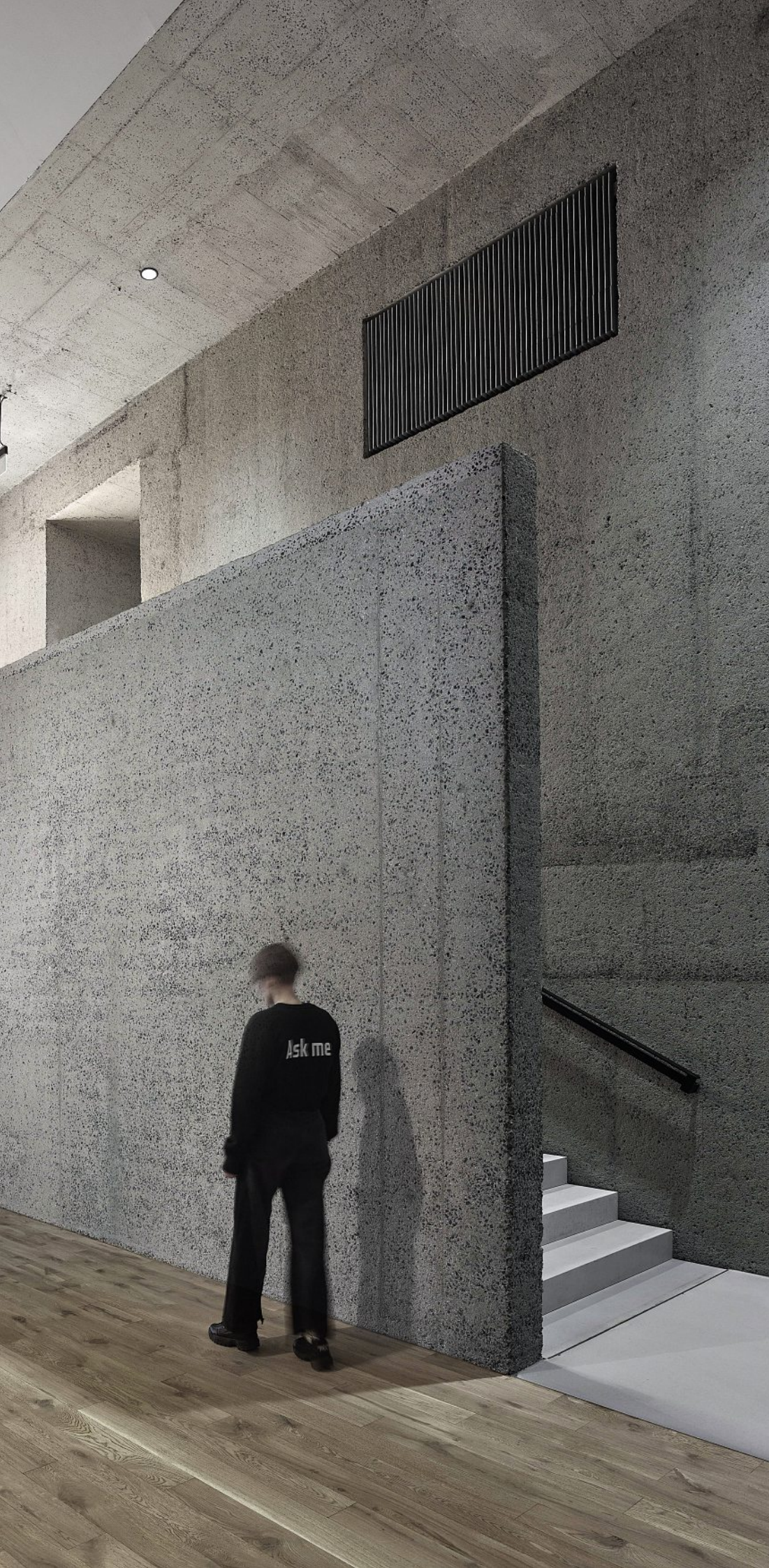


## NA JEZEŘE

Město Čheng-tu v provincii Sečuán zažívá architektonický boom a je líhní oceňovaných autorů sci-fi žánru. Snad i proto tu vyrostlo Science Fiction Museum, které se vznáší na hladině jezera. Připomíná rozpínající se mlhovinový mrak s hvězdou uprostřed. K ní se dostanete cestami, jež se táhnou z města až do srdce budovy, za jejímž návrhem stojí Zaha Hadid Architects. Futuristické prostory se rozbíhají z nebesky osvětleného centrálního atria v několika úrovních a do všech světových stran. Design masivní instituce o rozloze 59 000 metrů čtverečních splňuje nejvyšší standardy čínského programu zelených budov, pyšní se přirozenou hybridní ventilací, která optimalizuje subtropické klima, energii zajišťuje fotovoltaika na střešním baldachýnu a parková úprava umožňuje zadržovat a uchovávat dešťovou vodu pro další použití.







## TRAFOSTANICE

Největší tuzemskou soukromou galerii najdete na turisty přeplněném Klárově na Malé Straně. Hned po vstupu do budovy, bývalé Zengerovy trafostanice z roku 1932, na vás ale dýchne klid a majestátnost výstavních prostor o rozloze 5687 metrů čtverečních. Instrukce, kterou založili manželé Petr a Pavlína Pudilovi a jejich The Pudil Family Foundation, operuje s ročním rozpočtem 60 až 100 milionů korun a na vizuální kvalitě prostor a úrovni výstav je to znát. Tři rozsáhlé galerijní prostory doplňuje kurátorský design shop, příjemné bistro a kavárna s terasou a romantickými výhledy na pražské centrum, Petřín a Pražský hrad. Opomenout byste neměli ani dřevem obloženou knihovnu, ve které můžete v klidu posedět a prolistovat volně přístupné publikace nejen o umění.

Kunsthalle Praha, Klárov 5, Malá Strana,  
[www.kunsthallepraha.org](http://www.kunsthallepraha.org)

DESIGN

# DIGITÁLNÍ *nostalgie*

Text: Gabriela Marešová – Foto: archiv značky



Milánskou instalaci Preciosy pohltily barvy, hudba a technologie. Designéři ji postavili na tom nezákladnějším – na křišťálovém pixelu.





O dhrnete černé těžké závěsy a před vámi se roztančí světelná show. Krystaly jsou rozvěšené v prostoru, světlo se přelévá z jedné strany na druhou a vy máte pocit, že vás obklopují ze všech stran, stejně jako zvuk, který vychází ze sedmadvaceti reproduktorů nainstalovaných po celé místnosti. Zůstanete stát a necháte se pohltit, tady explicitně vidíte obraz rozložený na pixely. Přesněji na 400 křišťálových, ručně foukaných a tvarovaných pixelů z Kamenického Šenova. A už asi chápete, proč se před vstupem celý den tvořily fronty zvědavých návštěvníků.

Preciosa na letošním milánském Design Weeku vůbec poprvé představila barevnou show nazvanou Crystal Beat 2. Vsadila na retro vlnu, která je divákům povědomá a nechá je v zatemněné místnosti za zvuků hudby vzpomínat na roky, kdy bylo ještě všechno jinak. Vzpomeneme si na první zážitky s počítačem, na to, jak jsme se nemohli odtrhnout od Tetrisu, nebo možná i na svoji šustákovku, která byla pravděpodobně fialová a tak trochu lesklá. „V dnešní době pixel představuje základní stavební kámen naší kultury. To, co jsou cihly pro domy, jsou pixely pro náš dnešní svět. My už vlastně bez digitální informace nežijeme snad ani jednu hodinu. A když si tohle uvědomíte, pochopíte, proč jsme si zvolili jako téma právě pixel,“ vysvětluje Michael Vasku (foto nahoře), jeden ze dvou kreativních ředitelů Preciosa Lighting. Druhým je Andreas Klug a právě hovoří s jedním klientem.

A když navíc pracujete se sklem, můžete ten pixel vy-modelovat do 3D a rovnou ho usadit do 3D mřížky. A ještě ji propojit s prostorovým zvukem, na který bude stejně prostorově reagovat i světlo. „LED zdroj v pixelech svítí do pěti stran a reaguje na rytmus hudby a vy v té mřížce tak můžete pozorovat, že v jeden moment je světlo přesně vpravo dole, posouvá se vlevo nahoru a postupně naplňuje celou mřížku,“ ukazuje mi Vasku a dál odkývá technické parametry: celková váha instalace je 1600 kilogramů, strana každého pixelu je dlouhá třináct centimetrů a dohromady do pixelů designéři umístili dva tisíce individuálně naprogramovaných LED čipů.

Naprogramovat instalaci, aby správně reagovala, trvalo tři dny a tři noci, její účel ale není jen výstavní. Pixely se zároveň stávají dalším signature designem Preciosy a nabízí individuální sestavení pixelů třeba nad jídelní stůl. Díky umístění LED zdroje si navíc můžete hrát se stylem, kam a jak bude svítit. Pokud zatoužíte rozzářit objekty samotné, není to problém, budou svítit do prostoru. A když si budete přát posvítit směrem dolů na večeri, prostě jen ovládním rozzáříte spodní část pixelu.

Michael Vasku vystudoval architekturu a v Miláně byl také součástí týmu, který v rámci designéřské přehlídky navrhl expozici v Rakouském domě. Jeho velkou vášní je ale historie, filozofie a podpora evropské myšlenky, protože věří, že spíš než národně bychom se měli identifikovat regionálně. „Část Moravy má vlastně blíž do Vídně než do Prahy. Třeba já mám k Moravě také blízko. Děda pocházel ze Zlína a druhá část rodiny z Plzně. Proto se snažím mluvit stále česky, i když mám ten hrozný přízvuk,“ směje se. „A i touhle spoluprací s Preciosou se ty naše regiony snažíme spojit.“ ■

Pražské jaro  
12. 5. — 3. 6. 2024



Miroslav Srnka

Superorganisms

# SUPER ORGANISMS

50 koncertů, debat, workshopů a masterclass, výstava  
koncert s padesáti klavíry, piknik s Berlínskými filharmoniky  
mezinárodní hudební soutěž a nekonečno zážitků

[festival.cz](https://festival.cz)



S podporou



Finanční podpora  
ve výši 15 mil. Kč



Generální partner



Partner festivalu



Technologický partner



Partner koncertu



Generální mediální partner



Hlavní mediální partner



Mediální partner



Oficiální  
automobil



# TOUHA *po životě*

Text: Gabriela Marešová – Foto: Aleksandra Vajd

Osudová setkání Mileny Kalinovské by vydala na samostatnou knihu. Na to je ale příliš brzy, ani ve svých šestasedmdesáti letech takhle významná kurátorka, která se prosadila ve světě, nezastavuje. Naopak, velká míra odhodlání, se kterou se jako dvacetiletá rozhodla emigrovat, v ní zůstává a chce naplno žít.

PORTRÉT



Zastihnout ji v Čechách není vůbec jednoduché. Když už se přesouvá na starý kontinent, často propojí cesty tak, aby navštívila staré přátele i významné evropské instituce. Doma je ve Washingtonu D.C., jednou za čas ale přiletí. Dřív tu trávil několik měsíců v roce, na rodinném statku u Třeboně. Po smrti manžela před třemi lety ale dům prodala a teď během svých návštěv bydlí většinou u rodiny a přátel v Praze.

Svou rodnou zemi miluje a obě její děti mluví plynule česky. „Na tom mi při výchově hodně záleželo, možná i proto, že jsem sama dlouho mluvila jen rusky. A jsem ráda, že děti mají k Česku velmi blízko. Třeba syn, který žije v San Francisku a pracuje jako analytik v Tesle, obdivuje řemeslnou zručnost lidí tady, prý si se vším poradí, všechno spraví. A naše dcera, která má Williamsův syndrom a je tak mentálně trochu opožděná, zase má ze všeho nejraději obyčejné rohlíky a máslo,“ říká s nadsázkou, ale zcela otevřeně.

Potkáváme se jedno dubnové ráno v zatím poloprázdné Kavárně Na Boršově, jen pár minut chůze od bytu, kde teď na pár dní zůstává. Právě se vrátila z Benátek, kde začalo letošní bienále umění. Mluví zapáleně o všem, co tam viděla, koho potkala. V umění hledá hloubku, a jak už se mnohokrát potvrdilo, na výběr dobrého umění má mimořádný šestý smysl.

Obzvlášť ji baví mladí autoři. A byli to právě začínající umělci, kterým uspořádala první velké sólo výstavy v malé galerii v londýnských Riverside Studios, která několik let vedla. Tehdy objevila Richarda Deacona a prostor u ní dostali i třeba málo známí Anish Kapoor a Antony Gormley. A za svůj přínos byla v roce 1985 jako jedna ze dvou neumělkyně (a jediná Češka) v celé historii nominována na prestižní Turnerovu cenu.

„Moje zkušenost v Riverside byla dost experimentální. Mluvila jsem anglicky a rusky a pomáhala jsem tam s jednou výstavou a následnou deinstalací děl, to mi šlo. A asi mě sledoval ředitel celých Riverside Studios David Gothard, který mě pak pozval do kavárny a zeptal se: Hele a nechceš tu galerii vést?“ vzpomíná s tím, že se mu snažila hned vysvětlit, že nikdy v galerii nepracovala. „A on jen řekl: To mě vůbec nezajímá, já se jen ptám, jestli můžeš nastoupit během dvou dní, a pokud ne, tak mi to řekni, protože já tu mám frontu lidí, kteří tu pozici chtějí... Tak jsem to vzala a v duchu jsem si říkala, že mě pak vyhodí, ale že je to jedno,“ směje se. Její plán byl jasný, přijet první den do práce na kole, aby se totálně vyčerpala a nebyla nervózní.

Gothard ji seznámil s kritikem Michaellem Neumannem, ať si s ním promluví o programu galerie, že by jí mohl pomoci. „Říkala jsem mu, že o uměleckém dění nevím vůbec nic, a on na to, že to je vynikající, protože většina lidí ví úplně všechno a neudělají nic. A pak mi řekl, že mám v podstatě dvě možnosti: první, vystavovat starší umělce, kteří nedostávají v Londýně už tolik prostoru, přilákají ale obrovské množství lidí a galerie bude slavná. Nebo se soustředit na ty úplně mladé, kteří nedostávají vůbec žádnou možnost se ukázat, nikdo na ně nepříjde, ale ty s nimi navážeš blízký vztah a naučíš se hodně o umění. Moje volba byla jasná, chtěla jsem ty mladé!“ popisuje. Neumann jí vypsali umělce, kteří by jí mohli zajímat, a pobídl ji, aby navštívila jejich ateliéry a podívala se, jak tvoří.

Vybrala si neznámého Richarda Deacona a byla z jeho přístupu a děl naprosto unešená. Hned volala svému rádci a prohlásila, že chce připravit jeho první sólo výstavu. „Nějen že byla navštěvovaná, přišlo tolik lidí! Mladí umělci mají kolem sebe neuvěřitelnou komunitu. Takže i všechny další výstavy, které jsme udělali, byly přeplněné, narvané, byl to velký úspěch.“ V čele galerie byla šest let, pak poprvé otěhotněla, a i když dostala zajímavou nabídku vést mnohem větší Institute of Contemporary Arts (ICA), rozhodla se, že se vlastně poprvé natrvalo odstěhuje za svým manželem do Spojených států.

„Jan mi sice nabídl, že by se kvůli mně přesunul do Británie, ale já jsem chtěla, aby se naše děti narodily a žily ve skutečné demokracii. Tak jsem vnímala a dodnes vnímám Ameriku, i když zkušenost může být různá. Tohle pro mě bylo hodně důležité.“ Touha po svobodě byla něco, co vnímala od malička, a byla také hlavním důvodem, proč se na konci šedesátých let rozhodla opustit své rodné Československo. „Bylo mi asi dvacet a strašně jsem toužila žít!“

### *Nebýt zadupaná do země*

Milena Kalinovská vyrůstala v pražských Strašnicích. Narodila v rodině ruských emigrantů, její prarodiče v roce 1917 dramaticky utekli před bolševiky a na výzvu T. G. Masaryka našli druhý domov v Československu. Dědeček pracoval v Klementinu a byl jedním ze zakladatelů Slovanské knihovny na Univerzitě Karlově. Ještě dlouho prý měl pod postelí sbalený kufr, kdyby musel znovu utíkat.

Téměř veškerý čas trávila s babičkou, u které žila až asi do čtrnácti let a i pak ji denně navštěvovala. Rodiče byli bohémové a neměli prý čas. Nikdy nevstoupili do strany, a tak tatínek po komunistickém převratu strávil několik let v uranových dolech v Jáchymově a maminka ekonomka pracovala jako dělnice v Kablu. Duší to byli bohémové a odjakživa žili velmi aktivní společenský život. „Později tatínek pracoval u filmu s režiséry Jiřím Weisssem i Milošem Formanem a maminka se zajímala o vizuální umění a světovou literaturu). Myslím, že se mi asi dostalo do podvědomí tvořivě prostředí a přesně po takovém naplněném životě jsem toužila.“

S babičkou spolu mluvily jen rusky, vychovávala ji ale v obrovské lásce k českému národu a české kultuře. Na prázdniny jezdily do místa jménem Příchvoj v Českém ráji, kde vysedávaly v místní knihovně, odpočívaly v lese a předčítaly si knihy. Milovaly třeba Babičku od Boženy Němcové. „Vždycky mi říkala, že Češi jsou báječní – takový malý národ, ale zachoval si svůj jazyk a ještě pomáhá jiným. To je naprosto úžasné. Mílo,

to si musíš vždycky pamatovat, že z takového národa pochází! kladla mi na srdce.“ A byla to právě její babička, která jí o pár let později pomohla utéct. Když do Prahy v srpnu 1968 vjely ruské tanky, byla zrovna v zahraničí sbírat první pracovní zkušenosti jako au-pair nebo obsluha v hotelu. Tehdy se ještě rozhodla vrátit se domů. Brzy ale zjistila, že v okupaci žít nedokáže. Její přátelé a spolužáci z práv postupně odcházeli, začaly se vytvářet studentské politické organizace, kolaborovat se Sověty – a ona vnímala jen depresi a beznaděj. „Chtěla jsem tohle období přežít na úrovni, důstojně, ne být zadupaná do země. To mě přinutilo se rozhodnout odejít,“ popisuje těžké chvíle na začátku roku 1969.

Potřebovala už jen sehnat peníze. Věděla, že jí babička celý život spoří na věno a bezpodmínečně jí milovala, tak za ní šla, všechno jí vylíčila a poprosila o pomoc. „Nechtěla jsem záclony, výbavu ani jsem se netoužila vdávat. Chtěla jsem studovat a poznat svět. Náš vztah s babičkou byl natolik silný a plný, že se na nic neptala, a i když věděla, že se už nikdy neuvídíme, rozloučila se se mnou slovy: Mílo, teď máš život před sebou, ne aby ses sem vracela. Stálo to hodně peněz, tak ze sebe něco udělej.“ vzpomíná dojatě. Za asi deset tisíc československých korun se jí podařilo koupit jazykový zájezd do Anglie a už se nevrátila.

### *Životní opora*

V Londýně i se svým tehdejším přítelem nejdříve chodila na kurz angličtiny, pak se ale přihlásili na imigrační úřad. Pracovat začala v Literární agentuře a díky stipendiu vystudovala na univerzitě v Essexu srovnávací literaturu a ruské umění. Dostala také možnost studovat v Cambridgi i Oxfordu, ale nakonec získala British Commonwealth Scholarship, o kterém se dozvěděla z inzerátu v novinách.

„Přišla jsem na pohovor, kde čekalo několik dalších studentů, všichni inteligentní, z dobrých rodin, finančně zajištění, a jak jsem stála před tou komisí, téměř jsem se styděla, že tam nepatřím,“ vypráví. „Seděla tam jedna lady a ptala se mě, kde mám rodiče, jestli mi finančně pomáhají, kdo mě podporuje... No kdo, já sama, oni nemohou, jsou v Československu. Za týden mi přišel velmi tenký dopis a v něm bylo, že to stipendium mám, ale musím si vybrat školu. Byla jsem úplně v šoku. Až později mi došlo, že to pro mě vybojovala ta žena. Rozhodně jsem se nikdy necítila nijak výjimečná.“

Vybrala si obor slavistiky na kanadské Univerzitě of British Columbia, kde měli vynikající muzeum antropologie a sbírku věnovanou jedním podnikatelem s česko-židovskými kořeny. Britská Kolumbie ji lákala i krásným prostředím. A tam také o pár měsíců později potkala svého budoucího manžela. Bylo to na party, na kterou ji pozvala její profesorka. Necítila se tam dobře, vždycky vyhledávala spíš menší skupinky. „Jsem spíš na pokraji introverta, být to nevypadá. Tak tam přijdu a stojí tam doktor Jan Vaňous, mladý, vysoký ekonom, a to, co říkal, bylo fenomenálně chytré. To jsem si říkala, že to přece je můj muž!“ usmívá se při vzpomínkách. Na konci večera ji pozval na lyže, až napadne sníh. „Bylo to až za pár měsíců, když se ale ozval, uplatnila jsem veškerý svůj ženský šarm a on mi pak přiznal, že si nemyslel, že by někdo jako já o něj stál.“

Vždycky chtěla dosáhnout co nejvyššího vzdělání, upozornila ho tedy, že se vrátí do Londýna pro doktorát a bu-



## BYLA JSEM V DANÁ 36 LET. POKUD K SOBĚ MÁTE RESPEKT A EROTICKOU TOUHU, JE VŠE V POŘÁDKU.

dou se navštěvovat přes oceán. Mezitím ji v Československu odsoudili v nepřítomnosti na tři roky a zbavili ji občanství za článek, v němž popisovala omezování náboženské svobody v její domovině. V té době začala její éra galeristky v Riverside Studios. Dlouho se odmítala vdávat, protože se prý bála, že ji „ten výjimečně inteligentní muž tou svou silou potlačí“. Zpětně ale hodnotí, že takové obavy byly mylné. Po šesti letech souhlasila a v polovině 80. let se vzali. Brzy nato se stěhovala za manželem do Washingtonu D.C. a i přes roli matky získala hned několik mimořádných nabídek ze světa umění. „Jan mě vždycky ve všem podporoval, všechno jsme zvládali. Staral se o naši dceru, udělal by pro naše děti všechno na světě, nic nebyl problém. Byli jsme manželé 36 let a bylo to fantastické manželství! A jestli někdy přijde menší krize, tak pokud máte vzájemný velký respekt a přímo erotickou touhu, tak je všechno v pořádku,“ podotkne s tím, že jsou jen dva lidé, kteří ji milovali stejně hluboce, nejmíc na světě – Jan a její babička.

### Život v Americe

Spolupracovala nejprve na obrovské výstavě ruského konstruktivismu pro Walker Art Center v Minneapolis a Henry Art Gallery v Seattlu. Během příprav mohla pracovat z domova, jen čtyřikrát musela odejít do Moskvy. Po jejím skončení jí zakladatelka newyorského New Museum of Contemporary Art Marcia Tucker nabídla místo hlavní kurátorky. Rok dojížděla každé pondělí do NYC a ve čtvrtek se vracela domů. „Pak jsem přišla podruhé do jiného stavu a tehdy mě kontaktovali z Institutu soudobého umění v Bostonu, jestli bych k nim nešla jako ředitelka. To byla velká věc,“ přemítá.

Boston je už dvakrát dál než New York a pozice to byla na plný úvazek. Manžel jí řekl, že není důvod, aby to nezvládl, protože letadlem je to jen něco přes hodinu. „Jela jsem na pohovor, tam jim řekla, že mám postižené dítě, manžela, který se nebude stěhovat, a čekám druhé dítě. A oni se jen zeptali, jestli mi to nějak překáží v tom, abych funkci ředitelky vzala. Odpověděla jsem, že asi ne.“

S oporou v zádech, pomocí au-pair a platem, který jim umožňoval navštěvovat se, se naplno pustila do nové role. Ředitel v amerických institucích ale zároveň zodpovídá za financování a je z velké části na něm, jestli sežene dost peněz na fungování instituce. „Působila jsem tam šest let a bylo to velice vyčerpávající. Dělali jsme ale výborné výstavy jako Rachel Whiteread nebo Cildo Meireles, významný brazilský umělec, který je teď opravdu jedničkou, tenkrát ale známý vůbec nebyl. Já jsem ale říkala, že ho musíme udělat, protože pak už ho k nám nedostaneme a budeme pozadu. Mělo to ohromný úspěch.“

Po šesti letech se vrátila natrvalo do Washingtonu, v roce 2004 na bienále v korejském Kwangdžu zastupovala Severní a Jižní Ameriku jako jedna ze čtyř kurátorů pro celý svět

a po této epizodě dostala nabídku z místního Hirshhorn Museum and Sculpture Garden, kam nastoupila jako ředitelka programu pro veřejnost a vzdělávání, kdy pořádala symposia, performance, panelové diskuse a přednášky. „Musíte po čase měnit pozice, jinak vám zakrní nápady a nikam nepostupujete.“ Před devíti lety se s velkými zkušenostmi vrátila do Česka, kde strávila tři roky jako ředitelka sbírky 20. a 21. století v Národní galerii v Praze. Přesvědčila ji energie Jiřího Fajty, kterou do programu instituce propisoval, i jeho hluboká odborná znalost a zájem zapojit Národní galerii víc na mezinárodní scénu. Zároveň poznala, jak těžké to tady institucionální umělecká scéna má.

„Je to asi o mnoho stupňů jinde než ta americká! V Čechách o nich rozhodují úředníci na ministerstvu, kteří jejich funkci zcela nerozumí a nejsou tak schopni dát jim tolik svobody nebo financí, aby mohly vyniknout. Přestože schopnosti na to ty instituce a jejich sbírky mají. Třeba teď je v Městské knihovně úžasná výstava Nové realismy, která se dá srovnat s jakoukoliv výstavou ve světě. S výbornou rešerší, maximálně dobře vybranými pracemi, je velmi dobře nainstalovaná... Ale je nutné to podpořit.“

Naděšená je i z fungování soukromé Kunsthalle Praha, kam se během pár dní v Čechách stihla také jít podívat. Pozitivně hodnotí nejen výstavní program, ale i snahu, kterou do projektu majitelé a velcí milovníci umění Pavlína a Petr Pudilovi dávají.

Když má vyzdvihnout některého z českých umělců, nezáváhá. Stanislav Kolíbal je podle ní výjimečný nejen svou tvorbou, ale i širokým přehledem a vnímáním umění celkově. „Když jsem odjížděla z Anglie, tak mi říkal, že dělám velkou chybu: Máte tady zázemí, všichni vám věří a vy to opouštíte a berete pryč možnosti, které tady mohlo české umění mít. Takhle přímo mi to zanalyzoval. A pak mám ráda Adrienu Šimotovou, ta si nenechala nic napovídat. Měla jsem nádherný vztah s Jiřím Kolářem, jehož výstava v šedesátých letech ve mně probudila touhu pracovat se soudobým uměním. Adélu Babanovou, která pracuje s videem, sleduji mimořádné malby Daniela Pitína a výbornou Pavlu Scerankovou. A mou přítelkyni Magdalénu Jetelovou!“

Nezapomene zmínit Medu Mládkovou, se kterou se stýkala ve Washingtonu a která jí představila svoji sbírku. „S Anetou Shine jsme vykonavatelky její poslední vůle před závěrečnou změnou za jejího života.“ Nebo svou tehdejší kurátorku z Národní galerie Annu Pravdovou, jejíž hluboké rešerše při chystání výstav obdivuje. Stejně jako Ivanu Janů, právníčku a bývalou ústavní soudkyni a soudkyni Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii v Haagu. „Ivana mi teď dala výbornou knížku – Zápisky obviněného. Je to malá knížka plná silných lidských myšlenek a pohnutí Václava Havla, člověka, který v tu chvíli prožíval velmi dramatické okamžiky. Do těch pocitů se může vžít kdokoli z nás. To si člověk uvědomí, jak je důležité neustoupit. Musíme být odvázní, přitom ta odvaha je jen obrovská touha po životě. Já jsem strašně toužila, chtěla jsem měnit realitu, aspoň v umění“ vysvětluje a nachází další literární paralelu. Tentokrát to je Romain Rolland, který v jednom díle nechal svou hrdinku prohlásit, že „radši skočí do řeky a utopí se, než aby seděla na břehu“. „A tak to myslím v tom životě opravdu je. Kdo neskočí, tak prostě nikam nedoplove.“ ■

# MIMOŘÁDNÉ *setkání*

Kurátorka Milena Kalinovská a umělkyně Magdaléna Jetelová patří mezi nejvýznamnější Češky, které si podmanily svět umění. Nad kávou mezi vernisážemi se rozpovídaly o umění, životních výzvách i odvaze.



Text: Lucie Drdová – Foto: Aleksandra Vajd

**S**polečně přejíždíme lodí z Giardini na zastávku u mostu Accademia. Povídáme si s Magdalenou o výběru umělců pro hlavní výstavu letošního bienále. Ona je velmi přísná, až nekompromisní v tom, co považuje za kvalitní umění. Tuhle vlastnost na ní mám ráda, stejně jako na Mileně a Elaine, se kterými míříme do kavárny, abychom udělaly krátký rozhovor, než se vydáme na další vernisáž. Tři dny před oficiálním zahájením benátského bienále jsou určené jen pro profesionály oboru a jsou vlastně nejprůhodnějším časem pro intenzivní setkání nejen nad uměním, ale i nad životními příběhy.

Do baru Da Gino jsme chodily s Milenou Kalinovskou (na fotce vlevo) na ranní kávu již při naší první společné cestě na bienále v roce 2019. Poznaly jsme se během jejího pražského pobytu, kdy vedla Sbírku moderního a současného umění v Národní galerii. Doslova mě fascinovala svojí životní energií a noblesou, stejně jako profesionálními zkušenostmi. Později jsme připravovaly projekt s umělkyní Magdalénu Jetelovou (na fotce vpravo) a americkou historičkou umění Elaine M. King, který tak opětovně svedl dohromady celoživotní přítelkyně. Je těžké uvěřit, že až dnes, v tento jeden jediný den, se setkáváme na jednom místě, všechny čtyři osobně!

Dámy jsou vesele rozverně. S krásnou drzostí k sobě navzájem se rozbíhá rozhovor, při jehož přepisu si znovu uvědomuji, jak výjimečné tyto ženy jsou, stejně tak jejich příběhy zcela spojené s uměním. Dávám jim tři obecně formulovaná témata a sleduji vzácný čas setkání moudrosti a životních zkušeností, který s nadějí hledí za horizont všedních dní.

**O SÍLE UMĚNÍ**

Elaine M. King: Síla umění nás nutí přemýšlet a vystoupit z naší běžné zkušenosti.

Magdaléna Jetelová: Myslím si, že největší síla umění je v tom, že ho nikdo nemůže zničit. Umění bude věčně žít a právě jen díky takovým umělcům, kteří jsou naprosto přesvědčení o tom, co dělají.

Milena Kalinovská: Já si myslím, že výborné umění pomáhá přežít, protože je jakousi náhradou za určité hrůzy, které prožíváme v životě. Ne nutně jen náhradou hrůz, ale také prázdnoty.

**O SOUČASNÉM UMĚNÍ**

MK: Nacházíme se v určité době pluralismu, což si uvědomujeme, a tudíž umělci mají různé možnosti vyjadřování. Myslím si, že kurátoři a muzea na to reagují jakoby rovnoprávně a vnímají různé tendence, jimiž se zabývají seriózně.

MJ: Vždycky mám obrovskou radost, když vidím něco zcela nového. Něco, co jsem ještě neviděla. Repetice je vždy určitým dizástem. Ale nepovedená repetice je strašidelná.

EMK: Umění se nachází ve velmi obtížné době. Právě nyní sledují lidé mnoho trendů a umělci musí být dostatečně silní, aby jejich hlas a vize nebyly ovlivněny vším tím povykem kolem. Jedině s výjimkou, že jsou ochotni zaplatit vysokou cenu, protože trendy se snadno stanou tržním nástrojem. Jen ti, kteří mají skutečnou vizi, musí být dostatečně silní navzdory odmítnutí. Dobří umělci, jak jsem dnes viděla na bienále, vědí, jak integrovat kontext a problematiku doby s citem. Myslím si však, že změny v naší společnosti a očekávání mají dopad nejen na umělce, ale také na publikum a kurátory.

**O ŽIVOTĚ VE SVĚTĚ, KŘEHKOSTI BYTÍ, O ODVAZE**

MK: Myslím si, že emigrace v jakékoli době je obrovská výzva. Do takové výzvy se pouští lidé, kteří mají nějaký cíl nebo obrovskou zízeň po životě nebo se strašně bojí být něčím spoutaní. Bytí v prostoru, kam člověk nepatří nebo kde musí nacházet nové já, je neuvěřitelně vzrušující. Jedná se vlastně o přežití nejen člověka jako takového, ale jeho hodnot a vytříbuje se jeho myšlení a cíle. Nevím, jestli je k tomu zapotřebí odvaha, protože obvykle k takovým rozhodnutím dochází, když je člověk hodně mladý a de facto ani neví, co to odvaha je. Věřím, že je v tom obrovská touha po životě. Život je jednou dán a musí se žít naplno. A člověk, který se do takové poutě pustí, to o sobě a o životě téměř stoprocentně ví.

MJ: Pro mě bylo uzavření Československa, které nebylo možné vůbec opustit, absolutní hrůzou. Když jsem se poprvé dostala za hranice, úplně jsem zaslala. Byla jsem posedlá tím vědět, kde jsem, na jaké planetě jsem se narodila. Chtěla jsem vědět, co to je. Já jsem ten svět vůbec neznala. Čili pro mě ona zvědavost byla – neumím říct jasně – odvahou nebo naivitou anebo čímkoli jiným, ale jednoznačně nikdy neustala.

Byla jsem teprve šťastná, když jsem zjistila možnosti poznání všech kontinentů: jak je zásadně důležité zabývat se něčím, co člověka přenesne přes nouze nebo ne-nouze. Měla jsem obrovskou radost, když se náhodou věci tak dobře přeskupily díky setkání

s nesmírně inteligentními lidmi, se kterými byla má duše pochopena. Silou přemýšlení pak vznikly báječné projekty, například s Milenou nebo Peterem Noeverem (kurátor umění a bývalý ředitel Muzea užitého umění ve Vídni, se kterým v roce 1992 vytvořila dílo Domestikace pyramidy, instalaci obřího fragmentu pískové pyramidy, která prostupovala sloupy, schodiště, balkony a sochami bohatě zdobené budovy – pozn. autorky). Nikdy tato partnerství nezapomenu, byla to fantastická setkání. Takových lidí mnoho není. Jedná se o určité vyzářování či auru, kterou člověk nese a může lidi oslovit. Vznikne to samo, neumím to přesně popsat. Možná proto má umění tak obrovskou sílu nového objevování.

MK: Dřív než jsem Magdalénu osobně poznala, viděla jsem její práce v Tate Gallery společně s dalšími významnými jmény 70. a 80. let, v kontextu Baselitze, Kiefera a ostatních. Její sochy na mě působily nejsilněji. Když jsem ji poté poznala jako člověka, působila na mě stejně. Silní lidé jsou vlastně hluboce zranitelní a to ona je.

MJ: Nejedná se o sílu. Je to citlivost. ■

**MAGDALÉNA JETELOVÁ**

je jednou z nejodvážnějších umělekyn posledních čtyřiceti let. Vyniká citlivostí vůči rozšířenému prostoru – ať už se jedná o zeměpisnou lokalitu, industriální krajinu, nebo architekturu místa či města, její vize výrazně přesahuje vnímání sochy jako trojrozměrného objektu. Studovala na Akademii výtvarných umění v Praze (1965–1971) a milánské Accademia di Brera (1967–1968). Od poloviny 80. let, kdy emigrovala do Německa, vystavuje v předních mezinárodních výstavních institucích a na uměleckých přehlídkách včetně londýnské Tate Gallery, Biennale of Sydney, documenta 8 v Kasselu a na samostatných výstavách v londýnských Riverside Studios či newyorské MoMA nebo MAK ve Vídni.

**MILENA KALINOVSKÁ**

je výjimečná profesionálka a kurátorka se zkušeností z renomovaných institucí v Evropě a Spojených státech. Mezi léty 2015 a 2018 působila na pozici ředitelky sbírky moderního a současného umění v Národní galerii v Praze. Během své kariéry několikrát spolupracovala s Magdalénou Jetelovou – mj. připravila její první výstavu v Británii v roce 1985. Pro pražskou Národní galerii vytvořily rozsáhlou instalaci Touch of Time v roce 2017.

**ELAINE A. KING,**

emeritní profesorka Carnegie Mellon University, která o Magdaléně Jetelové v minulých letech publikovala řadu článků a organizovala i její site-specific instalaci „Translocation“ 1999 právě v pittsburské Carnegie Mellon University.



# 48 HODIN v *Benátkách*

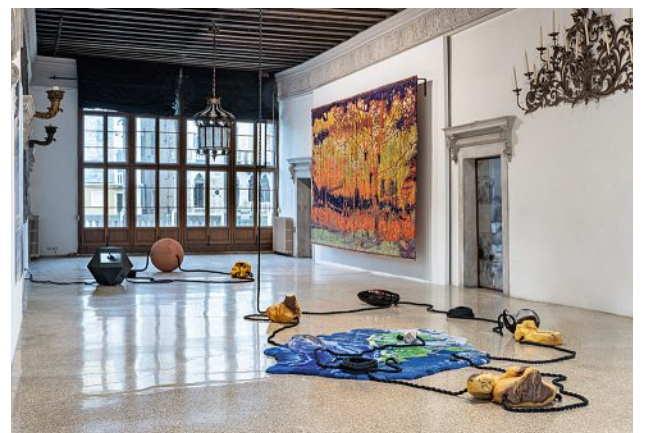
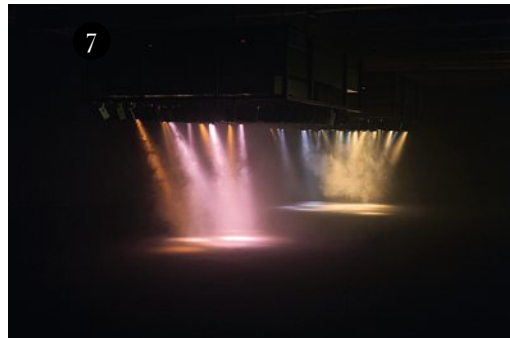
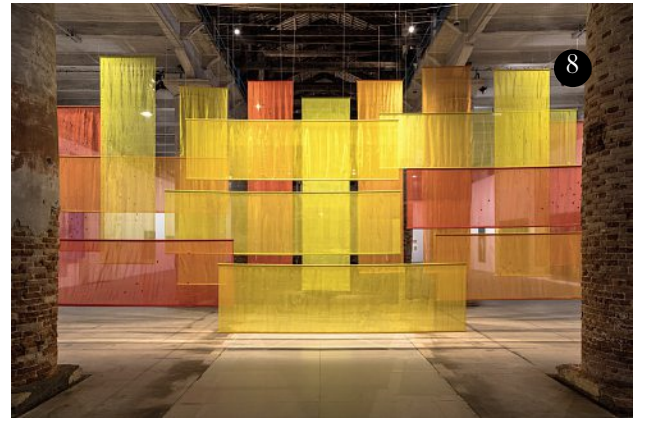
Text: Lucie Drdová – Foto: archiv institucí a autorky

Ráno se proběhnete po nábřeží, dáte si první šálek espressa s místními a pak společně s kurátorkou a galeristkou Lucií Drdovou zamíříte objevovat umění.

Ponořte se do kulis benátských zákoutí, vůně skvělého jídla a stínu v utajených zahradách.

**B**enátský čas plyne pomaleji. Kopíruje lehce se přerývající vlny a měkké světlo, které se nonšalantně odráží od hladiny při prvních krocích, když vstupujete do města na laguně. Bezprostředně se rozlije ticho pomyslného bezčasu. Navzdory neustávajícímu přílivu turistů neztrácí La Serenissima nic ze své odvěké noblesy. Během prvních dnů zahájení bienále se s ní výrazně protknou osobnosti světa současného umění. Je to příjemný ryk v kulisách historických paláců a především vodního elementu, který společně se světelnými kvalitami vytváří onu neopakovatelnou scénografii. Na první pohled rozpoznatelné skupiny postav neustále proudí mezi exponovanými lokalitami mezinárodního festivalu a galeriemi.

Navzdory skromnému počtu vlastních Benátčanů se jejich každodennost snadno promítne do rytmu umělecké komunity. Doslova si ji podmaní „odlišná“ plynulost každé chvíle.



### APERITIVO PO PŘÍJEZDU

Hned po příjezdu se jednoduše nabízí podvečerní aperitivo. Nejtypičtější denní rituál s přáteli, skleničkou vína a malými cicchetti. Nesčetné množství nenápadných barů včetně *Vino Vero*, *Estro*, *Pane e Vino* nebo *Adriatico Mar* se nachází podél kanálu ve čtvrti Cannaregio nebo kolem campo Santa Margherita. Ve stejný čas se otevírají privátní paláce s prvními vernisážemi. Nehledě na vystavené umění je zážitkem se procházet po bohatě zdobených sálech a schodištích paláců **Franchetti**, **Diedo** nebo **Soranzo Van Axel**. Vzhledem docházkové vzdálenosti všech událostí není vždy jisté, že dojdete až na původně zamýšlené místo a naopak se nepřidáte k jiné skupině. Každopádně se téměř všichni potkají úderem půlnoci v blízkosti tradičního tržiště u **Rialta**, kde se pokračuje pod hvězdným nebem.

### RANNÍ RITUÁL

Je však škoda nevstat před rozbřeskem a neproběhnout se po nábřeží Zattere směrem k **Punta della Dogana** (1), kde se lagunou postupně rozezvučí zvony Palladiových chrámů na protilehlých březích ostrovů San Giorgio a Giudecca. Ačkoli noční život trvá do pozdních hodin, vstávají místní s úsvitem, aby se zajistila veškerá logistika města. To také znamená, že první kávu a brioche si můžete dát již před sedmou hodinou třeba v *pasticerii Toletta* nebo vyhlášené *Tonolo*. Je to nejpříjemnější čas vlastní právě Benátčanům, kdy se na své cestě zastaví na baru, prohodí pár slov nad rychlou snídaní ve stoje a odchází.

### OD GIARDINI K ARSENALE

Dopoledne může mít řadu podob. Ten, kdo se primárně zaměřuje na bienále, se vydá neodkladně do nejvzdálenějších Giardini (6), kde se nachází většina národních pavilonů. V centrální budově se odehrává první část hlavní výstavy, jejíž téma a především výběr kurátora je podstatou dvouletých příprav. V prvních okamžicích kulminuje euforie ze setkání s přáteli a kolegy a postupně se dav posouvá do velkorysých hal bývalých doků **Arsenale** (5), kde výstava pokračuje. Také nedaleký kostel **San Lorenzo**, který sběratelka Francesca von Thyssen-Bor-

nemisza zasvětila transdisciplinárnímu projektu Ocean Archive, nebo **Fondazione Quirino Stampalia**, jejíž proslavila architektonická úprava Carla Scarpy, jsou unikátními dialogy historie a současnosti. Na spojnicích cest mezi zmíněnými lokalitami se nachází řada barů a kaváren, které se postupně zaplňují lidmi z umělecké sféry. Pro rozhovory nad bezprostředními zážitky jsou však vhodnější nenápadná zákoutí. *Osteria alla Frasca* je půvabnou restaurací ve stínu bohatých révových listů.

### MIMO HLAVNÍ TRASU

Druhou variantou jsou naopak instituce mimo hlavní trasu. Nejprůhodnější je oblast Dorsoduro kolem **Gallerie dell'Accademia**, kde probíhá výstava jedné z nejvýraznějších osobností poválečné generace Willema de Kooninga ve vztahu k Benátkám. **Palazzo Polignac** hostí odvážnou a poetickou výstavu *From Ukraine: Dare To Dream* (4, 11), organizovanou PinchukArtCentre. Jen o pár kroků dál se nachází muzeum poslední dogressy **Peggy Guggenheim** (2,3) a na nejzazším cípu v **Punta della Dogana** vytvořil **Pierre Huyghe** (7) sofistikovanou instalaci na průsečíku neurovědy, technologie a teorie.

### POKLIDNÁ GUIDECCA

Provoz napříč muzejními institucemi si žádá delší pauzu. Stačí jen přejet z nábřeží Zattere na druhý břeh k **Palance**. Příhodným osvěžením je oběd v místním *rybářském bistru* se stoly přímo na hraně **nábřeží Guideccy**. Benátčané sem jezdí především v sobotu, aby unikli shonu na pevnině. Uprímně není příjemnějšího výhledu směrem ke kostelu **I Gesuati**. Majitel **Andrea** se o své hosty stará s doslova roduinnou péčí a zároveň lehkou přezíravostí, aby nikoho snad nenapadlo spěchat. Pokud zde nenajdete volný stůl, v postranní uličce je skvělá *trattoria Antanella* s terasou přímo nad vodní hladinou. Guidecca bývá neprávem opomíjena, ačkoli skýtá mnohá tajemství. Jedním z nich je stará zahrada, která inspirovala vůni *Un Jardin sur la Lagune* od **Hermèsu**.

### DECHBEROUCÍ OPATSTVÍ

V nízkém odpoledním slunci nemá smysl vytvářet větší ambice. Nejpohodlněji se v porrotem nabízí zastávka na **San Giorgio Maggiore**, kde se nachází stejnojmenné benediktinské opatství. V ústřední lodi chrámu se v posledních letech odehrává epesní instalace přední osoby současného umění. Letos je věnována belgické sochařce **Berlinde De Bruyckere**. Její archandělé, výrazně zakryté lidské postavy, jsou vyzdvihnuty do výšky na monumentální piedestaly, aby dali vyznění poselství o jejich „lidské“ dimenzi.

Málokdo ví, že se dá vystoupat na zvonici opatství. Nikdy není okupována davy turistů jako ta naproti na náměstí Svatého Marka. Příležitost vyjít na střechu, typicky jednoduchou altanu místních domů nebo nejvyšší přístupnou střechu hudební konzervatoře **Benedetta Marcella**, a vnímat nachové sfumato nad lagunou při západu slunce je jednou z esencí města.

### VE STÍNU ZAHRAD

Vedle oslnivého svitu či jemného oparu, vodního živlu a eklektické souhry bohatého architektonického dědictví jsou pro Benátky typické vnitřní zahrady a dvorky. Jeden z těch autentických s notou lehké nedbalosti se skrývá v romantickém paláci **hotelu Flora**, kde si můžete dát kávu a poté se přesunout naproti přes ulici do *baru a restaurace La Caravella*, kde se přes den schází nejen místní gondoliéři. Ještě o kousek dál za slavným divadlem **La Fenice** se otevírá nepatrné prostranství elegantní restaurace, kde si můžete vychutnat čas v pohodlných křeslech před i po představení do pozdních hodin.

### NEDĚLNÍ ESPRESSO

Nedělní dopoledne se nese v rodinně odpočinkovém tónu. Společně s ranním espressem zamíří část Benátčanů na mši do kostelů, které jsou samy o sobě příběhem umění. Jiní si jdou zaveslovat, benátská voga totiž připomíná chůzi po vodě. Kolem poledne se dostaví i ti, pro které byl předešlý den náročný, včetně „uměničtí- vých“ cizinců. Společně posedět na nábřeží v rytmu benátských vln se jeví jako nejlepší nápad. ■

# V ŘÍŠI *fantazie*



Jak se rodí pestrobarevné krajiny plné květin a exotické zvířectvo? A jak to celé zakomponovat do folklorních kulís Moravy? Navštívili jsme ateliér ilustrátora Michala Bačáka a nechali se unést do jeho divokých obrazů i středověkých hradů.

Text: Gabriela Marešová – Foto: Honza Zima, archiv Michala Bačáka





V základní výbavě každého ilustrátora jsou fixy, ty hodně tenké, které kloužou samy po papíru, a pak listy papíru. Nebo bloky. Michal Bačák má všeho dost, a protože hodně inklinuje k malbě, vytahuje i anilinové barvy a štětce. Snad nejtenčí, co existují, protože jeho obrazy plné detailů si právě to zaslouží.

Ve svém novém ateliéru na Letné má všechno, co k tvorbě potřebuje, hlavně dostatek světla. Obdivuje svět vytvořený Karlem Zemanem v *Cestě do Právěku*, ujíždí na sci-fi a při práci poslouchá hudbu nebo podcasty, obzvlášť pak *Přepište dějiny* a *Pátečníci*.

Na první pohled zakřivený intelektuál, který se ale velmi rád směje, propisuje do svých děl malé, často sarkastické, a ne úplně korektní vtípky. Vítá nás s krabicí esíček a hustým meruňkovým moštem značky Rubín, svým nejoblíbenějším.

„Já mám hodně rád meruňky. A vlastně mám rád i země, kde rostou, Rakousko, Slovensko, Maďarsko i tu naši jižní Moravu. Takový meruňkový sad, to je něco pro mě. Sady obecně,“ začne se hned na začátku našeho rozhovoru ponořovat do svých ovocnářských fantazií.

Inspiraci v přírodě hledá permanentně. Organické tvary plné nedokonalostí, staré sady a zahrady, kde si stromy už něco pamatují, a v neposlední řadě spojení přírody s člověkem. „To je pro mě taková krajnotvorba velkých formátů. To mám rád,“ podotkne s tím, že takových míst už moc není, protože majitelé stromy prostě vytrhají, protože se jim tam vyplatí vysadit třeba kukuřici nebo řepku. „Asi o tom mluvím pořád dokola, ale já mám takový malý sad u rodičů. To mi dělá radost.“

Na stole má Bačák malý černý zápisník plný „prokrastinací“ kreseb a poznámek. Je to nástroj pro volnější chvíle, kdy potřebuje něčím nenáročným zaměstnat hlavu, nebo naopak nemůže usnout, a rychle se plní. A i když na první pohled všechny kresby vypadají jako reálné studie a mají oporu ve skutečných stavbách, tak jsou dotvořené podle jeho fantazie. „Třeba jako tenhle Pražský hrad, udělal jsem mu nějakou přístavbu, což je samozřejmě blbost, protože nic takového tam ve skutečnosti není. Ale představil jsem si ji tam, tak jsem to rozpracoval.“

### *Poetické výjevy ze života*

Přesně tímto způsobem si vytváří kolem sebe ideální svět, jsou to fantazie, které pod jeho rukama ožívají. Ať to jsou botanické ilustrace, detailní malba nebo výjevy ze života lidí, kterým vymýšlí pokračování jejich příběhu a svým stylem jim pak přidává poetičnost. A přestože je fanoušek historie a v jeho knihovně, která čítá i kopie starých rukopisů a nejrůznějších souborů map a encyklopedií, to je znát, nemá problém s konceptem alternativní historie. Jeho ale překrucování reality, pohrávání si s fakty, pokud to není nijak spojené s politikou a manipulováním s lidmi, baví. Vytváří tím příběhy, vysvětluje a to je pro něj podstatné.

Báčák se narodil v Brně, vyrůstal ale v Ostravě. A žije v Praze. Pravidelně se ale přemísťuje za rodiči do Nenkovic kousek od Kyjova, kteří se tam odstěhovali na důchod. „Stýskalo se jim po jižní Moravě, tak se tam pak vlastně i kvůli rodině vrátili,“ vysvětluje. Hanácké Slovácko si zamiloval, krajina dlouhých stínů je podle něj jedna z nejfotogeničtějších v celé Evropě. „Jsou tam kopce i lesy. Hory nikoliv, ale díky těm kopcům a bukovým lesům, vinohradům a ovocným sadům je to kou-





*Michal Bačák  
maluje a kreslí rád  
a na všechno. Na ar-  
chy starého papíru  
i nevyužité dřevěné  
překlíčky.*

*Předlohou jsou mu  
často historické kni-  
hy, příroda a výjevy  
z obvyčejného života.*

*Po černé mikrofixe  
a propisce má v ob-  
libě také anilinové  
barvy, které zná  
z dětství. Jen ho  
mrzí, že ty, které jsou  
nyní běžně k dostání  
v obchodech, už sice  
nejsou jedovaté, ale  
ztratily prý také něco  
ze svého původního  
sytého pigmentu.*





zelné místo. Krajinu beze stínu, jak ji nazval Jan Herben, trápí sucho. To má samozřejmě vliv na úrodu,“ přemítá znovu nad úskalími místních pěstitelů a sadařů. Výjimečná oblast to je i tím, že se i díky těmto potížím snaží obnovovat krajinu tak, aby fungovala. Proto vypadá jako z 19. století, kdy ji tvořily drobnější územní celky, žádné široké lány a meze. Zároveň má ale hodně blízko i k Praze, kam odmala jezdili s rodiči na výlet. Vždycky mu připadala magická. Cestování obecně je mu velkou inspirací, chce mít představu o světě, ve kterém žije. „Ideální svět je pro mě ten, který tak nějak znám. Proto vlastně nejradši jezdím tam, kde už jsem byl, a pozoruju, jak se proměňuje. Na druhou stranu se pak také rád a dobrovolně ztrácím, to je pro mě nějaká forma dobrodružství, o kterých sním,“ přiznává a popisuje svoje toučky po lesích.

Kromě vlastní volné tvorby dlouhodobě spolupracuje se značkou Křehký, pro kterou navrhl několik sad porcelánu a získal za ně ocenění Czech Grand Design Ilustrátor roku 2016. Minulý rok navrhl kolekci talířů pro Artisème nebo design vázy pro Moser. Navrhl také obří tapiserii pro hru Nabucco na scéně Slovenského národního divadla a svými ilustracemi pokryl i jízdní kola Festka vyrobená na zakázku.

Momentálně pracuje na jednom větším projektu v Lito-myšli. „Je to rodný byt Bedřicha Smetany v areálu bývalého pivovaru naproti zámku, na takzvaném Zámeckém návrší. A já tam mám na starosti výmalbu kleneb,“ říká s tím, že otevřít veřejnosti se má už v červnu. ■

# Boutique

„Ten, kdo říká, že za peníze si štěstí nekoupíte, jednoduše neví, kde nakupovat.“ – Bo Derek



Na inovativních hodinkách antverpské značky Ressence čas ubíhá v kruzích. Zaujmu vás na první pohled, nemají korunku a na hlavním ciferníku najdete ještě tři menší, které si můžete posunout podle libosti. Cirkularita je podpořena vypouklým safírovým sklíčkem. Vrcholný model TYPE r DX3 je vyroben v limitované edici 35 kusů a okouzlí vás složitými vzory arabských mozaik v gradujících odstínech růžového zlata a písku. Cena jen na osobní vyžádání, prodává RESENCE.



Dostali jsme možnost nahlédnout do zbrusu nové kolekce značky Levi's pro druhou polovinu letošního roku. Celá podzimní a zimní linie se nese ve znamení tradičních kousků. V dámské sekci nás zaujal tradiční dvouřadý trenčkot v béžové barvě, který je vždycy sázkou na jistotu. Cena na vyžádání, prodává LEVITS.

Eau de Lessive je univerzální prací gel, jehož vůně byla namíchána parfumérkou Anne-Sophie Behaghel se stejnou sofistikovanou precizností jako klasické vůně francouzské značky BDK. Vaše prádlo provoní čistotnými notami levandule, bergamotu, citronu, vetiveru a bílého pízma. Cena 1000 Kč, prodává INGREDIENTS.



Nízké tenisky B57 z podzimní kolekce jsou vyrobeny z hladké teletíny a zdobeny žakárovým podpisem „CD“ v motivu Dior Oblique. Doplněny jsou drobnějším prošíváním, perforovanými detaily a dvoubarevnou gumovou podrážkou. Cena 27 000 Kč, prodává DIOR.

Pečetní prsten Kvítí Originál ze 14kt zlata a brilantů je od jedné z nejvýraznějších českých šperkařek. Její prsten je doslova posetý drobnými kvítky, které se na sebe vrší a vytváří homogenní objekt plný drobných zákoutí. Cena 168 000 Kč, prodává JANJA PROKIČ.





Za roztomilou dětskou knížkou s názvem Krabicka stojí italská spisovatelka Isabella Paglia. Když se v lese zničehonic objeví krabice se dvěma dírkami, všechna zvířátka přemýšlejí, kdo může být uvnitř a proč se mu nechce ven. Budeme drzí a prozradíme vám pointu: Nejvíce na světě přece potřebujeme dobré kamarády, protože s nimi zvládneme všechno.  
Cena 239 Kč, prodává BOOK THERAPY.

Novinková řada parfémů z kolekce Treasures od Hima Jomo je inspirována panenskými ingrediencemi z oblasti Himálaje. Ve variantě Pashm ucítíte jalovec, šafrán, bílý čaj, kašmírové dřevo či semínka ibiškovce pizmového, jež společně evokují drsnou krajinu Kašmíru.

Cena 4450 Kč, prodává MYSKINO.



Outdoorový batoh z voděodpudivé směsi bavlny, recyklovaného polyesteru a kůže regate taurillon připomíná tradiční horolezecké tašky ze začátku 21. století. Popruh karabiny doplňuje D-kroužek z broušeného titanu, zádová část je vyplněna pěnou a vnitřní prostor o objemu 25 litrů pojme víc, než si myslíte.

Cena 173 000 Kč, prodává HERMÈS.

Nový model kabelky Low Key je možné díky nastavitelnému oblému pásu s přezkou nosit v ruce nebo přes rameno. Je měkká a zároveň překvapivě strukturovaná, v interiéru najdete kapsu na zip a hlavním dekorativním prvkem je zlatý zámek na centrálním uzavíracím popruhu.  
Cena 71 000 Kč, prodává LOUIS VUITTON.



Pouze online seženete tyto zlaté retro pilotky s kovovými postranicemi a acetonovými špičkami pro pohodlnější nošení, nastavitelnou nosní opěrku a čířnými skly vhodnými pro progresivní čočky.  
Cena 320 eur, prodává BOTTEGA VENETA.



Polohovací lehátko Landscape Single Lounger od španělského specialisty na designový zahradní nábytek, značky Kettal, má hliníkovou konstrukci o rozměrech 190 x 90 cm a dva polstrované polštáře, které přímo vyzývají k lenošení. Ať už disponujete balkonem, terasou nebo zahradou s bazénem. Lenošeni zdar!

Cena 83 000 Kč, na objednávku prodává KONSEPTI.



# Boutique



Přichází reedice ikonického CD přehrávače Beosound 9000 z 90. let! Značka získala 2000 kusů původního přehrávače a ve své továrně ve Strueru mu vrátila život. Prodává se jen v setu s reproduktory Beolab 28, v limitovaném počtu 200 kusů. Cena za kompletní set 1 260 990 Kč, prodává BANG & OLUFSEN.



S novými potápěčskými hodinkami Iced Sea o Oxygen Deep 4810 se můžete ponořit až do hloubky 4810 metrů, což je zároveň výška hory Mont Blanc. Hodinkový strojček je uložen v titanovém pouzdře o průměru 43 mm s ochranou šroubovací korunky a dýnko je zdobeno uměleckou 3D rytinou pohledu, který potápěči vidí při ponoru pod led. Cena 239 800 Kč, prodává MONTBLANC.



Martin Paseka se věnuje digitální ilustraci, za kterou stojí hodiny práce. V jeho printech se promítají výjevy z toulek po přírodě Čech a Slovenska, výprav za architektonickými skvosty i fascinace formulí i. Cena limitovaného motivu s názvem Hvězdy 6500 Kč, prodává MARTIN PASEKA.

Jaro je v plném proudu a zahrádka nepočká. Při vašem měřicínském snažení mohou pomoci třeba dvousečné nůžky Opinel s modrými detaily. Robustní ostrí je z nerezové oceli a rukojeť z bukového dřeva v kombinaci s kolorovaným polymerem. Cena 1550 Kč, prodává POTTEN & PANNEN STANĚK.



Temně modrý bomber kombinuje bohatý semš z jehněčí kůže s klasickým žebrovaným límcem a lemy. Kožená bunda na zip je zvýrazněna detaily z hladké kůže, má rovné kapsy a při nákupu můžete využít služby personalizace Made to Measure. Cena 146 100 Kč, prodává ZEGNA.





Pánové, když už musíte do veřejného prostoru vyjít naboso, udělejte to se stylem. Model Open toe mule byl vyroben v Itálii, má kožený svršek s postranními výkroji a odolnou podrážku.  
Cena 16 250 Kč, prodává FERRAGAMO.

All Hours Hyper Finish Powder od Yves Saint Laurent zmatní vaši tvář, zafixuje líčení až na 24 hodin, zabrání barevným změnám make-upu, zamaskuje nedokonalosti a redukuje vzhled pórů. Kromě bezbarvé bílé je pudr v prošívaném kompaktu k dispozici také v deseti pigmentovaných odstínech.  
Cena 1980 Kč, prodávají vybrané parfumerie.



Stejně jako všechny produkty švédské značky Gun Ana, je i UV Body Mist s SPF 50, voděodolný, veganský a cruelty free. Dvoufázový produkt na bázi oleje a vody obsahuje kromě silné sluneční ochrany a vitamínu E také pečující ovesný, pšeničný a šípkový olej.  
Cena 1100 Kč, prodává OBJECT CONCEPT STORE.



## adresář

BANG & OLUFSEN, Dušní 10, Praha 1, tel.: 224 811 234, [www.bostore.cz](http://www.bostore.cz); BOOK THERAPY, [www.booktherapy.cz](http://www.booktherapy.cz); BOTTEGA VENETA, Pařížská 14, Praha 1, tel.: 725 860 006, [www.bottegaveneta.com](http://www.bottegaveneta.com); DIOR, Pařížská 4, Praha 1, tel.: 222 310 134, [www.dior.com](http://www.dior.com); FERRAGAMO, Pařížská 6, Praha 1, tel.: 222 324 536, [www.ferragamo.com](http://www.ferragamo.com); HERMÈS, Pařížská 12, Praha 1, tel.: 224 817 545, [www.hermes.com](http://www.hermes.com); INGREDIENTS, Věžeňská 4, Praha 1, tel.: 211 150 159, [www.ingredients-store.com](http://www.ingredients-store.com); JANJA PROKÍČ, U Lužického semináře 11, Praha 1, [www.janjabrokie.com](http://www.janjabrokie.com); KONSEPTI, Komunardů 32, Praha 7,

tel.: 266 199 452, [www.konsepti.com](http://www.konsepti.com); LEVI'S, [www.levi.com](http://www.levi.com); LOUIS VUITTON, Pařížská 3, Praha 1, tel.: 221 874 300, [www.louisvuitton.com](http://www.louisvuitton.com); MARTIN PASEKA, [www.themartinpaseka.com](http://www.themartinpaseka.com); MONTBLANC, Pařížská 17, Praha 1, tel.: 234 091 553, [www.montblanc.com](http://www.montblanc.com); MYSKINO, [www.myskino.cz](http://www.myskino.cz); OBJECT CONCEPT STORE, Údolní 25, Brno-střed, tel.: 728 727 840, [www.objectstore.cz](http://www.objectstore.cz); POTTEN & PANNEN STANĚK, [www.pottenpannen.cz](http://www.pottenpannen.cz); RESENCE, [www.ressencewatches.com](http://www.ressencewatches.com); ZEGNA, Pařížská 18, Praha 1, tel.: 224 210 083, [www.zegna.com](http://www.zegna.com).

INZERCE

KODL  
GALERIE

KODL – TRADICE OD ROKU 1885

**ZVEME VÁS  
NA KVĚTNOVOU  
PŘEDAUKČNÍ  
VÝSTAVU**

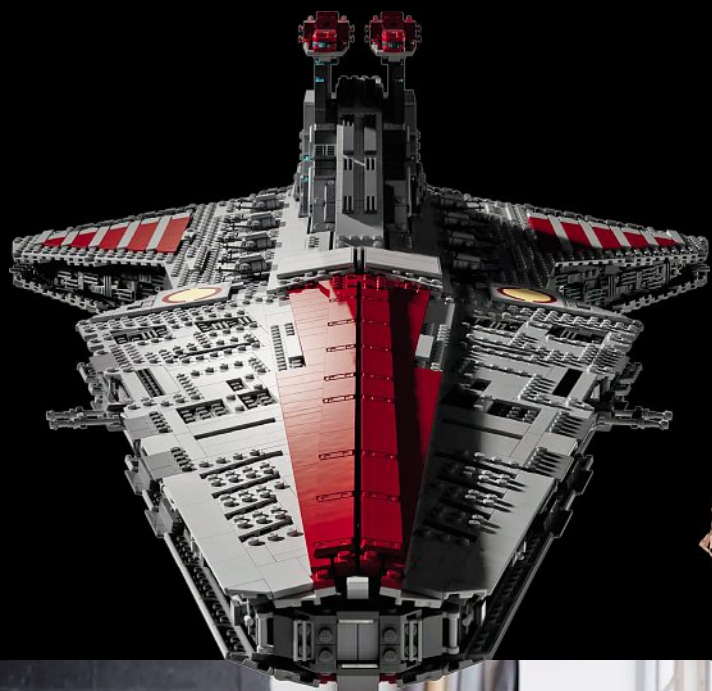
**Aukce se uskuteční  
26. 5. na Žofíně  
+ online na  
[artslimit.com](http://artslimit.com)**

Tel.: +420 251 512 728, +420 602 117 440  
[galerie@galeriekodl.cz](mailto:galerie@galeriekodl.cz) • Národní 7, Praha 1

[www.galeriekodl.cz](http://www.galeriekodl.cz)

TOYEN: ODPCHÁZÍ A PŘICHÁZÍ  
olej na plátně, 1993, sign. PD, 38 x 46 cm, rám  
vyvolávací cena: 7 000 000 Kč, odhadní cena: 10 000 000 – 15 000 000 Kč

PN003307-1



## HVĚZDNÉ *hrátky*

Text: Ondřej Elsner – Foto: archiv značky

Když se na stříbrném plátně poprvé objevil přízračný bojový transportér AT-AT, znamenalo to pro planetu Hoth temný bitevní den a bylo jasné, že film *Star Wars: Impérium vrací úder* bude megahit. A když společnost Lego vytvořila jako jednu ze svých vrcholných kreací jeho věrnou kopii, znamenalo to čistou filigránskou radost pro všechny dospělé, kteří si rádi hrají. S počtem 6785 kostiček a čtyřdílným návodem na 721 stránkách stavebnici ocení zejména zapálení sběratelé a zvládnou ho jen pokročilí stavětelé.

Finální model o rozměrech 62 centimetrů na výšku, 69 centimetrů na délku a 24 centimetrů na šířku má pohyblivou hlavu a nohy, masivní děla s realistickým zpětným rázem a drobnější otočná nebo šachtu pro shození bomby. Celý objekt lze otevřít pro přístup k propracovanému interiéru s místem pro čtyřicet figurek. V polohovatelném kokpitu sedí generál Veers, snowtrooperi startují svá vznášedla a Luke Skywalker se světelným mečem šplhá vzhůru po laně.

Podobně našláplé jsou i další vrcholné modely, které vzešly z partnerství dánského výrobce a Hvězdných válek George Lucase. Mandalorianický Razor Crest vás zaměstná 6187 kostičkami, Millennium Falcon nabídne 7541 dílků i legendární figurky včetně Hana Sola a princezny Lei a konečně útočný křižník Republiky třídy Venator složíte z 5374 kostiček. Tak ať vás provází síla! ■



*Sada AT-AT Lego Star Wars z edice Ultimate Collector Series se prodává za 21 299 Kč.*



# PročNe | Předplatné na celý rok za 350 Kč [HN.cz/ProcNe](https://HN.cz/ProcNe)

- 21. 6. GURMÁN ŽIVOTA • 6. 9. DESIGN • 18. 10. HODINKY A ŠPERKY
- 15. 11. AUTA A TECHNOLOGIE • 6. 12. VÁNOČNÍ SPECIÁL



FW003271-3

[louisvuitton.com](http://louisvuitton.com)

**LOUIS VUITTON**